

ОКВИР СИСТЕМА БРИГЕ О МЛАДИМА:
АНАЛИТИЧКИ ИЗВЕШТАЈ О СПРОВЕДЕНОЈ КОМПАРАТИВНОЈ
АНАЛИЗИ МЕЂУНАРОДНОГ И НАЦИОНАЛНОГ НОРМАТИВНОГ
ОКВИРА СА РАЗМАТРАЊИМА И ПРЕПОРУКАМА

Београд, 2021.

Назив: „Оквир система бриге о младима: аналитички извештај о спроведеној компаративној анализи међународног и националног нормативног оквира са разматрањима и препорукама“

Аутор: Марко Стојановић

Издавач: Међународна организација за миграције (ИОМ)

Текст завршен у августу 2021. године

Овај извештај израђен је уз помоћ Швајцарске Владе кроз Швајцарску агенцију за развој и сарадњу (SDC), Међународне организације за миграције (ИОМ) и Програма за развој Уједињених нација (UNDP), у оквиру глобалног заједничког програма „Миграције у функцији одрживог развоја – фаза III“. Садржај овог извештаја не одражава нужно ставове SDC, ИОМ или UNDP, нити њихових држава чланица.

КОРИШЋЕНЕ СКРАЋЕНИЦЕ

АЛ	Албанија
АЗ	Азербејџан
БиХ	Босна и Херцеговина
БиХ-РС	Босна и Херцеговина – ентитет Република Српска
ФБиХ	Босна и Херцеговина – ентитет Федерација БиХ
БГ	Бугарска
ЕЕ	Естонија
ЕСПБ	Европски систем преноса бодова
ФИ	Финска
ХР	Хрватска
ИЦ	Исланд
ИОМ	Међународна организација за миграције
ISCED	International Standard Classification of Education
ЈИСП	Јединствени информациони систем просвете
ЈЛС	Јединица локалне самоуправе
КзМ	Канцеларија за младе
ЛАП	Локални акциони план
ЛТ	Литванија
ЛВ	Летонија
МЕ	Црна Гора
МАС	Мастер академских студија
МОС	Министарство омладине и спорта
НЕЕТ	Млади који нису у процесу образовања, нису запослени нити су на обуци
НОКС	Национални оквир квалификација Србије
НСМ	Национална стратегија за младе
НВО	Невладина организација
ОАС	Основне академске студије
ОСС	Основне струковне студије
РФ	Руска федерација
РО	Румунија
РС	Република Србија

PHM	Република Северна Македонија
RYCO	Регионална канцеларија за сарадњу младих
СИ	Словенија
СК	Словачка
SMART	Specific, measurable, achievable, relevant, time-bound
ЗоМ	Закон о младима
ЗОСОВ	Закон о основама система образовања и васпитања
ЗУОВ	Завод за унапређивање образовања и васпитања
УН	Уједињене нације
VET	Vocational education and training

САДРЖАЈ

Увод.....	7
Пристап.....	8
Циљ и предмет истраживања.....	8
Узорак	9
Ограничења.....	11
Сажетак извештаја.....	12
Анализа домаћег нормативног оквира.....	29
1. Хоризонтално законодавство.....	29
2. Образовање и култура.....	30
3. Информисање и медији.....	46
4. Наука и истраживање.....	48
5. Миграције.....	48
6. Социјална политика и запошљавање.....	51
7. Здравствена заштита и заштита потрошача.....	60
8. Правда, слобода и безбедност.....	67
9. Саобраћај.....	70
10. ЕУ Стратегија за Западни Балкан.....	71
Упоредна анализа	73
Албанија.....	73
Азербејџан.....	79
Босна и Херцеговина – Федерација.....	83
Босна и Херцеговина – Република Српска.....	92
Бугарска.....	99
Црна Гора.....	104
Естонија.....	110
Финска.....	113
Хрватска	118
Исланд	122
Летонија.....	125
Литванија.....	130
Румунија.....	135
Северна Македонија.....	139
Словачка.....	145
Словенија	149
Кључна питања за омладински сектор и доносиоце одлука.....	155

Препоруке.....	159
Прилог 1: Евиденција анализираних закона.....	172
Прилог 2: Упоредни преглед законских дефиниција младих према критеријуму узраста.....	175

УВОД

Овај документ припремљен је као допринос процесу прикупљања грађе која ће чинити подлогу за доносиоце одлука и друге актере у разматрању и избору алтернативних решења за унапређење Закона о младима. Процес је кроз овај ангажман подржала и Међународна организација за миграције.

Амбиција овог истраживачког подухвата била је да сагледа нормативне оквири земаља у Европи¹, као и законодавство у Републици Србији (у даљем тексту: Србија), и изведе закључке о алтернативним решењима која би могла бити примењена и у нашем Закону о младима.

Извештај има **5 главних делова**. У **сажетку извештаја** приказана су упоредна искуства европских земаља у нормирању различитих питања бриге о младима, уз осврт на решења у нашем закону. Након тога следи **аналитички приказ релевантног домаћег нормативног оквира** који на директан или индиректан начин уређује питања од значаја за младе која треба узети у обзир приликом промишљања решења за унапређивање Закона о младима. У **упоредној анализи** која потом следи, приказана су решења у законима посматраних земаља, према одабраним критеријумима. У делу **Кључна питања за омладински сектор и доносиоце одлука**, наведене су области и теме за које постоји велики интерес омладинског сектора да се уреде и унапреде. На крају, у делу **Препоруке** дати су предлози за поједина решења у Закону о младима.

Сви појмови коришћени у овом извештају у једном граматичком роду, односе се подједнако на исте појмове у другом граматичком роду.

Ставови и мишљења изнети у овом извештају искључива су одговорност аутора и не одражавају нужно и ставове Међународне организације за миграције.

¹ Албанија, Азербејџан, Босна и Херцеговина, Бугарска, Црна Гора, Естонија, Финска, Хрватска, Исланд, Летонија, Литванија, Румунија, Северна Македонија, Словенија, Словачка

ПРИСТУП

Предмет и циљ истраживања

Предмет истраживања је нормативни оквир који уређује системску бригу о младима. Са једне стране ово истраживање анализира домаћи нормативни оквир релевантан за питања младих, а са друге стране анализира како су различите европске земље приступиле уређењу овог питања. С тим у вези, предмет анализе домаћег нормативног оквира су сви општи и посебни закони (осим закона о ратификацији уговора, конвенција и других аката) донети у Србији од 2011. године до данас. Предмет упоредне анализе јесте разматрање различитих концепцијских приступа у нормативном уређењу питања бриге о младима у Европи, и анализа посебних законских решења у одабраним земљама, којима се уређују битни аспекти бриге о младима.

У разматрању различитих концепцијских приступа, разматрали смо да ли посматрана земља има посебан закон којим се уређују питања из домена бриге о младима, или су ова питања уређена другим општим и посебним законима.

У оквиру анализе посебних законских решења којима се у одабраним земљама уређују битни аспекти бриге о младима руководили смо се нашим Законом о младима, трагајући за одговорима на следећа кључна питања:

- Какав је обухват нормирања посебним законом (и колико се он и у чему разликује од обухвата нашег Закона о младима)?
- Како су уређена појединачна питања битна за бригу о младима, а нарочито она питања која на одговарајући начин уређује и наш Закон о младима?

Кључна питања смо анализирали кроз следеће критеријуме:

Критеријум	Значење/опис критеријума
Предмет	Шта је предмет закона, односно које/а питање/а из домена бриге о младима закон третира?
Циљ	Шта закон настоји да постигне?
Начела	Општа правила у духу којих треба посматрати/спроводити све одредбе закона и бригу о младима.
Млади	Како је дефинисана млада особа.

Омладински рад и омладинска занимања	На какав начин се у закону уређује омладински рад и омладинска занимања, питање професионализације омладинског рада и места омладинског рада у систему бриге о младима?
Права и обавезе младих	На какав начин законодавни оквир дефинише права и одговорности младих, нарочито оних везаних за миграционо кретање младих?
Механизми партиципације младих у доношењу одлука	Какве механизме партиципације младих у доношењу одлука прописује закон?
Облици организовања младих	Какве облике организовања младих прописује закон? Да ли прави разлику између организација младих и за младе, савеза и кровних савеза, да ли препознаје неформалне групе и друге облике организовања младих и шта је сврха ове категоризације?
Обавезе и одговорности ЈЛС за бригу о младима	На какав начин закон уређује питање бриге о младима на локалном нивоу, и на који начин уређује надлежности локалних самоуправа?
Институције и сервиси за младе	На какав начин закон уређује положај институција и сервиса за младе, на какав начин уређује надлежности различитих нивоа управе у оснивању, управљању и финансирању институција и сервиса?
Практичне политике за младе	На какав начин закон уређује практичне политике за младе? Које су то политике, ко их доноси, какав је њихов положај и значај у систему бриге за младе?
Финансирање омладинске политике	Како је уређено питање финансирања бриге о младима?
Евиденције	Да ли закон предвиђа евиденције и регистре података, и чему су намењени?
Извештавање	Да ли закон уређује начин прикупљања података и извештавања о системској бризи о младима? Ко према коме извештава?
Надзор над применом закона и казнене одредбе	Којој инстанци и институцији је додељен надзор над спровођењем закона и како је уређено питање корективног поступања према субјектима који не спроводе законске одредбе на прописани начин? Да ли су прописани прекршаји и казнене одредбе?

Циљ овог истраживања је са једне стране да идентификује све акте и области у којима су нормирана одређена решења која се тичу младих и бриге о младима, а са друге стране да сагледа упоредна решења и изведе закључке о решењима која би могла бити примењена и у нашем нормативном уређењу омладинске политике, те та решења препоручи доносиоцима одлука за разматрање.

Узорак

Анализом домаћег нормативног оквира обухваћено је укупно 36 закона, 2 стратегије и 1 акциони план које је донела Народна скупштина Републике Србије у периоду од 2011 – 2021. године, као и 1 међународни документ практичне политике са којим Србија усклађује своју политику. Евиденција анализираних закона дата је као прилог 1 овом извештају. Упоредном анализом је обухваћено укупно 15 земаља и 18 аката.

Земља	Назив закона
Албанија	Закон за младе ²
Азербејџан	Закон о младима Републике Азербејџан ³
Босна и Херцеговина (ентитет Федерација БиХ)	Закон о младима Федерације Босне и Херцеговине
Босна и Херцеговина (ентитет Република Српска)	Закон о омладинском организовању
Бугарска	Закон о младима ⁴
Црна Гора	Закон о младима
Хрватска	Закон о савјетима младих
Финска	Закон о младима ⁵ Закон о омладинском раду и омладинској политици ⁶
Естонија	Закон о омладинском раду ⁷
Исланд	Закон о младима ⁸
Летонија	Закон о младима ⁹
Литванија	Закон о омладинској политици ¹⁰

² Назив у незваничном преводу на енглески језик: Law for Youth

³ Оригиналан назив на енглеском језику: Law on Youth Policy of the Republic of Azerbaijan

⁴ Оригиналан назив: ЗАКОН за младежта

⁵ Назив у незваничном преводу на енглески језик: Youth Act

⁶ Назив у незваничном преводу на енглески језик: Government Decree on youth work and policy

⁷ Назив у незваничном преводу на енглески језик: Youth Work Act

⁸ Назив на енглеском језику: Youth Act

⁹ Назив на енглеском језику: Youth Law

¹⁰ Оригиналан назив: JAUNIMO POLITIKOS PAGRINDŲ ĮSTATYMAS

Румунија	Закон бр. 350 ¹¹
Северна Македонија	Закон о партиципацији младих и омладинској политици ¹²
Словачка	Закон о подршци омладинском раду ¹³
Словенија	Закон о јавном интересу у омладинском сектору ¹⁴ Закон о омладинским саветима ¹⁵

Ограничења

Истраживачки задатак у вези са упоредним прегледом законских оквира бриге о младима на европском континенту ограничен је на акте чији су предмет, циљ и сврха превасходно брига о младима или неки битан аспект бриге о младима. Предмет истраживачког задатка у вези са упоредном анализом нису била друга акта која једним својим делом уређују и питања која могу бити или јесу од интереса за младе. С тим у вези, питања која су регулисана посебним законима изван закона који се бави бригом о младима, нису разматрана у овом истраживању.

Већина анализираних аката у упоредној анализи анализирана је коришћењем верзије на енглеском језику у незваничном преводу. С тим у вези, постоји могућност да су неки појмови разматрани и коришћени у непрецизном преводу.

¹¹ Оригиналан назив: LEGE nr. 350

¹² Оригиналан назив: ЗАКОНОТ ЗА МЛАДИНСКО УЧЕСТВО И МЛАДИНСКИ ПОЛИТИКИ

¹³ Оригиналан назив: Zakon o o podpore práce s mládežou

¹⁴ Оригиналан назив на енглеском језику: ACT ON THE PUBLIC INTEREST IN YOUTH SECTOR

¹⁵ Оригиналан назив: Zakona o mladinskih svetih

САЖЕТАК ИЗВЕШТАЈА

Обављање омладинских активности спада у велики број области које су регулисане одговарајућим законима. Ствар је опредељења да ли ће питање бриге о младима бити регулисано у оквиру општих системских закона који регулишу поједине области или ће се регулисати посебним „омладинским” *lex specialis* законом¹⁶. Изразита специфичност омладинског сектора и искуство да специфичности увек остану изван општег закона¹⁷, определили су доносиоце одлука у Републици Србији да 2011. године посебним Законом о младима¹⁸ уреде сва она питања која су од посебног значаја за ефикасно и складно функционисање бриге о младима.

У конципирању законских решења пошло се од следећих циљева¹⁹:

1. дефинисање оквира и услова за подршку младима у организовању, друштвеном деловању, развоју и остваривању потенцијала на личну и друштвену добробит;
2. дефинисање пирамидалне структуре омладинског сектора, како на државном тако и невладином нивоу, са јасним дефинисањем надлежности, права, обавеза и одговорности у зависности од одговарајућег нивоа;
3. афирмација аутономије омладинских удружења, удружења за младе и савеза чији су циљеви и област деловања усмерени на младе у регулисању унутрашњих односа;
4. дефинисање услова за обављање омладинских активности, њихово разграничење у зависности од врсте активности и од тога да ли је у питању већинска активност младих или већинска активност одраслих у интересу младих;
5. установљавање система праћења стања у области омладинског сектора и информационог система омладинског сектора у Републици Србији;
6. формирање Савета за младе Владе;
7. унапређење стручног рада у области омладинског сектора ради што квалитетнијег реализовања омладинске политике;
8. дефинисање конзистентног и транспарентног система финансирања у области омладинског сектора из јавних прихода (буџет Републике, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе) и успостављање контроле трошења на тај начин добијених средстава;
9. стварање основа за доношење и имплементацију дугорочне Националне стратегије за младе.

¹⁶ Образложење из предлога Закона о младима, 2011

¹⁷ Исто

¹⁸ Службени гласник РС број 50/2011

¹⁹ Образложење из предлога Закона о младима, 2011

Поред Србије, још 10 европских земаља (Албанија, Азербејџан, Бугарска, Црна Гора, Финска, Холандија, Исланд, Летонија, Луксембург, Швајцарска) и БиХ ентитет ФБиХ је питање системске бриге о младима уредило у оквиру посебног закона о младима. Словачка, Естонија и Финска су бригу о младима уредиле законима о омладинском раду. Хрватска, Словенија и Северна Македонија су посебним законом уредиле област партиципације младих у доношењу одлука на локалном нивоу кроз (Закон о Саветима младих у Хрватској и Словенији и Закон о партиципацији младих и омладинској политици у Северној Македонији). Словенија је бригу о младима уредила и Законом о јавном интересу у омладинском сектору. Република Српска као ентитет у БиХ је у оквиру својих надлежности бригу о младима уредила Законом о омладинском организовању. Литванија је ово питање уредила Законом о омладинској политици, а Румунија законом број 350.

Поједине европске земље (Немачка, Аустрија, УК, Ирска, Француска, Чешка, Норвешка, Шпанија, Португал, Белгија, Данска, Шведска, Малта, Кипар, Грчка, Пољска, Мађарска) питању бриге о младима приступају као хоризонталном и интерсекторском питању, те га уређују у оквиру низа општих системских закона за одређене области друштвеног живота.

У овом осврту на домаћи Закон о младима, приказаћемо поједина решења у односу на упоредна решења из других земаља.

Опсег, предмет и циљ

Домаћи Закон о младима има 29 чланова и уређује мере и активности које предузимају Република Србија (РС), аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе (ЈЛС), а које имају за циљ унапређивање друштвеног положаја младих и стварање услова за остваривање потреба и интереса младих у свим областима које су од интереса за младе. Циљ Закона је стварање услова за подршку младима у организовању, друштвеном деловању, развоју и остваривању потенцијала на личну и друштвену добробит. Иако се у представљању предмета нормирања то не види, Закон уређује и начела омладинске политике, облике организовања младих, вођење евиденције, Националну стратегију за младе, Савет за младе, Канцеларије за младе, Агенцију за младе, финансирање и суфинансирање програма за младе. Закон уређује области које су у директној надлежности Министарства за омладину и спорт, и не залази у области које су у надлежности других ресора. Закон не уређује област волонтирања јер је она уређена посебним законом.

У већини посматраних земаља, решења су упоредива. Поједине земље су се определиле за веома кратка решења, нпр. литвански закон садржи 9 чланова, летонски 13, а исландски и

азербејџански по 14. Иако кратак, литвански закон је успео да уведе оквир за **ефикасан рад са младима који нису у процесу образовања, нису запослени нити су на обуци** (НЕЕТ) и другим рањивим групама младих, а азербејџански **подршку младим породицама и младим самохраним родитељима. Летонски закон промовише интерсекторску сарадњу државних органа** у спровођењу омладинске политике, и ресорном министарству прописује обавезу да обезбеди развој јединствене националне омладинске политике, њено координирано спровођење, и методолошки оквир за планирање, спровођење и оцењивање омладинског рада локалних самоуправа. Исландски Законом о младима је кратак и уопштен, многа питања су детаљније уређена нижим актима. Међутим, иако кратак, уопштен и декларативан, исландски закон **прописује забране** и то забрану водитељима, инструкторима, волонтерима и другом особљу конзумирање алкохола и других токсичних супстанци током трајања организованих омладинских активности или током путовања са децом и младима, и рад у омладинским клубовима, организацијама, школама и другим институцијама које раде са младима до 18 година старости, осуђиваним лицима и лицима која су осуђена по основу Закона о наркотицима.

Са друге стране Закон о омладинском организовању у Републици Српској је детаљан и садржи 90 чланова. Међутим, многа питања која се у овом закону детаљно обрађују, већ су на сличан начин уређена другим законима, па се чини да се није водило рачуна о сразмери и сврсисходности нормирања.

Поједине земље (Словенија, Црна Гора) и БХ ентитет Република Српска су бригу о младима на посредан или непосредан начин дефинисале као **јавни интерес**.

Закон бр. 350 којим Румунија уређује бригу о младима, вероватно је најобухватнији и заједно са азербејџанским законом је „најинтерсекторскији”. Иако нема назив који садржи у себи тематску област, овај закон је постигао **најшири обухват** јер садржи одредбе којима се уређују и питања економског оснаживања младих и смањење пореза и дажбина, школовања, научноистраживачког рада и враћања у земљу младих стручњака, волонтирања младих, превенције преласка младих у стање НЕЕТ, социјалне бриге о младима, стамбене политике и јавног здравља младих. Румунски закон налаже свим нивоима управе, јединицама, установама и јавним службама које су им подређене, обавезу да подржавају активност младих и осигурају одговарајући оквир за њен развој на националном и локалном нивоу. Закон о младима Републике Азербејџан такође уређује питања у вези школовања, здравствене заштите у школском систему, запошљавања, предузетништва и бриге за незапослене, и подршке младима у економски неразвијеним пограничним, руралним и тешко приступачним крајевима. Летонски Закон о младима се

декларативно дотиче питања економског оснаживања младих, и утврђује обавезу државе да промовише економске активности и запошљавање младих.

Хрватска је свој закон ограничила на **питање партиципације младих** у доношењу одлука на локалном нивоу. У тој области нормирања, хрватски закон је у великој мери детаљан (30 чланова) и прецизан. Словенија се определила да **питање Савета за младе** уреди посебним законом (18 чланова), а сва друга питања од значаја за бригу о младима уредила је Законом о јавном интересу у омладинском сектору.

У појединим земљама, попут Словачке и Бугарске, закон је на суптилан и сразмеран начин уредио и питање **волонтирања младих**, без потребе за доношењем посебног закона о волонтирању. Ове две земље су у „омладинским“ законима уредиле и права волонтера и обавезе организатора волонтирања, волонтирање малолетних волонтера, питање уговора и издавања потврде о волонтирању, финансирања трошкова, заштите на раду, статуса страних волонтера и друга питања од значаја за волонтирање младих.

Осим Закона о оквиру за омладинску политику Литваније, ниједан други анализирани закон не садржи одредбе о телу за административно управљање европским програмима за младе. Македонски закон помиње „Агенцију за омладину и спорт“ али ни једна одредба у закону није посвећена овој институцији.

Начела и принципи

Домаћи закон дефинише 6 начела као општа правила у духу којих се требају интерпретирати све законске норме. То су: начело подршке младима; Начело једнакости и забране дискриминације; Начело једнаких шанси; Начело јачања свести о значају младих и њиховој друштвеној улози; Начело активног учешћа младих; Начело одговорности и солидарности младих.

У упоредном прегледу законских оквира других земаља, издваја се **начело информисаности младих** у црногорском закону, које утврђује да „*субјекти који у складу са овим законом спроводе омладинску политику, обезбјеђују младима потпуне, тачне, правовремене, приступачне и употребљиве информације о планирању и спровођењу омладинске политике из своје надлежности и објављују их на својим интернет страницама*“. Македонски закон наводи важно **начело међуинституционалне сарадње у креирању и спровођењу политика за младе**. Словачки и словеначки закони истичу **начело интегритета** као важно начело у раду са младима. У словачком закону се ово начело операционализује кроз забрану рада са младима лицима која су осуђивана. Албански

закон издваја **принцип једнаких могућности и гаранција за учешће младих у поступцима креирања и доношења одлука** у бројним и таксативно наведеним областима друштвеног живота. Финска наводи низ начела попут **одрживог развоја, здравих животних стилова, поштовања живота и животне средине, и интерсекторске сарадње**. Исландски закон не утврђује начела осим општег правила да они који раде за младе или са младима морају имати одговарајућу обуку, образовање, знање и искуство неопходно за обављање таквог посла.

Бугарски закон издваја неколико специфичних и важних принципа државне политике према младима, попут принципа **законитости, транспарентности, равноправности, сврсисходности, систематизованости и доследности политика** државе, општина и друштва за развој младих; принцип **координације политика за младе** у области образовања, социјалне политике, здравства, културе, спорта, правосуђа, унутрашњих послова и одбране; принцип **гарантовања дијалога и учешћа младих** у формирању омладинске политике; принцип **децентрализације** омладинске политике;

Два принципа која се издвајају у летонском закону су **принцип доступности информација** - промовисати пружање информација младима које одговарају њиховим развојним потребама; и **принцип мобилности и међународне сарадње** - како би се осигурало да млади људи имају прилику да буду мобилни, да стичу знања и вештине изван места свог пребивалишта и да промовише размену препорука, као и најбоље праксе других земаља и њихово увођење у омладинску политику.

Закон у Републици Српској наводи да се омладинско организовање темељи на поштовању основних људских права и слобода, као и изворних начела демократије заснованих на Уставу Босне и Херцеговине, Уставу Републике Српске и међународним конвенцијама из области омладинских делатности. Хрватски закон наводи начела декларативно, без појашњења њихових значења, односно како та начела треба да се интерпретирају. Закон Федерације БиХ принципе наводи у облику изјаве о визији, а не као општа правила са којима треба да буду усклађени политика и пракса у раду са младима. Закон у Румунији наводи 10 начела, за која би се пре рекло да су дефинисана као дугорочни циљеви или жељени утицај закона, него као општа правила. Словачки закон не прописује начела, али прописује забрану дискриминације младих. Естонија и Литванија су прописале принципе који се примењују у омладинском раду и непосредном раду са младима, и који према начину како су формулисани, више подсећају на стандарде у омладинском раду. Азербејџански закон прописује принципе омладинске политике.

Ко су млади?

Као што је приказано у Прилогу 2, у већини посматраних земаља млади су лица од 15 до 28, 29 или 30 година старости. Изузеци су Румунија у којој су млади од 14-35 година старости, Естонија у којој су млади лица од 7-26 године старости, и Летонија у којој су млади лица од 13-25 година. У Финској су млади лица млађа од 29 година а у Словачкој лица до 30 година старости. Исландски закон не наводи дефиницију, али истиче да се закон нарочито односи на младе изрста од 6-25 година старости. У ФБиХ Законом је прописана могућност да надлежни органи власти ФБиХ, кантона и ЈЛС прошире дефиницију старосне доби младих до навршених 35 година старости, код програма деловања за младе који се тичу запошљавања, стамбеног збрињавања, образовања у подручју информационих и комуникационих технологија, учења страних језика, доквалификације и преквалификације те других питања где органи власти утврде да је то потребно.

Већина посматраних закона је значење појма „*млади*“ уредила користећи формулацију „у смислу овог закона“, па се не може закључити у којој мери је оваква дефиниција младих у смислу критеријума који је одређују, интегрисана у целину легислативних система посматраних земаља, шире од овог закона, односно да ли су друга законска решења која уређују поједина питања од интереса за младе усаглашена са дефиницијом младих из посебних закона о младима и сличних закона.

Омладински рад и омладинска занимања

Домаћи Закон о младима не уређује питања у области омладинског рада, осим појашњења значења појма. С обзиром на велики интерес да се ово питање боље уреди у домаћем законодавству, значајна су упоредна искуства из посматраних европских земаља. Најдетаљније и комплетније је ово питање уредила Словачка, која је дефинисала и **омладинска занимања** (и то: „омладински радник“, „омладински лидер“, „координатор омладинског рада“ и „предавач у области рада с младима“), и **начин добијања лиценце за обављање занимања**, као и посебне услове и **забране** у вези са обављањем занимања.

Закон о младима ФБиХ прописује да државни службеник за рад са младима мора за тај посао бити **стручно оспособљен** и мора поседовати сертификат о знању о политици према младима и раду с младима. Ово је конкретна мера којом се професионализује рад са младима. Са друге стране, нису доступни подаци да ли је ово занимање укључено у номенклатуру занимања, и која институција издаје сертификат, осим да ће надлежно федерално министарство одредити процедуру обуке и сертификације службеника за младе. Република Српска уређује „**стручни рад у омладинским организацијама**“. Наводи

се да стручни рад чланова омладинских организација обухвата: обуку, истраживачко-развојни и научно-истраживачки рад, стручно обучавање, оспособљавање и усавршавање, планирање и програмирање развоја омладинске политике, информационодокументациону делатност, међународну стручну сарадњу, пропаганду, рекламу и маркетинг, јавно информисање, издаваштво, професионално вођење послова и друге видове стручног рада у омладинском сектору. Стручни рад у омладинским организацијама обављају стручњаци из земље и иностранства, који имају искуство у омладинском раду, активностима и делатностима. Секретаријат, заједно са надлежним институцијама и организацијама, припрема и реализује **годишњи програм стручног усавршавања из области омладинског рада**, активности и делатности од интереса за Републику, док је на локалном нивоу за то задужена локална самоуправа.

Иако га детаљније не уређује, фински закон спомиње **обученог и квалификованог омладинског радника** као профил представника ЈЛС који треба да на терену одржава контакте са младима. Слично и исландски закон не уређује област омладинског рада нити омладинска занимања, осим општег правила да **сви који раде са младима морају имати одговарајуће квалификације** (образовање, обуку, знање и искуство). У Северној Македонији, **омладински радници одговорни су за рад с младима у омладинском центру**. У Бугарској, закон прописује и обавезу националног и локалног нивоа управе да у своје програме за младе укључују активности за подршку развоју и посебној обуци омладинских радника чиме се осигурава континуирани развој омладинског рада.

Естонски закон исто не уређује ово питање али прописује да омладински или пројектни камп могу водити само **квалификовани менаџери омладинског кампа** са квалификацијама стеченим у Естонији или у иностранству уз пратећу процедуру признавања квалификација. Занимљив је и случај литванског закона који **разликује неколико облика омладинског рада**:

- 1) отворен рад са младима;
- 2) рад са младима на улици;
- 3) мобилни рад са младима;
- 4) развој практичних вештина младих;

На основу упоредне анализе овог критеријума може се закључити да и поред тога што је само једна земља детаљно уредила питање професионализације омладинског рада, да и у другим земљама постоји свест о посебности омладинског рада као делатности и о његовом централном месту у раду са младима. Даље се може закључити и то да је 6 од посматраних 15 земаља у своја законска решења уградило претпоставке за професионализацију омладинског рада.

Права и обавезе младих

Посматрана законска решења углавном не уређују права и одговорности младих, са изузетком оба БиХ ентитета који су у својим законским оквирима прописали права и обавезе младих, односно чланова омладинских организација. У законским решењима неколико земаља се на имплицитан начин изводе поједина права младих попут нпр. Хрватске (права младих да буду бирани у савет младих) или Финске (младима даје право да уживају могућност да партиципирају у процесима доношења одлука које их се тичу). Румунски закон младима даје право на слободан приступ књижном фонду и изворима информација којима управљају јавне библиотеке, док млади који долазе из центара за смештај или из породица са смањеним материјалним могућностима имају право на бесплатну школарину за похађање високошколског програма. У Албанији, закон гарантује заштиту младих држављана Албаније, као и страним младима држављанима и младима без држављанства који су исказали захтев за азил, као и страним младим држављанима са регулисаним боравком у Албанији. Азербејџански закон гарантује права на подстицаје током школовања талентованим младима, право на повољне кредите за младе породице и право на земљу и повољне кредите младима у економски неразвијеним подручјима. У Летонији закон имплицитно даје младима право да учествују у креирању и спровођењу омладинске политике ангажовањем у стицању и пружању неформалног образовања и обављањем добровољног рада, обављањем послова у локалним самоуправама образовних установа, развијањем и спровођењем пројеката, али и других иницијатива, учешћем у активностима омладинских организација, али и других удружења и фондација, укључивањем у процес доношења одлука државних и локалних власти које утичу на омладинску политику, ангажовањем у другим активностима које су усмерене на промовисање учешћа младих у развоју и спровођењу омладинске политике.

Механизми партиципације младих у доношењу одлука

Највише подударња у прегледу упоредних решења са нашим законом има у области утврђивања механизма партиципације младих у доношењу одлука. Већина законских решења попут нашег предвиђа формирање **омладинских** (чине га само млади) или **мешовитих** (млади + доносиоци одлука) **савета за младе** на националном и локалном нивоу са задатком да разматрају, предлажу прате, анализирају, коментаришу и покрећу иницијативе у вези са прописима, мерама и питањима од значаја за младе. Словенија и Хрватска су ову материју уредиле **посебним законом**, а хрватски закон може да понуди примере како се може уредити партиципација младих у доношењу одлука на локалном и

регионалном нивоу. Занимљиво је да хрватски закон, иако веома детаљан, уопште не садржи механизме партиципације младих у доношењу одлука на националном нивоу.

Савјет младих у Црној Гори је мешовит, броји 9 чланова, и поред представника министарстава, у Савјету учествују и 2 представника НВО које спроводе омладинске активности, од којих најмање 1 млада особа. Са оваквим распоредом снага у Савјету, млади не могу пресудно утицати на одлуке Савјета, али могу имати свој глас који се чује. На локалном нивоу, најмање 1 члан савјета је представник НВО која спроводе омладинску политику. Савјет младих у Хрватској чине само представници младих. Савјет има бројна овлашћења, између осталих и да учествује у изради, спровођењу и праћењу локалних програма за младе, и у програмирању приоритета конкурса и одређивања критеријума финансирања организација младих и за младе. Занимљиво је да је однос представничког тела ЈЛС са локалним Савјетом младих уређен тако да су **таксативно наведене обавезе представничког тела**, попут: обавезе да Савјету младих достави све позиве и материјале за своје седнице, те записнике с одржаних седница, обавезе да председник представничког тела најмање свака 3 месеца одржава заједнички састанак са Савјетом младих, обавеза да представничко тело на предлог Савета младих расправља питање од интереса за младе, и то најкасније на првој следећој седници, и обавеза да се најмање свака 3 месеца одржавају заједнички састанак начелника, градоначелника или жупана са Саветом младих. Савет за младе ФБиХ броји најмање 50% младих чланова. У ФБиХ постоје и Комисије за младе при представничким телима ФБиХ. У Републици Српској кључни механизам патиципације је Управљачки комитет који је мешовито тело које чине представници државних институција и Омладинског савета. При скупштинама локалних самоуправа и при Народној скупштини могу се формирати и Комисије за младе као стална мешовита радна тела. У Северној Македонији су механизми партиципације најразвијенији, и обухватају 4 механизма (Националну скупштину младих, Национално саветодавно тело за младе локални савети за младе, локалне скупштине младих). Национално саветодавно тело за младе је најважнији механизам који броји **17 чланова од чега 9 младих** које бира Национална омладинска скупштина. Према томе, у овом телу млади су већина. Има саветодавну и надзорну улогу и предлаже успостављање механизма за вредновање партиципације младих и остваривање интереса младих у друштвеном животу. На локалном нивоу формирају се локални савети за младе. Имају широко постављене надлежности, између осталог и да предлажу локалној скупштини тачке дневног реда које се тичу омладинске политике, и да иницирају процес израде локалне стратегије за младе. У Словенији постоји Владино саветодавно тело за младе са широким овлашћењима, у којем представници омладинских организација чине 50% чланова (чл. 8). Поред овог тела, значајан механизам партиципације садржан је и у одредби која обавезује Владу Словеније и локалне самоуправе да **приликом доношења прописа, морају консултовати** Омладински савет Словеније, односно локалне омладинске

савете. И у Албанији у националном саветодавном телу министра 50% чланова су млади. Слично решење је примењено и у Летонији. Све чланове бира министар. Исто решење је примењено и у вези локалних савета младих. У Финској постоји Национални омладински савет као саветодавно тело. На Исланду, млади чине натполовичну већину националног омладинског савета (5 од 9 чланова). На локалном нивоу се формирају комисије за младе. У Румунији је уређено да Национални савет младих који формирају НВО, чини главног партнера влади за питања бриге о младима. Влада је дужна да консултује ово тело приликом доношења прописа о младима. Национални савет младих има своје делегате у Економско-социјалном савету Румуније. У Бугарској, Национални савет за младе је мешовито тело у којем своје представнике имају и националне омладинске организације и ученички парламенти. У Словачкој локалне самоуправе могу формирати Парламент младих као саветодавно тело. Слично је и у Естонији, где локалне самоуправе могу формирати локалне савете за младе. У Литванији је партиципација младих осигурана кроз Национални и локалне савете за питања младих у којем партиципирају и представници омладинских организација. У Азербејџану је ово питање само начелно обрађено, остављајући могућност да млади учествују у процесима креирања аката, али није објашњено на који начин и који млади се могу квалификовати за ово право.

Из анализе упоредних решења може се закључити да је у већини земаља примењено решење у којем ресорни министар или министарство формирају мешовито саветодавно тело, које чине представници различитих државних институција и младих и које разматра сва питања од значаја за младе. Заступљеност младих се креће од 1 представника, до натполовичне већине.

Облици организовања младих

Већина законских решења препознаје омладинске организације као удружења у којима млади чине 2/3 или 70% чланова и која у статутима имају дефинисане младе као циљ активности или циљне групе. Овакво решење је присутно у ФБиХ, Северној Македонији, Албанији, Румунији, Бугарској, Летонији и Литванији, а делимично и у Естонији. Естонија препознаје још и асоцијације за омладински рад.

Црна Гора и Република Српска не праве разлику између омладинских организација и организација за младе. Омладинском политиком се може бавити свака организација која у статуту то има неведено као свој статутарни циљ.

У Словенији свака организација која броји 300+ чланова и која спроводи активности у више региона може постати национална омладинска организација. Омладинске организације

националних мањина су по аутоматизму националне омладинске организације. Националне омладинске организације формирају Омладински савет Словеније.

У ФБиХ закон забрањује да политичке странке оснивају омладинске организације и организације за младе, док законска решења у оба ентитета забрањују омладинским организацијама и организацијама за младе да учествују у политичким активностима. Са друге стране, у Северној Македонији политичке странке могу своје подмлатке евидентирати као омладинске организације.

Хрватска и Словачка уопште нису уредиле питање омладинског организовања.

Када је реч о репрезентативним савезима, у Црној Гори репрезентативни савез у свом саставу мора имати најмање 30 НВО које спроводе омладинску политику, из најмање 6 ЈЛС, од којих су по 2 из приморског, средишњег и северног региона. Репрезентативност савеза утврђује министарство на период од годину дана издавањем потврде о репрезентативности. Репрезентативни савез има право да делегира представника у Савет за младе. У ФБиХ се Вјећа младих као репрезентативни савези могу оснивати на нивоу ФБиХ, кантона и ЈЛС ако их формирају најмање 50% организација са тог подручја, чиме се обезбеђује њихова репрезентативност. У Републици Српској 10 омладинских организација, или 1 омладинска организација која спроводи активности у 10 општина, могу формирати републичку омладинску организацију, која затим делегира свог представника у Омладински савет Републике Српске. Савет делегира своје представнике у стручно-саветодавна и радна тела које формира Народна скупштина Републике Српске, Влада и Секретаријат у циљу развоја и реализације омладинске политике. Омладинске организације могу основати локални омладински савет за територију ЈЛС. Финска разликује националне омладинске организације и националне организације за омладински рад. Једино ове 2 категорије организација могу добити финансирање из државног буџета. У Бугарској, Национална репрезентативна омладинска организација је омладинска организација која има најмање 900 чланова појединаца и која обавља активности у најмање 30 % општина у земљи. Овај статус додељује се на 3 године и може се обновити. У Литванији, закон препознаје неколико облика националних организација, и то: Савет омладинских организација Литваније као кровна омладинска организација, Светска литванска омладинска унија је страна литванска омладинска организација, Савет општинских омладинских организација је омладинска организација чија је главна сврха да уједини и представља омладинске организације које делују на територији ЈЛС и Литванска омладина у иностранству - омладина литванског порекла која живи у страним земљама. Азербејџански закон не препознаје овакву категорију омладинских организација.

Румунски закон препознаје и **Регионалне фондације за младе** које чине омладинске организације и организације за младе на територији одређеног региона, као и **Националну фондацију за младе** која је правно лице које оснивају регионалне фондације за младе. Национална фондација наследник је непокретне имовине заостале иза Савеза комунистичке омладине.

Када је реч о неформалним групама, једино летонски закон препознаје неформалне групе које могу партиципирати у процесима доношења одлука.

Из наведеног се може закључити да у посматраним земљама преовладава решење које разликује омладинске организације од организација за младе. У појединим земљама се ове организације евидентирају у регистар и по том основу могу конкурисати за буџетска средства намењена младима. Скоро сва законска решења настоје да дефинишу репрезентативну националну организацију, додели јој право да своје представник делегира у различите органе и тела у којима се доносе одлуке од интереса за младе. У дефинисању критеријума преовладавају територијални критеријуми (број општина/региона) и критеријуми чланства (број чланова/организација).

Обавезе и одговорности ЈЛС за бригу о младима

У Црној Гори закон прописује императивне норме са јасним, прецизним и таксативно наведеним обавезама ЈЛС и роковима, чије неиспуњење се сматра прекршајем за који следи новчана казна. Неке од императивних норми одnose се на обавезе ЈЛС да донесе локални акциони план за младе (до одређеног рока), и да у року извештава министарство о спровођењу плана. У Хрватској закон у потпуности уређује материју на локалном и регионалном нивоу, и све одредбе се односе на поступање ЈЛС и регионалних органа управе. Прописују се и императивне норме, између осталог обавезе локалних парламената и градоначелника према Савјетима младих. Међутим не постоје прекршаји и казне без којих је упитна ефикасност у примени норми. У ФБиХ закон такође прецизно и таксативно прописује обавезе нижих нивоа власти, нпр. одредити службеника/цу за питања младих, водити списак свих удружења, институција, установа, међународних и других организација које раде са младима или пружају подршку омладинским активностима, осигурати минимум мера на плану рада с младима и омладинских активности. За неиспуњење ових норми прописане су казне за ниже нивое власти. У Северној Македонији, ЈЛС оснивају Канцеларије за младе (КзМ) и именују омладинске координаторе као службенике КзМ. Могу оснивати и омладинске центре. ЈЛС су одговорне за финансирање омладинске политике на подручју своје територије. У Словенији је локалним самоуправама прописано спровођење јавног интереса у омладинском сектору на локалном нивоу у складу са

локалним могућностима. Са друге стране у Албанији, вођење системске бриге о младима је законска обавеза ЈЛС. Прописан је низ надлежности ЈЛС али не и прекршаји. У Бугарској је прецизно уређена пирамидална структура надлежности између националног, регионалног и локалног нивоа управе, са јасно прописаним одговорностима и роковима једних према другима у погледу планирања практичних политика за младе и извештавања. Међутим нису прописани за нечињење па није јасно како се обезбеђује ефикасност. У Финској ЈЛС имају обавезу да стварају услове за омладински рад и активности, нарочито обезбеђивањем сервиса и простора за младе, узимајући у обзир локалне могућности. Доста прецизно је регулисана обавеза ЈЛС да организује **бригу и о младима који су потенцијални НЕЕТ млади**. С тим у вези упућује се на теренски рад општински омладински радник, и уређује се размена личних података између ЈЛС и школе, тренинг центра, и војне установе, односно институција које су младе особе у НЕЕТ ризику напустиле. Закон предвиђа и право локалне самоуправе на трансфере из републичког буџета за спровођење ових надлежности. У Словачкој су ЈЛС дужне да имају координатора омладинског рада и да донесу концепт развоја омладинског рада. У Летонији, ЈЛС су дужне да осигурају „*институционални систем за омладински рад*“, и израде планске документе за развој омладинске политике (чл. 5). По успостављању институционалног система за омладински рад, ЈЛС има право: 1) да одреди орган надлежан за омладински рад; 2) да запосли стручњака за омладинске послове - особу која планира, обавља и координира рад са младима; 3) да оснује саветодавну комисију за омладинске послове која промовише планирање и спровођење омладинског рада локалне управе, као и учешће младих у доношењу одлука; 4) да оснује омладински центар; 5) да оснује локални савет за младе. У Литванији, ЈЛС морају имати општинског координатора за омладинске послове.

Упоредна анализа показује да су све посматране земље утврдиле надлежност нижих (регионалних и локалних) нивоа управе за бригу о младима на свом подручју. У земљама у којима је брига о младима утврђена као јавни интерес, нижи нивои власти имају обавезу да партиципирају у спровођењу тог јавног интереса. Неке земље су одговорности нижих нивоа власти урадиле детаљније, нпр, Хрватска, Словенија и Црна Гора, као и БХ ентитет ФБиХ. Претежно у нордијско-балтичким земљама (ИС, ЕЕ, ЛТ), са изузетком Финске и Летоније, је ово питање уређено на општији и сажетији начин. Законска решења у којима су прописани прекршаје и новчане казне за ЈЛС наћи ћемо у нашем окружењу (БХ-ФБиХ, МЕ).

У Северној Македонији ЈЛС оснивају КзМ и именују координаторе као службенике. Начин оснивања је препуштен локалним самоуправама. Службеници за рад са младима у ЈЛС предвиђени су и у ФБиХ, СК, ФИ, ЛТ и ЛВ.

Институције и сервиси за младе

У Црној Гори се институције за младе називају „*омладинским сервисима*“, и образују се као **омладински клуб** и **омладински центар**. Сервиси за младе су физички простори намењени младима, које могу основати држава, ЈЛС, као и други субјекти који спроводе омладинску политику (нпр. удружења). У Северној Македонији ЈЛС могу оснивати омладинске центре. Закон у ФБиХ прописује обавезу нижих нивоа власти да обезбеде **прикладан простор за младе**, рад с младима и омладинске активности, као и да осигурају **плаћања трошкова** његовог одржавања. Слично и у Републици Српској постоји обавеза ЈЛС да обезбеди **објекте и услове** у којима млади могу да обављају омладинске активности. У Словенији постоје **омладински центри** као организовани функционални центри у којима се спроводе програми у омладинском сектору. Закон у Албанији преознаје „**сигурне омладинске просторе**“ и „**омладинску инфраструктуру**“. За сигурне омладинске просторе постоје стандарди. Трошкови развоја омладинске инфраструктуре финансирају се и из републичког буџета. Она се мора градити, реконструисати, прилагођавати и одржавати у складу са стандардом сигурног омладинског простора. Финска има „**Национални центар стручности у омладинском раду**“ као правно лице које развија и промовише стручни рад и компетенције у омладинском раду, и „**националне омладинске центре**“. Исланд и Летонија имају **омладинске клубове** а Естонија **омладинске и пројектне кампове**. Естонија има и **агенције за омладински рад**. Румунија има националне центре за информисање и саветовање младих који су по функцији слични нашим канцеларијама за младе. Словачка препознаје **Савремени омладински центар** као ознаку квалитета коју министарство додељује заслужним организацијама и појединцима који практикују омладински рад. Литванија познаје **отворени омладински центар** и **отворени простор за младе** у којима се спроводи омладински рад. Азербејџан препознаје „Дом омладине“.

Практичне политике за младе

У Летонији ресорно министарство доноси **Државни програм омладинске политике** у којем су утврђени годишњи приоритети омладинске политике. У Естонији министарство доноси **Национални програм омладинског рада** као оквир државне политике бриге о младима. У Словачкој су ЈЛС са статусом града дужне да доносе **концепте развоја омладинског рада** на својој територији. У основи омладинске политике у Бугарској је **Национална стратегија за младе са годишњим планом** као оперативним документом. Осим тога постоји још и **Национални програм за младе**, док на нивоу региона постоје **регионални и локални планови за младе**. **Националну стратегију са акционим планом** као оперативним документом има и Северна Македонија, док на нивоу ЈЛС постоји **локална стратегија за младе**. Словенија своју омладинску политику базира на **Националном програм за младе**

који се доноси на период од 9 година. У Републици Српској доноси се **омладинска политика на краткорочни и средњерочни период**. Доносе се и **посебни програми**, на националном и локалном нивоу, за различите области предвиђене омладинском политиком. У Азербејџану Влада води **Омладинску политику**. У ФБиХ постоји **Стратегија према младима** као кровни стратешки документ, и **програми деловања за младе**, којима се операционализују различите области из стратегије. У Црној Гори, централни документ омладинске политике је **Стратегија за младе са акционим планом**. Осим стратегије, Влада на сваке 2 године доноси и **Програм остваривања јавног интереса у области омладинске политике**. На локалном нивоу, ЈЛС могу доносити **локалне акционе планове за младе**.

Финансирање омладинске политике

У свим посматраним земљама закон утврђује одговорност и националног и локалног нивоа да обезбеђују средства за мере бриге о младима из своје надлежности. Најчешће су по среди опште одредбе. Међутим, постоје и случајеви где се **обавезе финансирања наводе прецизно и таксативно**. Најдаље је у нормирању отишла Северна Македонија која је **прописала проценат буџета** који се мора одвајати за омладинску политику (0.3% национални буџет, 0.1% локални буџет). Федерација БиХ је прописала обавезу нижих нивоа власти да у буџету обезбеде буџетску линију која се тиче питања младих, „*као дијела укупног буџета општине, града или кантона*“, као и да осигурају годишње грантове за пројекте за младе додијељујући их путем јавног позива с критеријумима. Федералној Влади прописује се обавеза да установи **федералне грантове и трансфере с наменом**.

У Црној Гори, закон ресорном министарству утврђује **право да финансира инфраструктурне објекте** за младе. У Финској, закон предвиђа **трансфере** са државног на локални ниво управе, **који потичу од државних прихода од клађења и игара на срећу**. На Исланду Влада обезбеђује средства за рад **Омладинског фонда** и националних унија омладинских организација. **Фонд за младе** постоји и у Румунији као оквир за финансирање бриге о младима. У Азербејџану се омладинска политика финансира из државног буџета.

У Словачкој, грантови се могу давати за бројне таксативно наведене намене (пројекти, обуке, организовање волонтерских активности, међународна сарадња, информисање и сл.) али до максималног износа од **90% укупног трошка**.

Поједини закони детаљно прописују услове, критеријуме и поступак конкурсисања за средства из јавних прихода.

Евиденције и извештавање

У Хрватској Министарство води базу Савјета коју ажурира кроз редовни годишњи контакт с јединицама локалне/регионалне самоуправе. У ФБиХ кантони и ЈЛС имају обавезу да водите евиденцију („*списак*“) свих удружења, институција, установа, међународних и других организација које раде са младима или пружају подршку омладинским активностима. У Естонији се води евиденција омладинских организација. У Северној Македонији се води регистар омладинских организација који је јаван. У Републици Српској се такође води евиденција омладинских организација на локалном нивоу као и на ентитетском нивоу. У Словенији се води Регистар организација од јавног интереса у омладинском сектору. Словеначки **законодавац је објаснио и сврху регистра** који се води ради обједињавања и јавног публикувања података битних за правни промет о организацијама од јавног интереса, са циљем да се повећа правна сигурност и транспарентност у раду ових организација. У Албанији се води **свеобухватна база података о младима**. У Бугарској, министарство води **Национални информациони систем за младе** ради пружања ажурних информација о потребама младих у земљи, као и за планирање, праћење, управљање и евалуацију омладинских политика на националном, регионалном и општинском нивоу.

Естонија је своју базу у потпуности дигитализовала и објединила све евиденције и податке у **Образовном информационом систему Естоније** који је јаван.

У ФБиХ и Северној Македонији постоји обавеза владе да израђује годишњи извештај о кризи о младима (ФБиХ) односно о спровођењу Стратегије за младе (РНМ), и доставља га на разматрање представничком телу. У Албанији, министарство годишње припрема и објављује евалуационе извештаје о стању младих. У Бугарској Савет Министара подноси парламенту годишњи извештај о младима.

Надзор над применом закона и казнене одредбе

Већина посматраних законских решења утврђује надлежност ресорног министарства за праћење и надзор над применом прописа. Мали број закона прописује прекршаје и казне, и то закони у Словенији, Републици Српској, Федерацији БиХ, и Црној Гори. Занимљиво је да поједина законска решења попут словачког, естонског и летонског, прописују поједине забране, али не и казне или друге корективне механизме за кршење забране. У Словенији Ревизијски суд надгледа законитост, сврху, економску и ефикасну употребу јавних средстава која су за спровођење активности додељена Омладинском савету Словеније и омладинским саветима локалних заједница.

Црногорски закон као прекршај прописује ако ЈЛС не донесе локални акциони план за младе у прописаном року; ако ЈЛС у прописаном року не достави Министарству нацрт локалног акционог плана за младе, ради давања мишљења о његовој усаглашености са Стратегијом; ако ЈЛС у прописаном року не достави министарству годишњи извештај о реализацији локалног акционог плана за младе. За ове прекршаје кажњава се овлашћено лице у ЈЛС у износу од 500 ЕУР до 2,000 ЕУР. У ФБИХ прекршајем се сматра: 1. Ако се у раду с младима и активностима с младима крши Устав, закон и међународне повеље и конвенције које се тичу права младих те људских права; 2. Ако омладинско удружење својим активностима на било који начин распирује говор мржње, шири нетолеранцију, ксенофобију, расизам или врши дискриминацију било кога по било којој основи; 3. Ако органи власти не осигурају минимум мера на плану рада с младима и омладинских активности, као и механизме и капацитете у смислу овог закона; 4. Ако опћински и градски ниво власти не одреди самостално службеника/ицу за питања младих који/е обављају задатке у смислу овог закона, односно кантонални ниво власти не одреди самостално службеника/ицу или одјел за младе при министарству које обавља задатке у смислу овог закона.

У Републици Српској су прописане новчане казне само за омладинске организације за кршење одредби закона.

У Словенији су прописане казнене одредбе и то у износу од 1,000-2,000 ЕУР за омладински савет и 200-400 ЕУР за овлашћено лице за таксативно наведене прекршаје.

АНАЛИЗА ДОМАЋЕГ НОРМАТИВНОГ ОКВИРА

Нормативни оквир релевантан за доношење измена и допуна ЗоМ представљен је на основу деск анализе постојећег законодавног оквира у којем се спомињу млади у различитим секторима у Србији. Анализа закона и подзаконских аката спроведена је ради идентификације нормативних решења којима се утиче на положај младих у Републици Србији. Овај део аналитичког извештаја пружа одговоре на следећа истраживачка питања:

- У којој мери и на који начин важећи законодавни оквир утиче на положај младих у Републици Србији?
- У којој мери важећи законодавни оквир утиче позитивно или негативно на миграциона кретања младих и на који начин се такав утицај испољава?
- Да ли и како законодавни оквир дефинише права и одговорности младих, нарочито оних везаних за миграционо кретање младих?
- Да ли и како законодавни оквир дефинише ограничења и која за младе, нарочито она везана за миграциона кретања младих?

Фокус/предмет аналитичког извештаја у овом сегменту се односи на идентификовани релевантан законодавни оквир за спровођење ЗоМ од 2011. до 2021. који чини 40 акта. Списак идентификованих закона који су предмет анализе дат је у Прилогу 1. Анализа нормативног оквира представљења је у односу на секторске политике релевантне за положај младих у Србији.

1. ХОРИЗОНТАЛНО ЗАКОНОДАВСТВО

1.1. Закон о удружењима („Сл. гласник РС“, бр. 51/2009, 99/2011 - др. закони и 44/2018 - др. закон²⁰) дефинише у **члану 10** да оснивач удружења може бити малолетно лице са навршених 14 година живота уз изјаву о давању сагласности његовог законског заступника у складу са законом, а која мора да садржи потврду о овери потписа у складу са законом. Такође у **члану 19** о чланству у удружењу Закон прописује могућност да физичко лице може бити члан удружења независно од година старости, у складу са овим законом и статутом удружења, а да изјаву о приступању, односно учлањењу у удружење за малолетно лице до 14 година живота даје његов законски заступник у складу са законом, а ако је у питању малолетник са навршених 14 година живота изјаву даје сам малолетник уз изјаву о давању сагласности његовог законског заступника у складу са законом при чему изјаве морају да садрже потврду о овери потписа у складу са законом.

²⁰ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_udruzenijima.html

У **члану 38** (Средства за реализовање програма од јавног интереса) Закон не дефинише програме удружења у области младих под програме од јавног интереса за које се обезбеђују средства у буџету Републике Србије и додељују по основу јавног конкурса²¹.

1.2. Закон о јавној својини („Сл. гласник РС“, бр. 72/2011, 88/2013, 105/2014, 104/2016 - др. закон, 108/2016, 113/2017, 95/2018 и 153/2020)²² уређује право јавне својине и одређена друга имовинска права Републике Србије, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе (**члан 1**). Закон дефинише 3 облика јавне својине и то: државна својина, покрајинска својина и општинска, односно градска својина (**члан 2**) и републичке органе, аутономну покрајину и њене органе и организације и јединицу локалне самоуправе и њене органе и организације као кориснике имовине у јавној својини.

2. ОБРАЗОВАЊЕ И КУЛТУРА

2.1. Закон о основама система образовања и васпитања („Сл. гласник РС“, бр. 88/2017, 27/2018 - др. закон, 10/2019, 27/2018 - др. закон и 6/2020)²³, у даљем тексту: ЗОСОВ, дефинише у **члану 4** узраст младих (право на бесплатно образовање), при чему наводи да је редован ученик лице које је у првом разреду средњег образовања и образовања за рад, млађе од 17 година, а ванредан ученик - лице старије од 17 година. Лице старије од 17 година које је претходне школске године завршило основну школу у трајању од осам година, може у наредној школској години уписати средњу школу у својству редовног ученика. Лице које је стекло средње образовање, а жели да се преквалификује или доквалификује, стекне специјалистичко или мајсторско образовање, плаћа школарину с тим да се поједини ванредни ученици - лица старија од 17 година, услед тешке материјалне и социјалне ситуације, могу ослободити плаћања школарине, ради постизања пуне равноправности у стицању образовања и васпитања. У **члану 29** Закон наводи да се време које ученик проводи у школи уређује посебним законом (чл. 28 Закона о средњем образовању и васпитању), а чији прописи могу бити од значаја за разумевање односа времена које ученик проводи у школи и приватном животу и општој добробити деце и младих. Законом се даље прецизније одређују права детета и ученика (**члан 79**), обавезе ученика (**члан 80**) и одговорности ученика (**члан 83**). Права детета и ученика остварују се у складу са потврђеним међународним уговорима, овим и другим законима. Установа,

²¹ Под програмом од јавног интереса из става 1. овог члана нарочито се сматрају програми у области: социјалне заштите, борачко-инвалидске заштите, заштите лица са инвалидитетом, друштвене бриге о деци, заштите интерно расељених лица са Косова и Метохије и избеглица, подстицање наталитета, помоћи старима, здравствене заштите, заштите и промовисања људских и мањинских права, образовања, науке, културе, информисања, заштите животне средине, одрживог развоја, заштите животиња, заштите потрошача, борбе против корупције, као и хуманитарни програми и други програми у којима удружење искључиво и непосредно следи јавне потребе.

²² https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_javnoj_svojini.html

²³ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_osnovama_sistema_obrazovanja_i_vaspitanja.html

односно запослени у установи дужни су да обезбеде остваривање права детета и ученика, а нарочито право на:

- 1) квалитетан образовно-васпитни рад који обезбеђује остваривање принципа и циљева из чл. 7. и 8. овог закона;
- 2) уважавање личности;
- 3) подршку за свестрани развој личности, подршку за посебно исказане таленте и њихову афирмацију;
- 4) заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања;
- 5) благовремену и потпуну информацију о питањима од значаја за образовање и васпитање;
- 6) информације о правима и обавезама;
- 7) учествовање у раду органа школе, у складу са овим и посебним законом;
- 8) слободу удруживања у различите групе, клубове и организовање ученичког парламента;
- 9) јавност и образложење оцене и подношење приговора на оцену и испит;
- 10) покретање иницијативе за преиспитивање одговорности учесника у образовно-васпитном процесу уколико права из става 2. тач. 1)-9) овог члана нису остварена;
- 11) заштиту и правично поступање установе према детету и ученику;
- 12) стипендију, кредит, смештај и исхрану у дому ученика, у складу са посебним законом;
- 13) друга права у области образовања и васпитања, у складу са законом.

У остваривању својих права ученик не сме да угрожава друге у остваривању права.

Ученик има обавезу да:

- 1) редовно похађа наставу и извршава школске обавезе;
- 2) поштује правила понашања у школи, одлуке директора и органа школе;
- 3) ради на усвајању знања, вештина и ставова утврђених школским програмом, прати сопствени напредак и извештава о томе наставнике и родитеље, односно друге законске заступнике;
- 4) не омета извођење наставе и не напушта час без претходног одобрења наставника;
- 5) поштује личност других ученика, наставника и осталих запослених у школи;
- 6) чува имовину школе и чистоћу и естетски изглед школских просторија;
- 7) стара се о очувању животне средине и понаша у складу са правилима еколошке етике.

Према ученику који врши повреду правила понашања у школи или не поштује одлуке директора и органа школе, неоправдано изостане са наставе пет часова, односно који својим понашањем угрожава друге у остваривању њихових права, школа ће уз учешће родитеља, односно другог законског заступника, појачати васпитни рад активностима: у оквиру одељењске заједнице, стручним радом одељењског старешине, педагога, психолога, посебних тимова, а када је то неопходно да сарађује са одговарајућим

установама социјалне, односно здравствене заштите са циљем дефинисања и пружања подршке ученику у вези са променом његовог понашања. Ученик може да одговара за лакшу повреду обавезе утврђену општим актом школе, за тежу повреду обавезе која је у време извршења била прописана овим законом и за повреду забране из чл. 110-112. овог закона. Теже повреде обавеза ученика су:

- 1) уништење, оштећење, скривање, изношење, преправка или дописивање података у евиденцији коју води школа или друга организација, односно орган;
- 2) преправка или дописивање података у јавној исправи коју издаје школа или орган, односно исправи коју изда друга организација;
- 3) уништење или крађа имовине школе, привредног друштва, предузетника, ученика или запосленог;
- 4) поседовање, подстрекавање, помагање, давање другом ученику и употреба алкохола, дувана, наркотичког средства или психоактивне супстанце;
- 5) уношење у школу или другу организацију оружја, пиротехничког средства или другог предмета којим може да угрози или повреди друго лице;
- 6) понашање ученика којим угрожава властиту безбедност или безбедност других ученика, наставника и запослених у школи, у школским и другим активностима које се остварују ван школе, а које школа организује и које доводи до њиховог физичког и психичког повређивања;
- 7) употреба мобилног телефона, електронског уређаја и другог средства у сврхе којима се угрожавају права других или у сврхе преваре у поступку оцењивања;
- 8) неоправдано изостајање са наставе и других облика образовно-васпитног рада више од 25 часова у току школске године, од чега више од 15 часова након писменог обавештавања родитеља, односно другог законског заступника од стране школе;
- 9) учестало чињење лакших повреда обавеза у току школске године, под условом да су предузете неопходне мере из става 1. овог члана ради корекције понашања ученика.

За повреде из става 3. тач. 8) и 9) овог члана обавезна је поступност у изрицању мера.

Ученик, родитељ, односно други законски заступник одговара за материјалну штету коју ученик нанесе школи, намерно или из крајње непажње, у складу са законом.

Закон у **члану 88** дефинише организовање ученичког парламента у последња 2 разреда основне школе и средњој школи као вид партиципације ученика, а са циљем да поспеши:

- 1) давања мишљења и предлога стручним органима, школском одбору, савету родитеља и директору о: правилима понашања у школи, мерама безбедности ученика, годишњем плану рада, школском развојном плану, школском програму, начину уређивања школског простора, избору уџбеника, слободним активностима, учешћу на спортским и другим такмичењима и организацији свих манифестација ученика у школи и ван ње и другим питањима од значаја за њихово образовање;

- 2) разматрања односа и сарадње ученика и наставника, васпитача или стручног сарадника и атмосфере у школи;
- 3) обавештавања ученика о питањима од посебног значаја за њихово школовање и о активностима ученичког парламента;
- 4) активног учешћа у процесу планирања развоја школе и у самовредновању школе;
- 5) предлагања чланова стручног актива за развојно планирање и тима за превенцију вршњачког насиља из реда ученика.

Парламент чине по два представника сваког одељења седмог и осмог разреда у основној школи, односно сваког одељења у средњој школи, а у уметничкој школи - по три из сваког разреда, односно године. Чланове парламента бирају ученици одељењске заједнице сваке школске године. Чланови парламента бирају председника. Парламент бира два представника ученика који учествују у раду школског одбора, у складу са чланом 119. овог закона. Ученички парламент има пословник о раду. Програм рада парламента саставни је део годишњег плана рада школе. Ученички парламенти школа могу да се удруже у заједницу ученичких парламената, као и да сарађују са удружењима и организацијама које се баве заштитом и унапређењем права ученика.

Значај развоја предузетничких компетенција код ученика дат је Законом кроз **члан 103** који предвиђа могућност да школа оснује ученичку задругу у циљу развијања ваннаставних активности и предузетничког духа ученика. Закон наводи у овом члану да се ученичке задруге уређују посебним законом. Такав пропис не постоји, док је рад ученичких задруга ближе одређен подзаконским актом – Правилником о ученичким задругама. Према **члану 108** Закон прописује да установа доноси акт којим прописује мере, начин и поступак заштите и безбедности деце и ученика за време боравка у установи и свих активности које организује установа, у сарадњи са надлежним органом јединице локалне самоуправе, које је дужна да спроводи. Закон такође прописује забрану насиља, злостављања и занемаривања (**члан 111**), забрану понашања које вређа углед, част и достојанство у установама (**члан 112**) и забрану страначког организовања и деловања у васпитно-образовним установама (**члан 113**) за шта се прописују казнене одредбе. Када је реч о додатној подршци ученицима према **члану 136** педагошки асистент пружа помоћ и додатну подршку групи деце и ученика у установи, у складу са њиховим потребама. Изузетно, образовно-васпитном раду може да присуствује и лични пратилац детета, односно ученика, ради пружања помоћи детету, односно ученику са сметњама у развоју и инвалидитетом, у складу са законом. Лични пратилац доступан је детету са инвалидитетом односно са сметњама у развоју, коме је потребна подршка за задовољавање основних потреба у свакодневном животу у области кретања, одржавања личне хигијене, храњења, облачења и комуникације са другима, под условом да је укључено у установу, до краја редовног школовања, укључујући завршетак средње школе. ЗОСОВ у **члану 175** прописује

одредбе којима подаци о деци и ученицима и студентима постају саставни део јединственог информационог система просвете (ЈИСП). **Чланом 176** дефинишу се одредбе везане за добијање јединственог образовног броја под којим се дете, ученик и студент воде у оквиру успостављеног ЈИСП, док се у **члану 177** наводе основни, образовни и социоекономски подаци који се о њима прикупљају. Додатно, ЗОСОВ предвиђа могућност уписа страног држављанина, лица без држављанства и тражиоца држављанства у **члану 23** у васпитно-образовну установу и остваривање права на образовање и васпитање под истим условима и на начин прописан законом за држављане Србије. За децу и ученике, за прогнана и расељена лица, избеглице и мигранте и децу и ученике који су враћени у земљу на основу споразума о реадмисији, која не познају језик на коме се изводи образовноваспитни рад или поједине програмске садржаје од значаја за наставак образовања и васпитања, установа организује учење српског као страног језика. Дете страног држављанина, лица без држављанства и тражиоца држављанства похађа програм српског као страног језика, бесплатно под условом реципроцитета или на терет родитеља, односно другог законског заступника, у организацији, односно просторијама установе коју одреди министар. Дете страног држављанина, док борави у Републици Србији, има право да похађа наставу матерњег језика и културе, бесплатно под условом реципроцитета или на терет родитеља, у просторијама установе коју одреди орган јединице локалне самоуправе.

2.1.1. Правилник о ученичким задругама (Службени гласник РС, број 31/2018-105)²⁴ у Члану 3 даје могућност ученицима школе да буду задругари и тиме учествују на скупштини задруга са правом гласа, док **члан 8** прописује да сваки задругар плаћа обавезну чланарину ради оснивања и пословања задруге. **Члан 5** Правилника дефинише смисао постојања ученичке задруге кроз опис њене делатности која има за циљ да ученицима омогући: овладавање основним елементима процеса производње и пружања услуга; професионално усмеравање и развијање предузетничког духа; стварање и развијање позитивног односа према раду и стваралаштву; формирање радних навика; развијање свести о колективном раду, сарадњи и међусобном помагању и солидарности; као и допринос уређивању и развоју школе, локалне заједнице и животног окружења.

2.2. Закон о средњем образовању и васпитању („Сл. гласник РС“, бр. 55/2013, 101/2017, 27/2018 - др. закон, 6/2020 и 52/2021)²⁵ у члановима 18, 19, 20 и 22 дефинише програме којима се између осталог остварује сарадња школе са другим институцијама. **Чланом 18 закон дефинише да школа у оквиру школског програма, поред наставе реализује и програм школског спорта, а ради развоја и практиковања здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких**

²⁴ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2018/31/9/reg>

²⁵ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_srednjem_obrazovanju_i_vaspitanju.html

способности. Школским спортом су обухваћени сви ученици кроз одељењска такмичења и припреме за такмичења. Школа обавља припреме и такмичења у складу са школским програмом. Школа може да сарађује и са локалним спортским организацијама. У току школске године школа може да организује недељу школског спорта. **Чланом 19** закон омогућава сарадњу школа са локалном самоуправом, која укључује и сарадњу са канцеларијама за младе у јединицама локалне самоуправе која се остварује на основу програма који чини део школског програма и део развојног плана школе. У **члану 20** се наводи да школа подстиче и негује партнерски однос са родитељима, односно другим законским заступницима ученика, заснован на принципима међусобног разумевања, поштовања и поверења кроз Програм сарадње са породицом. Програм садржи области, садржај и облике сарадње са родитељима, односно другим законским заступницима ученика, који обухватају детаљно информисање и саветовање родитеља, укључивање родитеља у активности школе, консултовање у доношењу одлука око безбедносних, наставних, ваннаставних, организационих и финансијских питања и то ради унапређивања квалитета образовања и васпитања, као и обезбеђивања свеобухватности и трајности образовно-васпитних утицаја. Програм сарадње са породицом обухвата и начине сарадње са општинским саветом родитеља.

Ради праћења успешности програма, школа може да на крају сваког полугодишта организује анкетање родитеља у погледу њиховог задовољства програмом и у погледу њихових сугестија за наредно полугодиште. Анкетање се обавља анонимно како би било објективно. Мишљење родитеља, односно другог законског заступника, добијено као резултат анкетања, узима се у обзир у поступку вредновања квалитета рада школе. Програм безбедности и здравља на раду (**члан 22**) обухвата заједничке активности школе, родитеља и локалне самоуправе, усмерене на развој свести за спровођење и унапређивање безбедности и здравља на раду. Школа прати, укључује се у дешавања у локалној самоуправи, и заједно са њеним представницима планира садржај и начин сарадње, нарочито о питањима од којих зависи развој школе. Закон дефинише и 2 релативно нова облика образовно-васпитног рада – дуално образовање и наставу на даљину. Дуално образовање се дефинише као модел реализације у систему средњег стручног образовања и васпитања у коме се кроз теоријску наставу и вежбе у школи и учење кроз рад код послодавца, стичу, усавршавају и изграђују знања, вештине, способности и ставови у складу са стандардом квалификације и планом и програмом наставе и учења (**члан 26а**). Настава на даљину се остварује на образложени захтев родитеља, односно другог законског заступника, за сваку школску годину. О настави на даљину школа одлучује на основу кадровских, просторних и материјално-техничких услова потребних за овај вид образовања и васпитања. За организовање наставе на даљину школа подноси захтев Министарству за добијање сагласности за организовање наставе на даљину. Министар доноси решење којим се даје сагласност за организовање наставе на даљину. Школа води

евиденцију о образовању и васпитању ученика који похађају наставу на даљину. Ближе кадровске и материјално-техничке услове за остваривање наставе на даљину, начин осигурања квалитета и вредновања постигнућа, начин евидентирања наставе на даљину, критеријуми на основу којих се ученику даје сагласност за похађање наставе на даљину, као и друга питања везана за остваривање наставе на даљину, прописује министар (**члан 27**). Правилник о спровођењу наставе на даљину у средњем образовању није донешен, док је на снагу ступио **Правилник о ближим условима за остваривање и начин осигурања квалитета и вредновање наставе на даљину у основној школи („Сл. гласник РС“, бр. 109/2020).**²⁶

2.3. Закон о дуалном образовању („Сл. гласник РС“, бр. 101/2017 и 6/2020) и подзаконски акти,²⁷ који се примењује од школске 2019/2020. године, се у делу заштите права ученика позива на прописе других релевантних закона, истичући да је током учења кроз рад код послодавца забрањена дискриминација ученика, физичко, психичко, социјално, сексуално, дигитално и свако друго насиље, злостављање и занемаривање ученика, у складу са законом којим се уређују основе система образовања и васпитања и другим законом. У **члану 6** Закон дефинише да обим учења кроз рад износи најмање 20%, а највише 80% часова од укупног броја часова стручних предмета, у складу са одговарајућим планом и програмом наставе и учења. Учење кроз рад реализује се у складу са школским календаром током школске године, најдуже шест сати дневно, односно 30 сати недељно, у складу с планом и програмом наставе и учења. Учење кроз рад не може да се реализује у времену од 22,00 часа до 6,00 часова наредног дана. Учење кроз рад реализује се у целости код једног, односно више послодаваца у складу са планом и програмом наставе и учења. Изузетно од става 4. овог члана, део учења кроз рад може да се реализује и у школи у складу с планом и програмом наставе и учења, односно уколико га код послодавца није могуће остварити у целини. У школи се реализује највише 25% часова учења кроз рад предвиђених планом и програмом наставе и учења. Према **члану 25** Закона раскид уговора о учењу кроз рад од стране ученика, односно родитеља или другог законског заступника ученика је могућ ако:

1) ученик изгуби статус ученика у школи или одлучи да промени образовни профил за који се образује;

²⁶ <https://www.paragraf.rs/propisi/pravilnik-uslovi-kvalitet-nastave-na-daljinu-za-osnovne-skole.html>

²⁷ <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-dualnom-obrazovanju.html>

Правилник о ближим условима, начину рада, активностима и саставу Тима за каријерно вођење и саветовање у средњој школи која реализује образовне профиле у дуалном образовању: 2/2019-67

Правилник о начину распоређивања ученика за учење кроз рад: 102/2018-126

Правилник о програму обуке, ближим условима и другим питањима од значаја за полагање испита за инструктора: 70/2018-33

Правилник о организацији, саставу и начину рада Комисије за утврђивање испуњености услова за извођење учења кроз рад код послодавца: 102/2020-106

- 2) ученик трајно изгуби здравствену способност за рад у занимању за које се школује;
- 3) послодавац не испуњава обавезе из уговора о учењу кроз рад код послодавца;
- 4) је донето решење о престанку испуњености услова за извођење учења кроз рад из члана 12. став 8. овог закона;
- 5) послодавац изврши повреду забране из члана 10. овог закона;
- 6) послодавац изврши повреду права ученика прописаних законом.

Закон прописује и право ученика који обавља учење кроз рад на материјално (**члан 33**) и финансијско обезбеђење (**члан 34**). У погледу материјалног обезбеђења ученика Закон ученику који обавља учење кроз рад послодавац обезбеђује:

- 1) средства и опрему за личну заштиту на раду;
- 2) накнаду стварних трошкова превоза од школе до места извођења учења кроз рад и назад, највише у висини цене превозне карте у јавном саобраћају, уколико послодавац није обезбедио сопствени превоз, односно уколико није на други начин обезбеђен;
- 3) накнаду трошкова исхране у складу са општим актом послодавца;
- 4) осигурање за случај повреде током учења кроз рад код послодавца, уколико није на други начин обезбеђено.

Послодавац може да обезбеди ученику и покриће трошкова смештаја и исхране у ученичком дому. Када је реч о финансијском обезбеђењу Закон прописује да је ученик који обавља учење кроз рад има право на накнаду за учење кроз рад. Накнада за учење кроз рад исплаћује се једном месечно најкасније до краја текућег месеца за претходни месец по сваком сату проведену на учењу кроз рад у нето висини од најмање 70% минималне цене рада у складу са законом. Накнаду из става 2. овог члана сноси послодавац.

2.4. Закон о високом образовању („Сл. гласник РС“, бр. 88/2017, 73/2018, 27/2018 - др. закон, 67/2019, 6/2020 - др. закони, 11/2021 - аутентично тумачење, 67/2021 и 67/2021 - др. закон)²⁸ дефинише право студената (не мора бити особа од 15-30 година живота јер се старосна доб не дефинише) на ангажовање у оквиру студентског парламента (**члан 66**), студентске конференције (**члан 30**), као и учешће у саставу Савета високошколске институције на којој студирају (**члан 62**). Студентска конференција универзитета и Студентска конференција академија струковних студија и високих школа (у даљем тексту: Студентска конференција академија и високих школа) се оснивају ради остваривања заједничких интереса студената као партнера у процесу високог образовања. Студентску конференцију универзитета чине представници студентских парламената универзитета. Студентску конференцију академија и високих школа чине представници студентских парламената академија струковних студија, високих школа и високих школа струковних

²⁸ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_visokom_obrazovanju.html

студија. Организација и рад конференција уређују се статутом конференције, у складу са овим законом. Студентске конференције имају право да дају мишљење о питањима из члана 12. став 1. тачка 10) овог закона. Средства за рад студентских конференција обезбеђују се у буџету Републике. Студентске конференције имају својство правног лица које стичу уписом у судски регистар у складу са законом.

Савет високошколске установе чине представници установе, студената и оснивача. Од укупног броја чланова савета универзитета, факултета, односно уметничке академије у саставу универзитета и академије струковних студија, представници високошколске установе чине 55%, представници оснивача 30% и представници студената 15%. Од укупног броја чланова савета високе школе и високе школе струковних студија, представници високошколске установе чине 45%, представници оснивача 40% и представници студената 15%. Према **члану 75**, при оцењивању резултата педагошког рада у вези са стицањем звања наставника и заснивања радног односа на високошколској институцији, узима се у обзир мишљење студената, у складу са општим актом самосталне високошколске установе. **Члан 97** оставља могућност да страни држављанин може да се упише на студијске програме под истим условима као и домаћи држављанин у погледу претходног образовања (стечена и призната диплома средњег образовања). Лице се може уписати на студијске програме ако познаје језик на коме се изводи настава. Према **члану 101** студент високошколске установе има права и обавезе утврђене овим законом и општим актом високошколске установе. Студент има право:

- 1) на упис, квалитетно школовање и објективно оцењивање;
- 2) на благовремено и тачно информисање о питањима која се односе на студије;
- 3) на активно учествовање у доношењу одлука, у складу са законом;
- 4) на самоорганизовање и изражавање сопственог мишљења;
- 5) на повластице које произлазе из статуса студента;
- 6) на подједнако квалитетне услове студија за све студенте;
- 7) на образовање на језику националне мањине, у складу са законом и акредитованим студијским програмом;
- 8) на различитост и заштиту од дискриминације;
- 9) на поштовање личности, достојанства, части и угледа;
- 10) да бира и да буде биран у студентски парламент и друге органе високошколске установе.

Студент је дужан да:

- 1) испуњава наставне и предиспитне обавезе;
- 2) поштује опште акте установе;
- 3) поштује права запослених и других студената у високошколској установи;
- 4) учествује у доношењу одлука у складу са законом.

Студент има право на жалбу у складу са статутом високошколске установе уколико високошколска установа прекрши неку од обавеза из става 2. тач. 1)-3) овог члана.

Закон даље наводи (**члан 107**) право студента да се на његов захтев одобри мировање права и обавеза, у случају теже болести, упућивања на студентску праксу у трајању од најмање шест месеци, одслужења и дослужења војног рока, неге детета до годину дана живота и посебне неге која траје дужи од дететове прве године живота, одржавања трудноће и у другим случајевима предвиђеним општим актом високошколске установе. Студенткињи која је у поступку биомедицински потпомогнутог оплођења на њен захтев одобрава се мировање права и обавеза у складу са општим актом високошколске установе. Студент који је био спречен да прати наставу, извршава предиспитне обавезе и да полаже испит због болести или одсуства због стручног усавршавања у трајању од најмање три месеца, може полагати испит, у складу са општим актом високошколске установе.

Дисциплинска одговорност студента утврђена је **чланом 108** Закона према коме студент одговара за повреду обавезе која је у време извршења била утврђена општим актом високошколске установе. За тежу повреду обавезе студенту се може изрећи и мера искључења са студија на високошколској установи. Дисциплински поступак не може се покренути по истеку три месеца од дана сазнања за повреду обавезе и учиниоца, а најкасније годину дана од дана када је повреда учињена. Општим актом високошколске установе утврђују се лакше и теже повреде обавеза студената, дисциплински органи и дисциплински поступак за утврђивање одговорности студента.

2.5. Закон о студентском организовању („Сл. гласник РС“, бр. 67 од 2. јула 2021.) уређује положај, област деловања, овлашћења, организација и начин финансирања студентских представничких тела и студентских организација, као и оквир за остваривање заједничких интереса студената на националном нивоу кроз рад студентских конференција и националне студентске организације. (**члан 1**). Закон препознаје 2 облика студентског организовања (**члан 2**), и то кроз студентске конференције и парламенте који су студентска представничка тела, и кроз студентске организације. Закон прописује обавезу свих студената (**члан 3**) да плаћају чланарину студентском парламенту односно Студентској конференцији и то приликом подношења документације за упис у текућу годину.

Право да буду бирани за члана студентског парламента имају сви студенти високошколске установе уписани на студије у школској години у којој се бира студентски парламент, које кандидује студентска организација регистрована у складу са овим законом или које кандидује неформална група студената која има писмену подршку најмање 10% укупног броја студената високошколске установе, у складу са општим актом студентског

парламента (**члан 7**). Представници студената са инвалидитетом и студената уписаних по афирмативним мерама заступљени су у чланству студентског парламента сразмерно процентуалном учешћу у укупном броју студената уписаних у школској години у којој се бира студентски парламент.

Учешће студената у органу управљања високошколске установе утврђује се у складу са Законом. У стручним органима високошколске установе и њиховим телима студенти чине 20% чланова, у складу са Законом и статутом високошколске установе, водећи рачуна о сразмерној заступљености мање заступљеног пола и студената уписаних по афирмативним мерама у складу са чланом 7. овог закона. Студентски представници из става 2. овог члана учествују у расправи и одлучивању о питањима од значаја за студенте, а посебно она која се односе на осигурање квалитета наставе, правила студија, план рада, календар рада, уписну политику високошколске установе, реформу студијских програма, анализу ефикасности студирања и утврђивање броја ЕСПБ бодова, измена и допуна статута, предлагање кандидата за орган пословођења и предлагање финансијског плана високошколске установе (**члан 8**).

Студенти могу основати удружење које може стећи статус студентске организације ако су његови чланови студент са једне високошколске установе а области остваривања циљева се односе на студенте (чл. 10). Особе са инвалидитетом могу основати студентске организације особа са инвалидитетом.

2.6. Закон о образовању одраслих („Сл. гласник РС“, бр. 55/2013, 88/2017 - др. закон, 27/2018 - др. закон и 6/2020 - др. закон)²⁹ представља релевантну јавну политику која утиче и на младе јер се под појмом одрасли (**члан 8**) сматрају следеће категорије лица:

- Одрасли који стичу основно образовање у складу са законом којим се уређује основно образовање, а према програму за образовање одраслих јесу лица старија од 15 година.
- Одрасли који стичу средње образовање у складу са законом којим се уређује средње образовање, јесу лица старија од 17 година.
- Одрасли, у смислу овог закона, јесу лица обухваћена активностима образовања одраслих, из члана 7. тач. 2)-5), а старији су од 18 година.

Закон у **члану 2** дефинише да се Образовање одраслих остварује као формално образовање, неформално образовање и информално учење. Формално образовање одраслих обухвата основно и средње образовање.

Формално образовање одраслих, у смислу овог закона, јесу организовани процеси учења који се остварују на основу наставних планова и програма основног и средњег образовања,

²⁹ <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-obrazovanju-odraslih-republike-srbije.html>

и програма других облика стручног образовања прилагођених потребама и могућностима одраслих и захтевима тржишта рада, у складу са законом.

Неформално образовање одраслих, у смислу овог закона, јесу организовани процеси учења одраслих на основу посебних програма, ради стицања знања, вредности, ставова, способности и вештина усмерених на лични развој одраслих, рад и запошљавање и социјалне активности.

Информално учење одраслих, у смислу овог закона, јесте процес самосталног стицања знања, вредности, ставова, способности и вештина, у свакодневном животном, радном и социјалном окружењу.

Према **члану 14** Закона наводе се надлежности Завода за унапређивање образовања и васпитања (у даљем тексту ЗУОВ) који у сарадњи са организацијом надлежном за послове запошљавања, обавља следеће послове:

- утврђује листу квалификација по нивоима и врстама које могу да се стичу признавањем;
- води евиденцију правних лица и предузетника који нису организатори активности образовања одраслих, а код којих се обавља практичан рад;
- припрема инструменте и стандарде за признавање претходног учења;
- учествује у припреми предлога годишњег плана образовања одраслих на захтев министарства надлежног за послове образовања

Чланом 15 Закон дефинише улогу Савета за образовање одраслих које могу основати ЈЛС ради ефикаснијег праћења и остваривања образовања одраслих, а за чији рад обезбеђују и финансијска средства или их могу формирати као део постојећих локалних социјално-економских савета, односно локалних савета за запошљавање. Више јединица локалне самоуправе могу основати заједнички савет за образовање одраслих (регионални савет) ради праћења и остваривања циљева и активности од значаја за образовање одраслих. Савет чине представници јединице локалне самоуправе, организације надлежне за послове запошљавања у локалној самоуправи, послодаваца, синдиката и удружења. Представници младих не учествују у раду Савета који има следеће функције:

- 1) анализира и прати стање у подручју развоја људских ресурса, запошљавања и обуке одраслих на свом подручју;
- 2) идентификује потребе тржишта рада и приоритете у образовању одраслих на свом подручју у сарадњи са школском управом;
- 3) доставља предлоге за развој програма за образовање одраслих надлежном министарству;
- 4) предлаже надлежном министарству и надлежном органу ЈЛС приоритетне програме образовања одраслих који се финансирају из буџета Републике Србије, односно из буџета ЈЛС.

Организатор активности образовања одраслих поред основних и средњих школа може бити и друга установа, јавна агенција, јавно предузеће, организација надлежна за послове запошљавања, агенција за запошљавање, привредно друштво, носиоци послова професионалне рехабилитације, предузетник, синдикална организација, удружење, стручно друштво, организације за образовање одраслих (народни, раднички, отворени универзитет, универзитет за треће доба и др.), центри и организације за стручно усавршавање, за учење страних језика, информационо-комуникационе технологије, за обуку и развој људских ресурса, за обуку возача, привредна комора, центар за каријерно вођење и саветовање, удружење послодаваца, културно-образовни центар, дом културе, као и други субјекти регистровани за образовну делатност у складу са прописима којима се уређује класификација делатности (**члан 16**).

Остваривање образовања одраслих према **члану 20** се врши путем предавања, обука, курсева, семинара, радионица, трибина, саветовања и других облика учења и образовања. Образовање одраслих може се изводити: редовном наставом, консултативно-инструктивним радом, дописно-консултативном наставом, практичним радом, наставом на даљину и на други примерен начин.

Образовање одраслих остварују:

- 1) извођачи програма образовања одраслих (наставник, предавач, тренер, водитељ, инструктор и др.);
- 2) стручни сарадници;
- 3) сарадници;
- 4) педагошки и андрагошки асистент.

Програми формалног образовања одраслих обухватају:

- 1) програме за стицање основног и средњег образовања одраслих;
- 2) програме за стицање квалификација;
- 3) програме специјалистичког и мајсторског образовања;
- 4) програме усавршавања, за обављање занимања или посла.

Програми неформалног образовања обухватају:

- 1) програме рада у струци;
- 2) програме предузетништва и руковођења;
- 3) програме из познавања науке и технологије;
- 4) програме обуке за рад на рачунару;
- 5) програме страних језика;
- 6) програме заштите околине и екологије;
- 7) програме развоја и очувања безбедних и здравих услова рада;
- 8) програме креативног и уметничког изражавања;
- 9) програме стицања или допуњавања других знања, вештина, способности и ставова;
- 10) програме који настају у складу са захтевима и потребама тржишта рада.

Наставним планом и програмом за одрасле ближе се утврђују: циљ, задаци и садржај образовања, недељни и годишњи број часова наставе и других облика образовно-васпитног рада, начин и облици остваривања тог рада (**члан 44**).

Статус полазника одрасли стиче уписом у активност образовања одраслих код јавно признатог организатора активности, а статус кандидата - укључивањем у поступак признавања претходног учења. Одрасли може да стекне квалификацију ако има стечено основно образовање или има јавну исправу о кључним компетенцијама на нивоу основног образовања.

Посебни услови и старосна граница за стицање статуса полазника, односно кандидата утврђују се стандардом квалификације. Статус полазника, односно кандидата, престаје:

- 1) стицањем компетенције или квалификације;
- 2) исписивањем;
- 3) искључењем из активности образовања одраслих због учињене повреде забрана прописаних Законом;
- 4) напуштањем образовне активности и због неоправданог неиспуњавања обавеза утврђених за одређене активности образовања одраслих.

Уговором између јавно признатог организатора активности и полазника, односно кандидата, утврђују се међусобна права, обавезе и одговорности (**члан 47**).

2.7. Закон о Националном оквиру квалификација Републике Србије („Сл. гласник РС“ бр. 27/18) у члану 3 дефинише циљеве националног оквира квалификација Републике Србије (у даљем тексту: НОКС) од високог значаја за области рада, запошљавања и образовања младих и то:

- 1) обезбеђивање разумљивости, прегледности и транспарентности квалификација, као и њихове међусобне повезаности;
- 2) развој стандарда квалификација заснованих на потребама тржишта рада и друштва у целини;
- 3) обезбеђивање оријентисаности целокупног образовања на исходе учења којима се изграђују компетенције дефинисане стандардом дате квалификације;
- 4) унапређивање приступа, флексибилности путева и проходности у систему формалног и неформалног образовања;
- 5) обезбеђивање препознавања и признавања неформалног и информалног учења;
- 6) афирмисање значаја кључних, општих и међупредметних компетенција за учење током целог живота;
- 7) унапређивање сарадње међу релевантним заинтересованим странама односно социјалним партнерима;
- 8) обезбеђивање система квалитета у процесу развоја и стицања квалификација;

9) обезбеђивање упоредивости и препознатљивости квалификација стечених у Републици Србији са квалификацијама стеченим у другим државама.

Према НОКС, у Републици Србији постоји осам (8) нивоа и четири (4) поднивоа:

1) први ниво (ниво 1), који се стиче завршавањем основног образовања и васпитања, основног образовања одраслих, основног музичког, односно основног балетског образовања и васпитања;

2) други ниво (ниво 2), који се стиче стручним оспособљавањем, у трајању до једне године, образовањем за рад у трајању до две године, односно неформалним образовањем одраслих у трајању од 120-360 сати обуке. Услов за стицање овог нивоа је претходно стечен ниво 1 НОКС-а;

3) трећи ниво (ниво 3), који се стиче завршавањем средњег стручног образовања у трогодишњем трајању, односно неформалним образовањем одраслих у трајању од најмање 960 сати обуке. Услов за стицање овог нивоа је претходно стечен ниво 1 НОКС-а;

4) четврти ниво (ниво 4), који се стиче завршавањем средњег образовања у четворогодишњем трајању (стручно, уметничко, односно гимназијско). Услов за стицање овог нивоа је претходно стечен ниво 1 НОКС-а;

5) пети ниво (ниво 5), који се стиче завршавањем мајсторског, односно специјалистичког образовања у трајању од две, односно једне године и неформалним образовањем одраслих у трајању од најмање шест месеци. Услов за стицање овог нивоа је претходно стечен ниво 3, односно ниво 4 НОКС-а, а за стицање кроз неформално образовање одраслих претходно стечен ниво 4 НОКС-а;

6) шести ниво, подниво један (ниво 6.1), који се стиче завршавањем основних академских студија (у даљем тексту: ОАС) обима од најмање 180 ЕСПБ бодова, односно основних струковних студија (у даљем тексту: ОСС) обима од 180 ЕСПБ бодова. Услов за стицање овог нивоа је претходно стечен ниво 4 НОКС-а и положена општа, стручна односно уметничка матура, у складу са законима који уређују средње образовање и васпитање и високо образовање;

7) шести ниво, подниво два (ниво 6.2), који се стиче завршавањем ОАС обима од најмање 240 ЕСПБ бодова, односно специјалистичких струковних студија обима од најмање 60 ЕСПБ бодова. Услов за стицање овог нивоа је претходно стечен ниво 4 НОКС и положена општа, стручна односно уметничка матура, у складу са законима који уређују средње образовање и васпитање и високо образовање, односно ниво 6.1 (ОСС обима 180 ЕСПБ бодова);

8) седми ниво, подниво један (ниво 7.1), који се стиче завршавањем интегрисаних академских студија обима од 300 до 360 ЕСПБ бодова, мастер академских студија (у даљем тексту: МАС) обима од најмање 60 ЕСПБ бодова, уз претходно остварене ОАС обима 240 ЕСПБ, МАС обима од најмање 120 ЕСПБ (уз претходно остварене ОАС обима 180 ЕСПБ), односно мастер струковних студија обима од најмање 120 ЕСПБ бодова (уз претходно остварене ОСС обима 180 ЕСПБ бодова);

9) седми ниво, подниво два (ниво 7.2), који се стиче завршавањем специјалистичких академских студија обима од најмање 60 ЕСПБ бодова (уз претходно остварене мастер академске студије);

10) осми ниво (ниво 8), који се стиче завршавањем докторских студија обима 180 ЕСПБ бодова (уз претходно завршене интегрисане академске, односно мастер академске студије).

Нивои НОКС-а за појединачне квалификације нивоа из става 1. тач. 6)-8), у Регистру и јавним исправама означавају се уз навођење врсте квалификације, и то:

1) подниво 6.1 стечен завршавањем ОАС обима од најмање 180 ЕСПБ бодова, означава се са 6.1 А;

2) подниво 6.1 стечен завршавањем ОСС обима 180 ЕСПБ бодова означава се са 6.1 С;

3) подниво 6.2 стечен завршавањем ОАС обима од најмање 240 ЕСПБ бодова, означава се са 6.2 А;

4) подниво 6.2 стечен завршавањем специјалистичких струковних студија обима 60 ЕСПБ бодова, означава се са 6.2 С;

5) подниво 7.1 стечен завршавањем интегрисаних академских студија обима од 300 до 360 ЕСПБ бодова и МАС, означава се са 7.1 А;

6) подниво 7.1 стечен завршавањем мастер струковних студија означава се са 7.1 С. (**члан 5**)

Према врсти стечених квалификација, НОКС у **члану 7** дефинише 4 категорије: опште (основно образовање и васпитање и гимназијско образовање и васпитање које обухвата све типове и смерове гимназија као и специјализоване гимназије, у складу са законима који уређују основе система образовања и васпитања, основно и средње образовање), стручне (средње стручно образовање, средње уметничко образовање и обуке, у складу са законом који уређује основе система образовања и васпитања, стручно образовање, дуално образовање и образовање одраслих), академске (високо образовање стечено завршавањем основних академских, мастер академских, специјалистичких академских и докторских студија, у складу са законом који уређује високо образовање) и струковне (високо образовање стечено на основним струковним, специјалистичким струковним и мастер струковним студијама, у складу са законом који уређује високо образовање).

Начини стицања квалификација могу бити путем формалног и неформалног образовања и кроз поступак признавања претходног учења (**члан 9**).

Закон у **члану 10** препознаје и значај каријерног вођења и саветовања (у даљем тексту: КВиС) као услуге којима се обезбеђује подршка појединцу за остваривање проходности кроз нивое НОКС-а, чиме се омогућава примена концепта целоживотног учења и лакша покретљивост радне снаге. Програм професионалне оријентације, односно каријерног

вођења и саветовања ученика реализује основна, односно средња школа, у складу са законом који уређује основно, односно средње образовање и стандардима које прописује министар образовања.

Иако Закон прописује оснивање Савета за НОКС (члан 11) као саветодавног тела које даје препоруке о процесу планирања и развоја људског потенцијала у складу са јавним политикама у области целоживотног учења, запошљавања, каријерног вођења и саветовања, у његовом саставу се млади не дефинишу (**члан 12**).

Законом се дефинише и право на, односно поступак при подношењу захтева за признање стране школске исправе (**чланови 34-37**), односно професионално признање страних високошколских исправа (**члан 38**).

Нови шифарник занимања од јануара 2019. године уводи неколико нових занимања од којих је једно омладински радник (ИСЦЕД 08-3412.03, ИСЦЕД 88-3460: Worker, youth services).³⁰

2.8 Закон о култури („Сл. гласник РС“, бр. 72/2009, 13/2016, 30/2016 - испр., 6/2020 и 47/2021)³¹ под општим интересом у култури у **члану 6** наводи између осталих и подстицање дечијег и стваралаштва за децу и омладину у култури, као и подстицање младих талената у области културног и уметничког стваралаштва.

3. ИНФОРМИСАЊЕ И МЕДИЈИ

3.1. Закон о јавном информисању и медијима („Сл. гласник РС“, бр. 83/2014, 58/2015 и 12/2016 - аутентично тумачење)³² у делу II о јавном интересу у јавном информисању дефинише у **члану 15**, став 7 да је јавни интерес поред осталог и подршка производњи медијских садржаја у циљу слободног развоја личности и заштите деце и младих. Даље, Закон се у члановима 77 и 78 у делу XI који се тиче посебних права и обавеза у јавном информисању бави заштитом малолетника и то дефинишући да се у циљу заштите слободног развоја личности малолетника, мора водити рачуна да садржај медија и начин дистрибуције медија не нашкоде моралном, интелектуалном, емотивном или социјалном развоју малолетника, као и да се не сме на начин доступан малолетницима јавно излагати штампани медиј са порнографским садржајем. Штампани медиј са порнографским садржајем на насловној и последњој страни не сме да садржи порнографију, а мора имати видно упозорење да садржи порнографију, као и упозорење да није намењен

³⁰ <http://noks.mpn.gov.rs/sr-lat/nacionalna-baza-kvalifikacija/>

³¹ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_kulturi.html

³² https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_javnom_informisanju_i_medijima.html

малолетницима. У делу XII који се бави информацијама о личности, члан 80 наводи да се малолетно лице не сме учинити препознатљивим у информацији која може да повреди његово право или интерес.

3.2. Закон о јавним медијским сервисима („Сл. гласник РС“, бр. 83/2014, 103/2015, 108/2016 и 161/2020)³³ у делу II о јавном интересу који остварују јавни медијски сервиси у **члану 7** став 5 наводи као један од јавних интереса задовољавање потреба у информисању свих делова друштва без дискриминације, водећи рачуна нарочито о друштвено осетљивим групама као што су деца, омладина и стари, мањинске групе, особе са инвалидитетом, социјално и здравствено угрожени и др.

3.3. Закон о радиодифузији („Сл. гласник РС“, бр. 42/02, 97/04, 76/05, 79/05 - др. закон, 62/06, 85/06 и 41/09)³⁴ у дефинисању надлежности Републичке радиодифузне агенције у **члану 8** наводи као једну од мера свог деловања у области радиодифузије и заштиту малолетника. Подробнија надлежност Агенције у овом домену се даље наводи у **члану 19** - Агенција се стара о заштити малолетника и поштовању достојанства личности у програмима који се приказују посредством радија и телевизије, о чему доносе опште обавезујуће упутство. Агенција се нарочито стара да програми који могу да нашкоде физичком, менталном или моралном развоју малолетника неће бити доступни путем радија или телевизије, изузев када је временом емитовања или техничким поступком обезбеђено да малолетници, по правилу, нису у прилици да их видеили слушају. Приказивање програма који тешко угрожавају физички, ментални или морални развој малолетника је забрањено. Додатно, у делу општих програмских стандарда у **члану 68** Закона наводи се да емитери не емитују програме чији садржаји могу да шкоде физичком, менталном или моралном развоју деце и омладине, као и да такве програме јасно означе, а уколико их емитују да то чине само између 24.00 и 06.00 часова. У делу VII о рекламирању и спонзорству у члану 104 дефинише се забрана да се тв-купином врши притисак на малолетнике да уговарају куповину роба и услуга и за њу се прописује казнена одредба. У истом члану се наводи и да рекламе и тв-куповина који су намењени деци или у којима деца учествују као извођачи, морају да избегавају све што може нашкодити њиховим интересима и морају да имају у виду њихову нарочиту осетљивост.

³³ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_javnim_medijskim_servisima.html

³⁴ <http://static.rtv.rs/files/20091024/Zakon-o-radiodifuziji.pdf>

3.4. Закон о заштити података о личности³⁵ („Сл. гласник РС“, бр. 87/2018)³⁶ Пристанак малолетног лица у вези са коришћењем услуга информационог друштва дефинисано је чланом 16 Закона према коме малолетно лице које је навршило 15 година може самостално да даје пристанак за обраду података о својој личности у коришћењу услуга информационог друштва. Ако се ради о малолетном лицу које није навршило 15 година, за обраду података из става 1. овог члана пристанак мора дати родитељ који врши родитељско право, односно други законски заступник малолетног лица. Руковалац мора предузети разумне мере у циљу утврђивања да ли је пристанак дао родитељ који врши родитељско право, односно други законски заступник малолетног лица, узимајући у обзир доступне технологије.

4. НАУКА И ИСТРАЖИВАЊЕ

4.1. Закон о науци и истраживању (Службени гласник РС, 49/2019-3)³⁷ у члану 12 делу II Програми од општег интереса за Републику ставови 2 и 5 респективно помињу младе научнике-це кроз програме суфинансирања изградње станова и обезбеђивања стипендија за младе научнике-це. Приметно је да Закон не утврђује јасну старосну границу младих истраживача, док се у пракси младим истраживачима могу сматрати и лица и са 40 и више година старости.

5. МИГРАЦИЈЕ

5.1. Закон о управљању миграцијама („Сл. гласник РС“, бр. 107/2012)³⁸ као основно начело у процесу спровођења миграционе политике наводи начело поштовања јединства породице према коме се мере у области управљања миграцијама предлажу и спроводе тако да се очува јединство породице, у складу с потврђеним међународним уговорима и законом (члан 3). Закон наводи категорију малолетника у члану 15 о смештају лица којима је признато право на уточиште или додељена супсидијарна заштита тако што малолетном лицу без родитељског старања, Комесаријат, на основу акта центра за социјални рад, обезбеђује смештај у установи социјалне заштите код другог пружаоца услуге смештаја или у другој породици.

³⁵ сваки податак који се односи на физичко лице чији је идентитет одређен или одредив, непосредно или посредно, посебно на основу ознаке идентитета, као што је име и идентификациони број, података о локацији, идентификатора у електронским комуникационим мрежама или једног, односно више обележја његовог физичког, физиолошког, генетског, менталног, економског, културног и друштвеног идентитета

³⁶ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zastiti_podataka_o_licnosti.html

³⁷ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2019/49/1>

³⁸ <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-upravljanju-migracijama.html>

5.2. Закон о азилу и привременој заштити („Сл. гласник РС“, бр. 24/2018)³⁹ дефинише у **члану 2** малолетно лице као странца који није навршио 18 година живота. У истом члану се наводи да Закон чланом породице сматра супружника са којим је брак закључен пре доласка у Републику Србију, ванбрачног партнера у складу са прописима Републике Србије, њихову малолетну децу рођену у браку или ван брака, малолетну усвојену децу или малолетну пасторчад. Малолетно лице без пратње је странац који није навршио 18 година живота и који приликом уласка у Републику Србију нема пратњу родитеља или старатеља, нити одрасле особе која је одговорна за њега или који је након уласка у Републику Србију остао без пратње родитеља или старатеља или пратње одрасле особе која је одговорна за њега. Малолетно лице одвојено од родитеља је странац који није навршио 18 година живота и који приликом уласка у Републику Србију нема пратњу родитеља или старатеља, нити одрасле особе која је одговорна за њега или који је након уласка у Републику Србију остао без пратње родитеља или старатеља или пратње одрасле особе која је одговорна за њега, али не нужно и без пратње других рођака, а на које се примењују одредбе овог закона које се односе на малолетно лице без пратње. Законом се кроз три члана дефинише начело заштите најбољег интереса малолетног лица.

- Приликом спровођења одредаба овог закона поступа се у складу са начелом најбољег интереса малолетног лица. Приликом процене најбољег интереса малолетног лица узима се у обзир добробит, социјални развој и порекло малолетног лица, мишљење малолетног лица зависно од његовог узраста и зрелости, начело јединства породице, као и заштита и безбедност малолетног лица, посебно ако постоји сумња да је малолетно лице жртва трговине људима или жртва насиља у породици и других облика родно заснованог насиља (**члан 10**).
- Намеру да тражи азил у име малолетног лица изражава родитељ или старатељ. Захтев за азил у име малолетног лица подноси родитељ или старатељ. Малолетно лице старије од 16 година које је у браку може самостално учествовати у поступку азила (**члан 11**).
- Малолетном лицу без пратње орган старатељства, у складу са законом, одређује привременог старатеља чим се утврди чињеница да се ради о малолетном лицу без пратње, а најкасније пре подношења захтева за азил. О одређивању привременог старатеља малолетно лице из става 1. овог члана обавештава се без одлагања. Привремени старатељ је дужан да малолетно лице без пратње без одлагања информисе о поступку азила и његовим правима и обавезама. Малолетном лицу без пратње старијем од 16 година које је у браку не одређује се привремени старатељ.

³⁹ <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-azilu-i-privremenoj-zastiti.html>

Малолетно лице без пратње изражава намеру да тражи азил уз обавезно присуство привременог старатеља. Малолетно лице без пратње захтев за азил подноси лично уз обавезно присуство привременог старатеља. Захтев за азил у име малолетног лица без пратње може поднети и привремени старатељ, када је то у најбољем интересу малолетног лица. Малолетно лице без пратње саслушава се у присуству привременог старатеља. Поступци по захтеву за азил малолетног лица без пратње, као и други поступци који се односе на права малолетног лица без пратње имају приоритет у односу на друге поступке (**члан 12**). У поступку одлучивања по захтеву за азил, а према одредби **члана 35** Закона, Малолетном лицу за које се поуздано или недвосмислено може утврдити да је млађе од 14 година не узимају се отисци прстију. Поступак азила по захтеву малолетног лица без пратње не може се водити на граници или у транзитном простору (**члан 41**). **Члан 55** наводи да тражилац има право на бесплатно основно и средње образовање, у складу са посебним прописима. Приступ образовању малолетном тражиоцу обезбеђује се одмах, а најкасније у року од три месеца од дана када је поднео захтев за азил. Лице којем је одобрено право на азил има право на предшколско, основно, средње и високо образовање под истим условима као и држављани Републике Србије, у складу са прописима који уређују област образовања (**члан 64**). **Члан 70** наводи да лице којем је одобрено право на азил има право на спајање са члановима породице. Малолетно дете рођено у браку или ван брака, малолетно усвојено дете или малолетни пасторак лица којем је одобрено право на азил, а које није засновало сопствену породицу следи правни положај родитеља којем је одобрено право на азил, о чему Канцеларија за азил доноси одлуку. Малолетном лицу без пратње којем је одобрено право на азил орган старатељства одређује старатеља, односно законског заступника у што краћем року. Лице из става 1. овог члана се првенствено смешта са својим одраслим сродницима или лицима са којима га веже нарочита блискост. Малолетно лице без пратње којем је одобрено право на азил може бити смештено у хранитељску породицу или установу социјалне заштите. Приликом смештања малолетних лица без пратње, ако постоји могућност, браћа и сестре смештају се заједно, у складу са њиховим најбољим интересом, узимајући у обзир њихове године и степен зрелости. Када је неопходно, надлежни органи започињу трагање за члановима породице малолетног лица без пратње штитећи најбољи интерес малолетног лица, а ако живот или интегритет малолетног лица или његове блиске родбине могу бити угрожени, посебно ако су остали у држави порекла, мора се осигурати прикупљање, обрада и размена информација у складу са начелом поверљивости (**члан 73**). На захтев лица којем је одобрено право на уточиште у Републици Србији, Канцеларија за азил издаје на прописаном обрасцу путну исправу за избеглице са роком важења од пет година. За лице млађе од 16 година захтев подноси родитељ, односно старатељ (**члан 91**).

5.3. Закон о дијаспори и Србима у региону („Сл. гласник РС“, бр. 88/2009)⁴⁰ не дефинише младе као посебну категорију на коју се закон односи иако млади чине значајан број припадника Срба у дијаспори, али и у региону. Министарство омладине и спорта не учествује у саставу чланова Савета за односе са Србима у региону (**члан 29**), нити у саставу чланова Савета за дијаспору (**члан 39**).

5.4 Стратегија о економским миграцијама Републике Србије за период 2021-2027 (21/2020-45)⁴¹ усвојена на предлог Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, а заснована на анализи трендова и карактеристика везаних за спољне миграционе токове, али и за унутрашња пресељења, као и присилне миграције (избеглице, избеглице према Закону о азилу, интерно расељена лица, повратници по основу Споразума о реадмисији). Стратегија пружа оквир за изградњу и јачање институционалних капацитета, унапређење услова живота и рада грађана, усклађивање система образовања са потребама привреде, стварање услова за праћење, подстицање и подршку циркуларним и повратним миграцијама, као и стварање услова за ефикасније управљање унутрашњим миграционим токовима. Све ово представљају централне теме Стратегије од изузетног значаја за младе из Србије и оне који се враћају у Србију. Стратегија је настала на основу интересорне сарадње унутар Координационог тела које чини седам министара (за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, финансија, привреде, државне управе и локалне самоуправе, омладине и спорта, просвете, министарке задужене за демографију и популациону политику), представника академске заједнице, послодаваца, успешних привредника, репрезентативних синдиката.

5.5 Акциони план за спровођење Стратегије 2021-2023 (Службени гласник РС, 21/20)⁴² донешен је 2020. године. Предложене активности и мере деловања указују на значајни утицај на младе, попут:

- Подршка иновативним „start-up“ компанијама и дигиталној трансформацији привредних друштава, посебно за циљне групе старости 20–40 година
- Делимично ослобођење од плаћања доприноса за социјално осигурање запослених лица млађих од 30 година
- Бесповратна средства за младе пољопривреднике који региструју газдинство
- Проширење програма јефтиних станова за медицинске и научне раднике.

6. СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА И ЗАПОШЉАВАЊЕ

⁴⁰ <http://demo.paragraf.rs/WebParagrafDemo/ZAKON-O-DIJASPORI-I-SRBIMA-U-REGIONU-Sl.-glasnik-RS,-br.-88-2009.htm>

⁴¹ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2020/21/1>

⁴² <https://euprava.gov.rs/usluge/6236>

6.1. Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености („Сл. гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 38/2015, 113/2017, 113/2017 - др. закон и 49/2021)⁴³ дефинише појмове незапослени и лице које тражи запослење у члановима 2 и 3. Према члану 2 незапослени, у смислу овог закона, јесте лице од 15 година живота до испуњавања услова за пензију, односно најкасније до 65 година живота, способно и одмах спремно да ради, које није засновало радни однос или на други начин остварило право на рад, а које се води на евиденцији незапослених и активно тражи запослење. Незапослени активно тражи запослење ако уредно испуњава обавезе које има по закону и индивидуалном плану запошљавања. Незапосленим, у смислу овог закона, не сматра се редован ученик, студент основних студија до 26 година живота, лице коме мирују права из радног односа у складу са законом и лице које је испунило услов за пензију у складу са прописима о пензијском и инвалидском осигурању. Чланом 3 Закона дефинише се појам лица које тражи запослење као незапослени или запослени који тражи промену запослења и друго лице које тражи запослење. Запослени који тражи промену запослења јесте лице које је у радном односу или је на други начин остварило право на рад, а које активно тражи промену запослења и води се на евиденцији лица која траже промену запослења. Друго лице које тражи запослење јесте лице старије од 15 година живота које тражи запослење, а које се не може сматрати незапосленим или лицем које тражи промену запослења, у смислу овог закона. **Члан 20 забрањује Агенцијама за запошљавање да се баве запошљавањем малолетних лица, као ни запошљавањем на пословима са повећаним ризиком, у складу са прописима који уређују одговарајућу област. Овај сегмент запошљавање је у потпуности у надлежности НСЗ. Законом се у члану 28 предвиђа оснивање националног и локалних саветодавних тела у области запошљавања - савети за запошљавање. У Републичком савету се поред осталих чланова предвиђа и учешће представника удружења од значаја за област запошљавања, односно која се баве заштитом интереса незапослених - особа са инвалидитетом, националних мањина, учесника оружаних сукоба, жена, омладине и сл. (**члан 30**). Документа која детаљније описују положај младих на тржишту рада су Стратегија запошљавања у Републици Србији 2021-2026 и пратећи Акциони план (прописани члановима 36-39 Закона).⁴⁴**

6.2. Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом („Сл. гласник РС“, бр. 36/2009 и 32/2013)⁴⁵ у члану 3 дефинише незапослено лице са инвалидитетом као лице од 15-65 година старости са трајним последицама телесног, сензорног, менталног или душевног оштећења или болести које се не могу отклонити лечењем или медицинском рехабилитацијом, које се суочава са социјалним и другим

⁴³ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zaposljavanju_i_osiguranju_za_slucaj_nezaposlenosti.html

⁴⁴ http://www.nsz.gov.rs/live/dokumenti/strategija_zapo_ljavanja_u_rs_za_period_2021._do_2026._godine.cid74576

⁴⁵ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_profesionalnoj_rehabilitaciji_i_zaposljavanju_osoba_sa_invaliditetom.html

ограничењима од утицаја на радну способност и могућност запослења или одржања запослења и које нема могућности или има смањене могућности да се, под равноправним условима, укључи на тржиште рада и да конкурише за запошљавање са другим лицима. Према **члану 39** Закона предузеће за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом као правно лице које које запошљава и врши професионалну рехабилитацију особа са инвалидитетом, у складу са овим законом., у оквиру своје делатности, спроводи програме мера и активности професионалне рехабилитације између осталих лица и за ученике средњих школа који стичу образовање по програмима за ученике са сметњама у развоју.

6.3. Закон о раду („Сл. гласник РС“, бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 - одлука УС, 113/2017 и 95/2018 - аутентично тумачење)⁴⁶ прописује у **члану 12** да запослени млађи од 18 година живота и запослена особа са инвалидитетом имају право на посебну заштиту, у складу са законом. У делу о условима о заснивању радног односа, Закон предвиђа да се радни однос може засновати са лицем које има најмање 15 година живота и испуњава друге услове за рад на одређеним пословима, утврђене законом, односно правилником о организацији и систематизацији послова (**члан 24**), док се **чланом 25** прецизније одређује начин заснивања односа са малолетним лицем - радни однос са лицем млађим од 18 година живота може да се заснује уз писмену сагласност родитеља, усвојоца или стараоца, ако такав рад не угрожава његово здравље, морал и образовање, односно ако такав рад није забрањен законом. Лице млађе од 18 година живота може да заснује радни однос само на основу налаза надлежног здравственог органа којим се утврђује да је способно за обављање послова за које заснива радни однос и да такви послови нису штетни за његово здравље. Даље, у делу VII Заштита запослених, Закон прописује посебне одредбе које се односе на заштиту омладине у **члановима 84-88**. Према одредбама закона садржаним у овим члановима, запослени млађи од 18 година живота не може да ради на пословима:

- 1) на којима се обавља нарочито тежак физички рад, рад под земљом, под водом или на великој висини;
- 2) који укључују излагање штетном зрачењу или средствима која су отровна, канцерогена или која проузрокују наследна обољења, као и ризик по здравље због хладноће, топлоте, буке или вибрације;
- 3) који би, на основу налаза надлежног здравственог органа, могли штетно и са повећаним ризиком да утичу на његово здравље и живот с обзиром на његове психофизичке способности. (**члан 84**)

⁴⁶ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_radu.html

Запослени између навршене 18 и 21 године живота може да ради на пословима из члана 84. тач. 1) и 2) овог закона само на основу налаза надлежног здравственог органа којим се утврђује да такав рад није штетан за његово здравље (**члан 85**)

Пуно радно време запосленог млађег од 18 година живота не може да се утврди у трајању дужем од 35 часова недељно, нити дужем од осам часова дневно (**члан 87**).

Забрањен је прековремени рад и прерасподела радног времена запосленог који је млађи од 18 година живота. Запослени млађи од 18 година живота не може да ради ноћу, осим:

- 1) ако обавља послове у области културе, спорта, уметности и рекламне делатности;
- 2) када је неопходно да се настави рад прекинут услед више силе, под условом да такав рад траје одређено време и да мора да се заврши без одлагања, а послодавац нема на располагању у довољном броју друге пунолетне запослене.

Послодавац је дужан да у случају из става 2. овог члана обезбеди надзор над радом запосленог млађег од 18 година живота од стране пунолетног запосленог (**члан 88**).

За младе је значајан и **члан 201** којим се регулише уговор о стручном оспособљавању и усавршавању, као и питање уређења радних пракси. Према овом члану Закона Уговор о стручном оспособљавању може да се закључи, ради обављања приправничког стажа, односно полагања стручног испита, кад је то законом, односно правилником предвиђено као посебан услов за самосталан рад у струци. Уговор о стручном усавршавању може да се закључи, ради стручног усавршавања и стицања посебних знања и способности за рад у струци, односно обављања специјализације, за време утврђено програмом усавршавања, односно специјализације, у складу са посебним прописом. Послодавац може лицу на стручном оспособљавању или усавршавању да обезбеди новчану накнаду и друга права, у складу са законом, општим актом или уговором о стручном оспособљавању и усавршавању. Новчана накнада из става 3. овог члана не сматра се зарадом у смислу овог закона. Уговор из ст. 1. и 2. овог члана закључује се у писаном облику.

За кршење одредби Закона у домену заштите омладине предвиђа се новчана казна према **члану 274** од 600,000 до 1,500,000 динара. Закон препознаје термин омладина (посебно уређује заштиту омладине) као старосну доб од 15 до 21 године живота.

6.4 Закон о социјалној заштити („Сл. гласник РС“, бр. 24/2011)⁴⁷ дефинише младе особе као кориснике социјалне помоћи у оквиру **члана 41** према коме корисник права или услуга социјалне заштите јесте појединац, односно породица која се суочава с препрекама у задовољавању потреба, услед чега не може да достигне или да одржи квалитет живота или која нема довољно средстава за подмирење основних животних потреба, а не може да их оствари својим радом, приходом од имовине или из других извора. Малолетно лице (у

⁴⁷ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_socijalnoj_zastiti.html

даљем тексту: дете) и пунолетно лице до навршених 26 година живота (у даљем тексту: млада особа, млади, односно омладина) јесте корисник у смислу става 1. овог члана, када му је услед породичних и других животних околности, угрожено здравље, безбедност и развој, односно ако је извесно да без подршке система социјалне заштите не може да достигне оптимални ниво развоја, а нарочито:

- 1) ако је без родитељског старања или у ризику од губитка родитељског старања;
- 2) ако његов родитељ, старатељ или друго лице које се о њему непосредно стара није у стању да се о њему стара без подршке система социјалне заштите, услед здравствених разлога, менталног обољења, интелектуалних тешкоћа или неповољних социо-економских околности;
- 3) ако има сметње у развоју (телесне, интелектуалне, менталне, сензорне, говорно-језичке, социо-емоционалне, вишеструке), а његове потребе за негом и материјалном сигурношћу превазилазе могућности породице;
- 4) ако је у сукобу са родитељима, старатељем и заједницом и ако својим понашањем угрожава себе и околину;
- 5) ако се суочава с тешкоћама због злоупотребе алкохола, дрога или других опојних средстава;
- 6) ако постоји опасност да ће постати жртва или ако јесте жртва злостављања, занемаривања, насиља и експлоатације, односно ако су му физичко, психичко или емоционално благостање и развој угрожени деловањем или пропустима родитеља, старатеља или друге особе која се о њему непосредно стара;
- 7) ако је жртва трговине људима;
- 8) ако је страни држављанин односно лице без држављанства, без пратње;
- 9) ако се његови родитељи споре око начина вршења родитељског права;
- 10) ако има друге потребе за коришћењем социјалне заштите.

Пунолетно лице од навршених 26 до навршених 65 година (у даљем тексту: одрасли) и пунолетно лице старије од 65 година (у даљем тексту: старији корисник) јесте корисник у смислу става 1. овог члана, када је његово благостање, безбедност и продуктиван живот у друштву угрожени ризицима услед старости, инвалидитета, болести, породичних и других животних околности, а нарочито:

- 1) ако има телесне, интелектуалне, сензорне или менталне тешкоће или тешкоће у комуникацији, и када се, услед друштвених или других препрека, сусреће с функционалним ограничењима у једној или више области живота;
- 2) ако постоји опасност да ће постати жртва или ако јесте жртва самозанемаривања, занемаривања, злостављања, експлоатације и насиља у породици;
- 3) ако се суочава с тешкоћама због поремећених односа у породици, зависности од алкохола, дрога или других опојних средстава или због других облика друштвено неприхватљивог понашања и других узрока;

- 4) ако је жртва трговине људима;
- 5) ако је страни држављанин и лице без држављанства у потреби за социјалном заштитом;
- 6) ако има потребе за домским смештајем и друге потребе за коришћењем социјалне заштите.

Према **члану 42** услуге социјалне заштите организују се као услуге за децу, младе и породицу и услуге за одрасле и старије кориснике, уз уважавање интегритета, стабилности веза и окружења корисника и породице. Према **члану 43** услуге процене обухватају процену стања, потреба, снага и ризика корисника и других лица значајних за корисника, процену старатеља, хранитеља и усвојитеља. Услуге планирања обухватају индивидуално планирање услуга ради њиховог коришћења или одређивања мера заштите, доношењем између осталог и:

- 1) плана услуга и мера за породицу са планом сталности за дете;
- 2) плана за самостални живот младе особе која је пре него што је навршила 14 година била лишена родитељског старања, односно није живела с родитељима или усвојитељима;

Према **члану 54** Услуге домског смештаја може пружати установа социјалне заштите, односно пружалац услуга социјалне заштите који је добио лиценцу за пружање тих услуга. Дом за смештај одраслих и старијих не може имати капацитет већи од 100 корисника, односно дом за смештај деце и младих не може имати капацитет већи од 50 корисника. Према **члану 81** породицом, у смислу остваривања права на новчану социјалну помоћ, сматрају се супружници и ванбрачни партнери, деца и сродници у правој линији без обзира на степен сродства, као и сродници у побочној линији до другог степена сродства под условом да живе у заједничком домаћинству. Чланом породице, сматра се и дете које не живи у породици, а налази се на школовању - до краја рока прописаног за то школовање, а најкасније до навршене 26. године живота. Даље, Закон у **члану 83** наводи да право на новчану социјалну помоћ може остварити радно способан појединац, односно члан породице:

- 1) ако се налази на школовању или оспособљавању за рад у смислу овог закона или се води на евиденцији незапослених лица;
- 2) ако није одбио понуђено запослење, радно ангажовање на привременим, повременим или сезонским пословима, стручно оспособљавање, преквалификацију, доквалификацију или основно образовање;
- 3) ако му радни однос није престао његовом вољом, његовом сагласношћу или његовом кривицом, због дисциплинске или кривичне одговорности, осим ако је од престанка радног односа протекло годину дана или ако је по престанку радног односа наступила неспособност за рад;

4) ако се сам стара о свом детету са сметњама у развоју тако да не може да буде радно ангажова

Додатно, појединац који је неспособан за рад, односно породица чији су сви чланови неспособни за рад и једнородитељска породица имају право на увећану новчану социјалну помоћ (**члан 85**). Неспособни за рад у смислу овог закона су између осталих и дете до навршене 15. године живота и дете на школовању, до краја рока прописаног за то школовање, а најкасније до навршене 26. године живота; Право на помоћ за оспособљавање за рад обухвата подршку у образовању и оспособљавању за рад и признаје се деци и младима са сметњама у развоју који се, према психо-физичким способностима и годинама живота, могу оспособити за одређени рад а то право не могу да остваре по другом правном основу (**Члан 108**). Право на помоћ за оспособљавање за рад остварује се у виду трошкова оспособљавања за рад, трошкова смештаја у дом ученика, односно студената или интернат, као и у виду накнаде трошкова превоза. Трошкови оспособљавања за рад исплаћују се предузећу за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом, односно другој организацији у којој се лице оспособљава, а исплата се врши на основу уговора који закључује центар за социјални рад са тим предузећем, односно организацијом по прибављеном мишљењу министарства надлежног за социјалну заштиту. Смештај у дом ученика, односно студената или интернат врши се на основу уговора који закључује центар за социјални рад са одговарајућом установом, по прибављеном мишљењу министарства надлежног за социјалну заштиту **Члан 109**.

6.5 Породични закон („Сл. гласник РС“, бр. 18/2005, 72/2011 - др. закон и 6/2015)⁴⁸ у члану 6 не даје дефиницију детета, али наводи да је свако дужан да се руководи најбољим интересом детета у свим активностима које се тичу детета. Држава има обавезу да предузима све потребне мере за заштиту детета од занемаривања, од физичког, сексуалног и емоционалног злостављања те од сваке врсте експлоатације. Држава има обавезу да поштује, штити и унапређује права детета. Дете рођено ван брака има једнака права као дете рођено у браку. Усвојено дете има једнака права према усвојитељима као дете према родитељима. Држава је дужна да детету без родитељског старања обезбеди заштиту у породичној средини увек када је то могуће. У **члану 11** Закон дефинише да се пунолетство стиче са навршених 18 година живота, док се ступање у брак забрањује између старатеља и штићеника (**члан 22**), док брак не може склопити ни лице које је малолетно, осим када Суд, из оправданих разлога, дозволи склапање брака малолетном лицу које је навршило 16. годину живота, а достигло је телесну и душевну зрелост потребну за вршење права и дужности у браку (**члан 23**). Закон дозвољава мушкарцу од 16 година који је способан за расуђивање признавање очинства над дететом према **члану 46**. Са овим признањем мора

⁴⁸ https://www.paragraf.rs/propisi/porodicni_zakon.html

да се сагласи мајка ако је навршила 16. годину живота и ако је способна за расуђивање. Са овим признањем мора да се сагласи и дете ако је напунило 16 година и способно је да расуђује (**члан 49**). У погледу остваривања права детета према Закону 15 година живота је значајна из више разлога:

- Дете које је навршило 15. годину живота и које је способно за расуђивање може извршити увид у матичну књигу рођених и у другу документацију која се односи на његово порекло (**члан 59**).
- Дете које је навршило 15. годину живота и које је способно за расуђивање може одлучити са којим ће родитељем живети (**члан 60**).
- Дете које је навршило 15. годину живота и које је способно за расуђивање може одлучити о одржавању личних односа са родитељем са којим не живи (**члан 61**).
- Дете које је навршило 15. годину живота и које је способно за расуђивање може дати пристанак за предузимање медицинског захвата (**члан 62**).
- Дете које је навршило 15. годину живота и које је способно за расуђивање може одлучити коју ће средњу школу похађати (**члан 63**).
- Дете које је навршило 15. годину живота може предузимати правне послове којима управља и располаже својом зарадом или имовином коју је стекло сопственим радом (**члан 64**).
- Дете које стиче зараду или има приходе од имовине дужно је да делимично подмирује потребе свог издржавања, односно издржавања родитеља и малолетног брата односно сестре, под условима одређеним овим законом (**члан 67**).

Закон прописује у **члану 90** да се може усвојити само малолетно дете, али не и оно малолетно дете које пре пунолетства стекне потпуну пословну способност. Додатно, према **члану 98**, са усвајањем мора да се сагласи дете које је навршило 10. годину живота и које је способно за расуђивање. **Члан 112** дефинише да се хранитељство може засновати само ако је дете малолетно. Засновано хранитељство може се продужити и после навршених 18 година живота хранјеника, ако дете има сметњу у психо-физичком развоју и ако је неспособно да се само стара о себи и о заштити својих права. Са заснивањем хранитељства мора да се сагласи дете које је навршило 10. годину живота и које је способно за расуђивање (**члан 116**). **Члан 127** наводи да штићеник који је навршио 10. годину живота и који је способан за расуђивање има право да предложи лице које ће му бити постављено за старатеља. Малолетно дете има право на издржавање од родитеља према **члану 154.**, као и пунолено дете неспособно за рад, а нема довољно средстава за издржавање, све док такво стање траје према **члану 155**. Пунолетно дете које се редовно школује има право на издржавање од родитеља сразмерно њиховим могућностима, а најкасније до навршене 26. године живота. Закон уређује и имовинске односе детета и родитеља. Према **члану 192**

дете самостално управља имовином коју стекне радом, док **члан 193** говорећи о располагању имовином детета налаже да:

- (1) Дете самостално располаже имовином коју стекне радом.
- (2) Родитељи имају право да располажу имовином детета коју оно није стекло радом.
- (3) Располагање непокретном имовином и покретном имовином велике вредности родитељи могу предузимати само уз претходну или накнадну сагласност органа старатељства.
- (4) Главницу имовине детета родитељи могу употребити само за његово издржавање или када то захтева неки други важан интерес детета.
- (5) Приходе од имовине детета родитељи могу употребити и за сопствено издржавање односно за издржавање свог другог заједничког малолетног детета.

У **члану 194** налаже се да дете и родитељ који врши родитељско право имају право становања на стану чији је власник други родитељ детета ако дете и родитељ који врши родитељско право немају право својине на усељивом стану. Законом је регулисано питање заштите од насиља у породици, поступци у вези са породичним односима, поступак пред органима управе и лично име. У свим овим поступцима обезбеђена је заштита права и интереса детета као превасходни циљ, а детету старијем од 10. године живота који је способан за расуђивање омогућено је и непосредно учешће и изражавање става у свим овим поступцима.

6.6 Закон о финансијској подршци породици са децом („Сл. гласник РС“, бр. 113/2017, 50/2018, 46/2021 - одлука УС, 51/2021 - одлука УС, 53/2021 - одлука УС и 66/2021)⁴⁹ дефинише **чланом 2** да се чланом породице сматра и дете које не живи у породици, а налази се на школовању - до краја рока прописаног за то школовање, а најкасније до навршене 26. године живота. Закон прецизно дефинише услове остварења права на дечији додатак, родитељски додатак, као и на друга социјална давања ради побољшања социоекономског положаја најугроженијих породица са децом.

6.7 Закон о волонтирању („Сл. гласник РС“, бр. 36/2010-6) у члану 3 дефинише појам волонтирање као:

- 1) време проведено на стручном оспособљавању и усавршавању или на практичном раду без заснивања радног односа, у складу са законом;
- 2) рад ван радног односа, у складу са законом;
- 3) обављање услуга или активности које је једно лице дужно да пружи другом лицу, у складу са законом и другим прописом;
- 4) извршавање судских, прекршајних и других одлука надлежних органа;

⁴⁹ <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-finansijskoj-podrsce-porodici-sa-decom.html>

5) обављање услуга или активности које су уобичајене у породичним, пријатељским или суседским односима;

6) обављање послова Црвеног крста Србије који су везани за остваривање циљева и задатака у складу са законом и другим прописом;

7) обављање послова и активности у политичким странкама, синдикатима и другим удружењима, који су везани за остваривање циљева и задатака тих организација, односно удружења од стране њихових чланова, у складу са статутом;

8) обављање *ad hoc* активности од општег интереса, за опште добро или за добро трећег лица, које не трају дуже од 10 часова недељно, најдуже 30 дана без прекида или са прекидима, у току календарске године.

Према одредбама члана 4, волонтер може бити домаће или страно физичко лице, у складу са овим законом.

Организатор волонтирања може бити правно лице чији основни циљ, у складу са оснивачким актом, није стицање добити. Изузетно, организатор волонтирања може бити привредно друштво и јавно предузеће, под условима утврђеним овим законом.

Државни орган, орган аутономне покрајине, орган јединице локалне самоуправе и орган месне заједнице могу бити организатори волонтирања у складу са овим законом, другим прописима и потврђеним међународним уговорима.

Корисник волонтирања може бити физичко лице, правно лице чији основни циљ није стицање добити или организатор волонтирања чији основни циљ није стицање добити.

Поред осталих, Закон прописује у члану 9 Начело заштите омладине у процесу волонтирања које се односи на малолетне волонтере и лица између навршене 18. и 21. године живота на које се при обављању волонтирања примењују прописи који се односе на заштиту ових лица на раду. Даље, према одредбама Закона у члану 10, волонтирање може да обавља лице које има најмање 15 година живота. Лице млађе од 18 година живота може да волонтира уз писмену сагласност родитеља или старатеља. Лице млађе од 15 година живота може бити укључено у обављање васпитно-образовних волонтерских активности, у складу са прописима о образовању и васпитању и ратификованим међународним конвенцијама. Додатно, волонтери не могу радити на пословима који су опасни за живот и здравље или се обављају у условима опасним за живот и здравље. Члан 15 Закона прописује обавезу потписивања уговора о волонтирању између организатора и волонтера када је реч, између осталих, о малолетном волонтеру. Законом се у члановима 22-24 дефинишу обавезе волонтера, док се члановима 25-30 дефинишу обавезе организатора волонтирања.

7. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА И ЗАШТИТА ПОТРОШАЧА

7.1. Закон о здравственој заштити („Сл. гласник РС“, бр. 25/2019)⁵⁰ чланом 11 дефинише начин спровођења друштвене бриге за здравље која се остварује обезбеђивањем здравствене заштите групацијама становништва које су изложене повећаном ризику оболевања, здравствене заштите лица у вези са спречавањем, сузбијањем, раним откривањем и лечењем болести и стања од већег јавноздравственог значаја, као и здравствене заштите социјално угроженог становништва, под једнаким условима на територији Републике Србије. У оквиру ових категорија, обухваћени су између осталих и:

- 1) деца до навршених 18 година живота, ученици и студенти до краја прописаног школовања, а најкасније до навршених 26 година живота, у складу са законом;
- 2) млада незапослена лица која се не налазе на школовању, а највише до навршених 26 година живота;
- 3) лица у вези са планирањем породице, као и у току трудноће, порођаја и материнства до 12 месеци након порођаја.

Начело поштовања људских права и вредности и права детета у здравственој заштити прописано чланом 20 односи се на децу до 18 године живота која поред трудница, породилца и самохраних родитеља са децом до седме године живота и старих имају право на највиши могући стандард здравља и здравствене заштите. У погледу здравствене заштите омладине значајне су Уредба о националном програму заштите жена, деце и омладине (адолесценти, деца од 10 до 18 година старости) - Сл. гласник РС, бр. 28/2009, као и Уредба о националном програм превентивне стоматолошке заштите - Сл. гласник РС, бр. 22-2009-3.

7.2. Законом о заштити потрошача („Сл. гласник РС“, бр. 62/2014, 6/2016 - др. закон и 44/2018 - др. закон)⁵¹ посебно су заштићени малолетници (члан 24) који забрањује продају, услуживање и поклањање алкохолних пића, укључујући пиво, односно дуванских производа и пиротехничких средстава, лицима млађим од 18 година живота. У случају сумње да је потрошач лице млађе од 18 година, трговац није дужан да прода или услужи алкохолно пиће, пиво, односно дувански производ или пиротехничка средства док потрошач не омогући трговцу увид у важећу личну карту, пасош или возачку дозволу. Посебна права ученика односно студената који бораве на школовању у иностранству дефинисана су чланом 101 Закона према коме ако организатор организује боравак ученика или студента на школовању, односно студијама у иностранству, дужан је да обезбеди смештај и старање за ученика односно студента у одговарајућој породици или другом одговарајућем смештају, у сарадњи са учеником, његовим родитељем или старатељем, односно студентом и у складу са одговарајућим стандардима. Организатор је дужан да

⁵⁰ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zdravstvenoj_zastiti.html

⁵¹ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zastiti_potrosaca.html

обезбеди ученику односно студенту могућност редовног похађања наставе или обуке у току боравка у иностранству. Организатор, односно посредник је дужан да најкасније у року од 14 дана пре отпочињања путовања обавести потрошача о имену, адреси и телефонском броју породице домаћина и имену, адреси и телефонском броју одговорног лица коме ученик односно студент може да се обрати за помоћ у месту боравка у иностранству. Организатор, односно посредник је дужан да ученику, односно студенту, пружи неопходне информације о култури, обичајима и начину живота у земљи домаћина. Ако организатор односно посредник не испуни обавезе из ст. 3. и 4. овог члана, потрошач има право да пре отпочињања путовања без накнаде раскине уговор. Терет доказивања испуњења обавеза из ст. 3. и 4. овог члана је на организатору односно посреднику. Потрошач има право да раскине уговор у било које време пре поласка. У случају да потрошач раскине уговор после отпочињања путовања, организатор је дужан да организује повратак ученика односно студента у место поласка. У случају да потрошач раскине уговор после отпочињања путовања из разлога за које организатор односно посредник не одговара, организатор има право на накнаду трошкова повратка ученика односно студента.

7.3. Закон о дувану („Сл. гласник РС“, бр. 101/2005, 90/2007, 95/2010, 36/2011, 6/2012 - усклађени изн., 69/2012 - усклађени изн., 93/2012, 8/2013 - усклађени изн., 64/2013 - усклађени изн., 108/2013, 4/2014 - усклађени изн., 79/2014 - усклађени изн., 5/2015 - усклађени изн., 67/2015 - усклађени изн., 5/2016 - усклађени изн., 65/2016 - усклађени изн., 8/2017 - усклађени изн., 76/2017 - усклађени изн., 18/2018 - усклађени изн., 62/2018 - усклађени изн., 95/2018, 4/2019 - усклађени изн., 91/2019, 91/2020 - усклађени изн. и 11/2021 - усклађени изн.)⁵² дефинише забрану продаје дуванских производа у **члану 71** укључујући:

- 1) продају дуванских производа малолетним лицима;
- 2) производња и продаја слаткиша, грицкалица, односно играчака у облику дуванских производа

За непоштовање одредбе казна износи од 100.000 динара до 2.000.000 динара (казниће се за прекршај правно лице) према члану 90.

7.4. Закон о оглашавању („Сл. гласник РС“, бр. 6/2016 и 52/2019 - др. закон)⁵³ као једну од забрана подстицања угрожавања здравља и безбедности у оквиру **члана 10** став 4 приказивање малолетника у вези са сексуалношћу, као и мушкараца и жена као дечака или девојчица са сексуалним одликама одраслих. Даље, Закон према **члану 15** прописује да ако огласна порука садржи лично добро на основу којег се може утврдити или препознати идентитет лица, огласна порука се не може објавити без претходног пристанка лица на које

⁵² https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_duvanu.html

⁵³ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_oglasavanju.html

се лично добро односи. Под личним добром сматра се лични податак, лични запис, запис лика (фотографски, цртани, графички, филмски, видео и дигитални запис), звучни запис гласа и изговорене речи одређеног физичког лица. Пристанак код деце без родитељског старања даје старатељ (*Закон не дефинише пристанак родитеља код малолетне деце*). Закон прописује посебна правила и ограничења у вези са заштитом деце и малолетника од неприкладног оглашавања у **члану 21** према коме огласна порука не сме да:

- 1) садржи приказ детета или малолетника у опасној ситуацији;
- 2) непосредно позива децу или малолетнике на куповину роба или услуга или да их позива да то захтевају од својих родитеља;
- 3) подстиче децу или малолетнике на понашање које им може шкодити;
- 4) непосредно подстиче децу или малолетнике на куповину или закуп роба или услуга, злоупотребом њиховог неискуства и лаковерности;
- 5) злоупотребљава посебно поверење које деца и малолетници имају у родитеље, наставнике или друга лица.

Опасним ситуацијама из става 1. тачка 1) овог члана нарочито се сматрају пењање на необезбеђене објекте, улазак у непознате просторије, разговор са непознатим људима и слично, или дете које је без надзора родитеља у поседу или у близини опасних материја или опреме, као што су шибице, упаљачи, бензин, лекови, електрични уређаји у домаћинству и слично, осим ако се огласном поруком непосредно промовише сигурност деце и заштита њиховог интегритета. Током дечије емисије, односно емисије која је намењена малолетницима, могу се емитовати само огласне поруке и поруке ТВ продаје које су прикладне за дечији узраст, односно за узраст малолетника. У смислу става 3. овог члана, током и најмање десет минута пре или након емитовања дечије емисије, односно емисије намењене малолетницима, нарочито није дозвољено емитовати огласне поруке и поруке ТВ продаје којима се препоручују:

- 1) алкохолна пића;
- 2) игре на срећу;
- 3) средства за паљење, запаљиве материје и друга опасна средства која могу да доведу у опасност дете или малолетника;
- 4) производи за мршављење, поступци лечења, установе које пружају такве услуге, лекови, медицинска средства и дијететски додаци.

Одредбе овог члана сходно се примењују на телевизијске и радијске програме и медијске услуге на захтев које су специјализоване за програмске садржаје намењене деци, односно малолетницима. Дете, у смислу овог закона, јесте лице које није навршило 12 година. Малолетник, у смислу овог закона, јесте лице које је навршило 12, а није 18 година.

Закон такође дефинише злоупотребу неискуства, незнања и лаковерности у смислу огласних порука намењених деци и малолетницима у **члану 23**:

- Огласна порука намењена малолетницима не сме да злоупотребљава недостатак њиховог искуства или знања, или њихову лаковерност.
- Огласна порука намењена деци, поред услова из става 1. овог члана, не сме онемогућавати или отежавати разликовање између стварности и маште.
- Огласна порука намењена деци, односно малолетницима, не сме да садржи неистините податке о оглашаваној роби или услузи, нарочито у погледу стварне величине, вредности, природе, трајности, својстава, брзине, боје и слично.
- Ако се у огласној поруци приказује резултат цртања, израде, склапања, моделовања и слично, способност за остварење овог резултата мора да одговара просечној способности детета или малолетника којима је огласна порука намењена.
- У случају из става 4. овог члана мора се навести узраст деце, односно малолетника, којима је огласна порука намењена.
- Огласна порука намењена деци или малолетницима, не сме, уз податак о цени, садржати још и вредносни суд о цени, а нарочито речи „само“, „ситница“, „повољно“ и сл.
- Огласна порука намењена деци, односно малолетницима, не сме заједно са робом или услугом која је њима намењена, препоручивати робу или услугу која није њима намењена.

Законом је забрањено оглашавање које подстиче или наводи на понашање којим се угрожава здравље, физички и психички развој деце или малолетника (**члан 24**). Кроз одредбе **члана 25** Закон штити интегритет деце и малолетника прописујући да:

- Огласна порука намењена малолетницима не сме да садржи приказ насиља, укључујући и сцене насиља између анимираних ликова, лутака и слично.
- Огласна порука намењена малолетницима, не сме да злоупотребљава њихово поверење у одређена лица, а нарочито према родитељима, наставницима, лекарима и слично, нарушавањем њиховог ауторитета и става.
- Огласна порука намењена малолетницима не сме да сугерише да ће коришћењем робе или услуге стећи физичке, интелектуалне или друге друштвене предности над осталим малолетницима, односно да ће некоришћење робе или услуге имати супротно дејство.

Одредбе овог члана сходно се примењују и на оглашавање намењено деци. Закон такође забрањује оглашавање у школи, предшколској установи или другој установи намењеној деци или малолетницима, осим ако служи заштити општег интереса и интереса деце или

малолетника, као и васпитној, образовној и спортској делатности (**члан 26**). У делу о оглашавању у електронским медијима - емитовање ТВ оглашавања и ТВ продаје без прекидања емисије, Закон забрањује емитовање ТВ оглашавања, односно ТВ продаје ако се на тај начин не повређује интегритет емисије, имајући у виду природне паузе, њено трајање и природу и права имаоца ауторског и сродног права и то у емисијама вести, емисијама искључиво намењеним деци или малолетницима, верским емисијама и програмима о актуелним друштвено-политичким догађајима (**члан 34**). У **члану 46** Закона дефинишу се ограничења у оглашавању алкохолних пића која су у вези малолетних лица (младих до 18 године).

Оглашавање алкохолних пића, укључујући свако истицање жига или друге ознаке алкохолног пића, није дозвољено. Дозвољено је истицање алкохолних пића, односно жига или друге ознаке алкохолног пића на продајном месту, објављивање, као и достављање појединачно одређеном пунолетном лицу које је претходно дало сагласност за то, обавештења о квалитету и другим својствима алкохолног пића на продајном месту, сајамском штанду, у стручним књигама, часописима и другим стручним публикацијама које су намењене искључиво произвођачима или продавцима тих производа, као и коришћење жига или друге ознаке алкохолног пића и произвођача алкохолног пића на средствима пословне комуникације и пословне репрезентације. Изузетно од забране оглашавања из става 1. овог члана, дозвољено је оглашавање алкохолних пића са садржајем алкохола мањим од 20%:

- 1) на јавном простору, на месту које је удаљено најмање 100 метара ваздушном линијом од најближе тачке комплекса предшколске, школске, здравствене или установе намењене малолетницима;
- 2) на превозним средствима, осим средствима јавног превоза (аутобус, трамвај, такси и сл.);
- 3) путем електронских медија, у биоскопима, позориштима или другим просторима где се врши приказивање односно извођење представа, у термину од 18:00 до 06:00 часова, осим ако су тематски или циљно намењене деци или малолетницима;
- 4) у вези и на спортским догађајима;
- 5) путем интернет оглашавања.

Изузетно од забране оглашавања из става 1. овог члана, дозвољено је оглашавање алкохолних пића у штампаним медијима, осим ако су циљно или тематски намењени деци или малолетницима. Изузетно од забране оглашавања из става 1. овог члана, дозвољено је оглашавање алкохолних пића са садржајем алкохола већим од 20% у електронским медијима у термину од 23:00 до 06:00 часова.

Такође, Закон прописује као једну од забрана у начину оглашавању алкохолних пића у **члану 47** став 3 да оглашавање не сме посредно или непосредно да буде усмерено на децу

или малолетнике, нити да приказује децу или малолетнике у контексту употребе алкохолних пића. Према **члану 49** огласна порука којом се оглашава алкохолно пиће мора да садржи и упозоравајућу поруку којом се упућује на забрану продаје и служења алкохолних пића деци или малолетницима. Огласна порука којом се оглашава алкохолно пиће мора да садржи упозорење на одговорну употребу алкохолних пића. Сматраће се да огласна порука садржи упозоравајућу поруку из става 1. овог члана и упозорење на одговорну употребу алкохолних пића из става 2. овог члана, ако садржи прописани знак забране продаје и служења алкохолних пића деци или малолетницима и прописани знак штетности прекомерне употребе алкохолних пића. Према **члану 50** опрема за излагање дуванских производа на продајном месту и обавештења о квалитету и другим својствима дувана, односно дуванских производа, не сме да садржи ликове, звучне или покретне, светлосне (трепћуће) ефекте или било који други атрактиван садржај који би био нарочито пријемчив за децу или малолетнике. Законом се даље прописује забрана неких места оглашавања у вези са играма на срећу и то (**члан 54**):

- Забрањено је оглашавање класичних и посебних игара на срећу на отвореним површинама, осим на месту које је удаљено најмање 100 метара ваздушном линијом од најближе тачке комплекса предшколске, школске, здравствене или установе намењене деци или малолетницима.
- Забрањено је оглашавање класичних и посебних игара на срећу на интернет страницама које су тематски или циљно намењене деци или малолетницима.
- Забрањено је оглашавање класичних и посебних игара на срећу (игре које се приређују у играчницама-казинима, на аутоматима, клађење на спортске резултате) у радио и телевизијским емисијама које су намењене деци или малолетницима, као и у штампаним медијима намењеним тим лицима.

Ограничења у смислу времена оглашавања игара на срећу се такође односе на заштиту деце и омладине и то тако што у **члану 56** прописује да је:

- Оглашавање класичних и посебних игара на срећу путем електронских медија, као и у биоскопима, позориштима или другим просторима где се врши приказивање односно извођење представа, дозвољено је, осим ако су тематски или циљно намењене деци или малолетницима.
- Оглашавање класичних и посебних игара на срећу мора да садржи упозорење о забрани учествовања деци или малолетницима.
- Оглашавање класичних и посебних игара на срећу не сме да:

- 1) искоришћава неискуство или недостатак знања деце или малолетника;
- 2) користи децу или малолетнике у оглашавању, односно усмерава оглашавање на децу или малолетнике;

3) повезује учествовање у играма на срећу са активностима намењеним деци или малолетницима;

4) повезује учествовање у играма на срећу са стицањем зрелости.

У **члану 60** забрањено је оглашавање из става 2. овог члана које упућује на порнографију у специјализованим телевизијским и радио програмима намењеним деци или малолетницима, као и у телевизијским и радио програмима у којима се, у временском периоду из става 2. овог члана, емитују емисије намењене деци или малолетницима, или чију публику у значајном делу чине таква лица. **Чланом 67** забрањује се спонзорство произвођача алкохолних пића у смислу спонзорисања штампаних медија и догађаја чији су штампани медији организатор, ако су циљно и тематски намењени деци или малолетницима, док се у члану 69 забрањује оглашивачима дуванских производа да спонзоришу децу или малолетнике, њихове активности, као ни лица или активности чију публику претежно чине деца или малолетници.

8. ПРАВДА, СЛОБОДА И БЕЗБЕДНОСТ

8.1. Кривични законик („Сл. гласник РС“, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019)⁵⁴ појмовно одређује дете, малолетника и малолетничко лице у **члану 112** према коме се дететом сматра лице које није навршило четрнаест година; малолетником се сматра лице које је навршило четрнаест година, а није навршило осамнаест година; малолетним лицем сматра се лице које није навршило осамнаест година. Закоником су прописана кривична дела у којима је малолетник првенствени објект заштите, с једне стране и кривична дела код којих уколико се кривично дело учини према малолетнику законик предвиђа тежи облик тог кривичног дела и строжију санкцију, с друге стране. То су следећа кривична дела: Навођење на самоубиство и помагање при самоубиству (**члан 119**), Отмица (**члан 134**), Силовање (**члан 178**), Обљуба над немоћним лицем (**члан 179**), Обљуба злоупотребом положаја (**члан 181**), Подвођење и омогућавање полног односа (**члан 183**), Посредовање у вршењу проституције (**члан 184**), Ванбрачна заједница са малолетником (члан 190), Одузимање малолетног лица (**члан 191**), Запуштање и злостављање малолетног лица (**члан 193**), Насиље у породици (**члан 194**), Родоскрвљење (**члан 197**), Поступак савремености тачности (**члан 337**), Трговина људима (**члан 388**) и Заснивање ропског односа и превоз лица у ропском односу (**члан 390**).

⁵⁴ <https://www.paragraf.rs/propisi/krivicni-zakonik-2019.html>

8.2. Закон о малолетним учioniцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица („Сл. гласник РС“, бр. 85/2005)⁵⁵ у члану 3 дефинисао је малолетну особу на следећи начин: Малолетник је лице које је у време извршења кривичног дела навршило четрнаест, а није навршило осамнаест година. Млади малолетник је лице које је у време извршења кривичног дела навршило четрнаест, а није навршило шеснаест година. Старији малолетник је лице које је у време извршења кривог дела навршило шеснаест, а није навршило осамнаест година. Младо пунолетно лице је лице које је у време извршења кривичног дела навршило осамнаест, а у време суђења није навршило двадесет година годишње. Овај Закон у доброј мери води рачуна о малолетним лицима, очувању њихових психичких, физичких и интелектуалних вредности. Када је малолетник извршилац кривичног дела, Закон тежи спровођењу казnenих одредби које имају и васпитну и социјалну компоненту.

8.3. Закон о прекршајима („Сл. гласник РС“, бр. 65/2013, 13/2016, 98/2016 - одлука УС, 91/2019 и 91/2019 - др. закон)⁵⁶ у Глави VI садржи одредбе о малолетницима, односно одговорностима малолетника (**члан 71**) и њихових родитеља и старатеља за прекршај (**члан 72**), прекршајне санкције према малолетницима (**члан 73**), као и изрицање васпитних мера (**члан 74**), мера појачаног надзора (**члан 77**), кажњавање старијих малолетника (**члан 81**), дејство пунолетности (**члан 83**). Закон разликује категорије млађег и старијег малолетника:

- Малолетник који је у време извршења прекршаја навршио четрнаест, а није навршио шеснаест година (млађи малолетник) могу се изрећи само васпитне мере.
- Малолетнику који је у време извршења прекршаја навршио шеснаест година, а није навршио осамнаест година (старији малолетник) може се изрећи васпитна мера, казнени поени или казна.

8.4. Закон о држављанству Републике Србије („Сл. гласник РС“, бр. 135/2004, 90/2007 и 24/2018)⁵⁷ дефинише услове стицање држављанства детета и других лица пореклом; рођењем; пријемом; и по међународним уговорима (**чланови 6-26**). Закон такође дефинише престанак држављанства отпустом (**чланови 28-32**) и одрицањем (**члан 33**), поновно стицање држављанства (**члан 34**) и престанак држављанства по међународним уговорима (**члан 36**). Припадник српског народа који нема пребивалиште на територији Републике Србије има право да буде примљен у држављанство Републике Србије без отпуста из страног држављанства, ако је навршио 18 година живота и није му одузета пословна способност и ако поднесе писмену изјаву да Републику Србију сматра својом

⁵⁵https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_maloletnim_uciniocima_krivicnih_dela_i_krivicnopravnoj_zastiti_maloletnih_lica.html

⁵⁶https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_preksajima.html

⁵⁷https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_drzavljanstvu_republike_srbije.html

државом. Ако је дете старије од 14 година живота, за пријем у држављанство потребна је и његова сагласност.

8.5. Закон о личној карти („Сл. гласник РС“, бр. 62/2006, 36/2011 и 53/2021) ⁵⁸ прописује у **члану 2** да право на личну карту има сваки држављанин Републике Србије (у даљем тексту: држављанин), старији од 16 година живота, али и да право на личну карту има и држављанин старији од десет година живота (у даљем тексту: дете). Држављанин старији од 16 година је дужан да има личну карту (**члан 3**). За малолетна или пословно неспособна лица, захтев за издавање личне карте подноси један од родитеља уз писмену сагласност другог родитеља, односно други законски заступник или старатељ. Малолетном лицу старијем од 16 година лична карта ће се издати без сагласности другог родитеља (**члан 10**). Малолетно лице старије од 16 година је дужно да поднесе захтев за издавање личне карте 15 дана по навршетку 16 година (**члан 11**).

8.6 Закон о Војсци Србије ⁵⁹ у члану 39 Члан 39 наводи да професионално војно лице може бити држављанин Републике Србије који испуњава између осталих следеће опште услове:

- да је пунолетан;
- да је здравствено и психофизички способан за службу у Војсци Србије;
- да има прописано образовање;
- да није старији од 30 година ако се прима у својству професионалног војника.

Према **члану 40** ученик Војне гимназије који не настави школовање и ученик средње стручне и мешовите војне школе у којима се стиче одговарајуће опште и стручно образовање и васпитање за обављање послова војних службеника и намештеника, а који испуњавају услове из члана 39, могу се произвести у чин водника и од тог дана постати подофицири, уколико након завршетка средње војне школе заврше и војну обуку предвиђену чланом 39. Држављанин Републике Србије који се на основу уговора закљученог са Министарством одбране школовао за вршење војних дужности дужан је да по завршеном школовању, односно усавршавању ступи у службу у Војсци Србије и остане у тој служби најмање двоструко време трајања школовања, усавршавања, односно стипендирања. Професионални припадник Војске Србије који је упућен на школовање, усавршавање или специјализацију дужан је да по завршетку школовања, усавршавања или специјализације остане на служби у Војсци Србије најмање двоструко време трајања школовања, усавршавања или специјализације у земљи, а ако је школовање, усавршавање или специјализацију завршио у иностранству најмање троструко време трајања школовања, усавршавања или специјализације (**члан 80**).

⁵⁸ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_licnoj_karti.html

⁵⁹ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_vojski_srbiije.html

9. САОБРАЋАЈ

9.1 Закон о безбедности саобраћаја на путевима („Сл. гласник РС“, бр. 41/2009, 53/2010, 101/2011, 32/2013 - одлука УС, 55/2014, 96/2015 - др. закон, 9/2016 - одлука УС, 24/2018, 41/2018, 41/2018 - др. закон, 87/2018, 23/2019 и 128/2020 - др. закон)⁶⁰ у оквиру члана 6 дефинише актера који се баве спровођењем мера саобраћајног образовања и васпитања који се у великој мери односи на децу и младе. Према овом члану одговорност за спровођење мера саобраћајног образовања и васпитања у циљу стицања знања, вештина и навика неопходних за безбедно учешће у саобраћају, унапређивања и учвршћивања позитивних ставова и понашања значајних за безбедно учешће у саобраћају имају:

- породица за саобраћајно образовање и васпитање деце,
- органи и организације надлежни за послове образовања за доношење плана и програма саобраћајног образовања и васпитања у предшколским установама, основним и средњим школама и за праћење реализације овог програма,
- надлежни за унутрашње послове за реализацију дела програма саобраћајног образовања и васпитања у предшколским установама, основним и средњим школама на захтев ових установа, а посебно за рад школских саобраћајних патрола и саобраћајних патрола грађана,
- органи надлежни за послове саобраћаја за унапређење саобраћајног окружења у зонама школа и другим зонама са повећаним присуством рањивих учесника у саобраћају и за унапређење понашања учесника у саобраћају у овим зонама,
- предшколске установе, основне и средње школе за реализацију програма саобраћајног образовања и васпитања деце у оквиру својих надлежности,
- стручне и научне институције које се баве безбедношћу саобраћаја за праћење ефеката и унапређење научних основа система саобраћајног образовања и васпитања,
- удружења и групе грађана које се баве безбедношћу саобраћаја, бригом о деци и омладини да у складу са својим делокругом рада учествују у саобраћајном образовању и васпитању;
- средње стручне школе које образују возаче моторних возила, односно инструкторе вожње, за реализацију програма образовања ових кадрова у оквиру својих надлежности.

Наставни планови и програми у предшколским установама и основним и средњим школама морају да садрже поглавља која се односе на безбедност деце и ученика у саобраћају. Уколико се возило за организован превоз деце зауставља ради уласка или

⁶⁰ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_bezbednosti_saobracaja_na_putevima.html

изласка деце, на путу са по једном саобраћајном траком по смеру, возачи осталих возила су дужни да се зауставе док деца улазе или излазе из возила. За време уласка и изласка деце из возила, возач тог возила мора укључити све показиваче правца. Возило којим се врши организован превоз деце мора бити обележено посебним знаком, који прописује министар надлежан за послове саобраћаја (**члан 26**). Изузетно у пешачкој зони и зони успореног саобраћаја, бициклом може да управља и дете млађе од девет година ако је под надзором лица старијег од 16 година (**члан 88**). **Члан 118** предвиђа да возач бицикла старији од 18 година може на бициклу превозити дете до осам година старости, ако је на бициклу уграђено посебно седиште, прилагођено величини детета и чврсто спојено са бициклом. **Члан 180** одређује старосну доб младих који могу имати Возачку дозволу, односно, у прописаним случајевима, пробну возачку дозволу: 1) 15 година за категорију М, 2) 16 година за категорију Ф, 3) 16 година за категорије АМ и А1, 3а) 17 година за категорију Б, 4) 18 година за категорију А2, 5) 18 година за категорије Б1, 6) 18 година за категорије Ц1 и Ц1Е, 7) 21 годину за категорије БЕ, Ц, ЦЕ, Д1, Д1Е, 8) 24 године за категорије Д и ДЕ, 9) 24 године за категорију А, осим за лица која возачку дозволу за категорију А2 поседују најмање две године. Изузетно од одредби из става 1. овог члана ученик средње школе који се образује за образовни профил возач моторних возила мора имати навршених 18 година живота за добијање возачке дозволе категорије Ц и ЦЕ. Изузетно од става 1. овог члана, возачку дозволу за категорију Ц може добити лице које наврши 18 година, а за категорију Д лице које наврши 21 годину ако управља возилом које користе возила ватрогасне службе и возила за очување јавног реда и мира, односно одбране. Пробна возачка дозвола издаје се лицу које први пут положи возачки испит за управљање моторним возилима категорија А1, А2, А, Б1 и Б са роком важења: 1) две године - лицима која су положила возачки испит са навршених 19 година живота, 2) до навршене 21. године живота - лицима која су положила возачки испит пре навршене 19. године живота. Возач који има пробну возачку дозволу за управљање возилом категорије Б, док не наврши 18 година живота, не сме да управља возилом без надзора лица које се налази у том возилу и које има важећу возачку дозволу за управљање возилом категорије Б у трајању од најмање пет година (**члан 182**). Према **члану 205** дозволу за управљање трамвајем може стећи лице које је навршило 21 годину живота, положило испит за управљање трамвајем, има средњу стручну спрему најмање трећег степена, као и да му одлуком надлежног органа није изречена мера забране управљања моторним возилом.

10. ЕУ СТРАТЕГИЈА ЗА ЗАПАДНИ БАЛКАН⁶¹

⁶¹ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans, Strasbourg, 6.2.2018, COM (2018) 65 final

Новом Стратегијом придруживања земаља Западног Балкана Европској унији и пратећим Акционим планом подршке трансформацији земаља Западног Балкана 2018-2020 истиче се 6 кључних поља (ен. *flagships*) интервенције и то:

1. Јачање подршке владавини права
2. Јачање подршке у области безбедности и миграција
3. Подршка социо-економском развоју
4. Повећање повезаности земаља
5. Дигитална Агенда за Западни Балкан
6. Подршка помирењу и добрим суседским односима

У оквиру ових иницијатива значајно је напоменути могућност укључивања младих у програм економских реформи у делу социо-економски развој, као и предвиђени већи фокус на области запошљавања и социјалних реформи, здравља и образовања (нарочито у делу VET, али и кроз дуплирање доступних фондова програма Ерасмус+ који се у великој мери односи и на младе). Комисија планира да кроз развој снажног приватног сектора предвођеног предузетницима из региона и из ЕУ, боље искористи динамичан потенцијал младих у регион, и да подстакне обострано корисну економску интеграцију. Како би подстакла предузетништво и иновације, Комисија ће увести грант шему која подржава трансфер технологије и стартапове у целом региону и подржаће напоре усмерене на паметну специјализацију, као и на циркуларну економију.

У оквиру 6. кључног поља интервенције *Подршка помирењу и добрим суседским односима* истиче се даља подршка иницијативама помирења, укључујући и повећање обима посла и обухвата циљних група Регионалне канцеларије за сарадњу младих (RYCO) путем увођења интра-регионалне шеме мобилности.

УПОРЕДНА АНАЛИЗА

АЛБАНИЈА

Албанија је бригу о младима уредила релативно скоро, Законом за младе (2019). Закон је кратак и садржи 20 чланова. Многа питања уређује на уопштен начин, односно оставља органима извршне власти да нижим актима уреде детаље. Закон се односи како на младе у Албанији, тако и на младе Албанце у дијаспори. Закон гарантује заштиту младих грађана Албаније који живе или бораве на територији Абаније, као и младима држављанима других земаља и лицима без држављанства који су поднели захтев за међународну заштиту (органима Албаније), у складу са прописима о азилу, као и страним држављанима који у складу са законом бораве у Албанији (чл. 4). Закон уређује и институционалну организацију у области бриге о младима, те прописује надлежности министарства задуженог за омладину (чл. 5), али и надлежности других државних органа и министарстава у области бриге о младима (чл. 6), тако што им налаже да у оквиру свог делокруга рада припремају секторске политике, законе и подзаконске акте који се баве правима младих; доприносе развоју интерсекторских политика и програма; и да обезбеде годишње или вишегодишње буџетске планове неопходне за остварење омладинских права; да сарађују са другим релевантним институцијама ради заштите права младих. Поједине одредбе Закона упућују на интерсекторски карактер бриге о младима, али је општи утисак да је веома мало норми кроз које се тај интерсекторски карактер и операционализује. Поједине норме, попут члана 15 који између осталог наводи и да су „*државна средства за младе приказана у буџету министарства задуженог за младе*“, појачавају утисак о секторском карактеру Закона, јер је претпоставка да су средства за младе издвојена и у буџетима других министарстава, нпр. средства намењена областима просвете и спорта, али овај Закон та средства не препознаје као „средства за младе“, јер су у ресорима других министарстава.

Предмет	Закон о младима у Албанији уређује заштиту права младих, стварање услова за омладински активизам, партиципацију и подршку, дефинисање делокруга рада и надлежности институција на националном и локалном нивоу, и сарадњу са организацијама које се баве младима (чл. 1).
Циљ	Сврха закона је да утврди активности, механизме и органе управе који су одговорни за заштиту и промоцију права младих у Албанији и албанске омладине у дијаспори, као и за

	финансирање омладинских активности у оквиру права младих на специјалну заштиту државе (чл. 2).
Начела	Закон утврђује принципе на којима се заснива подршка омладинском деловању (чл. 4), и то: а) принцип једнакости и недискриминације ; б) принцип једнаких могућности и гаранција за учешће младих у поступцима креирања и доношења одлука у областима образовања, истраживања, финансијских политика, запошљавања, волонтирања, заштите и инклузије, здравствене заштите, културе, спорта, животне средине, туризма, правде, унутрашњих и спољних послова, интеграције и одбране, ИКТ, предузетништва, и других подручја која подстичу развој младих; ц) принцип слободног организовања омладинских иницијатива и самосталног руковођења организацијом ; д) принцип субсидијарности ;
Дефиниција младе особе	Млади су лица која су навршила 15 година до 29 година старости (чл. 3).
Омладински рад и омладинска занимања	Закон о младима дефинише омладински рад, али не уређује друга питања у вези са омладинским радом, нпр. питање омладинских занимања, професионализације омладинског рада и сл., нити уређује позицију омладинског рада у систему бриге о младима. Омладински рад је дефинисан као било каква друштвена, културна, образовна, или еколошка, индивидуална или групна активност са младима или за младе, чији је циљ да мотивише и оснажи младу особу, допринесе њеном личном и друштвеном развоју, и развоју друштва у целини. Омладински рад се остварује укључивањем младих у активности које одговарају на њихове потребе, интересовања, идеје и искуства. Омладински рад је процес неформалног учења кроз који млади стичу знање, вештине, вредности и ставове неопходне за лични развој, друштвену интеграцију и активно грађанство (чл. 14).
Права и одговорности младих	Закон не уређује ово питање осим што гарантује заштиту младих држављана Албаније, као и страним младима држављанима и младима без држављанства који су исказали захтев за азил, као и страним младим држављанима са регулисаним боравком у Албанији.

Механизми партиципације младих у доношењу одлука	Млади у Албанији партиципирају у доношењу одлука кроз омладинске савете – национални и локалне. Национални омладински савет је саветодавно тело министра за омладину које учествује у дефинисању приоритета и циљева омладинске политике, даје мишљења и предлоге, саветује министра о питањима за младе, прати имплементацију и усваја годишње извештаје о спровођењу Националне стратегије за младе и извештаја о стању младих итд. (чл. 9). Савет има 14-16 чланова са министром као председавајућим. Најмање 50% чланова су млади представници НВО. Све чланове бира министар, који прописује и процедуру избора у чланство и рада савета. На нивоу ЈЛС оснивају се локални омладински савети. Оснивају их органи ЈЛС као саветодавна тела градоначелника/председника општине (чл. 10). Локални савети саветују локалне органе управе о питањима битним за младе, дају предлоге и мишљења, покрећу иницијативе у вези са задовољавањем потреба младих у локалној заједници итд. Савет има најмање 4-6 чланова, са градоначелником/председником општине на челу, а најмање 50% чланова морају чинити млади из локалних НВО. Ово питање ближе је уређено одлуком локалног органа власти ЈЛС.
Облици организовања младих	Закон о младима у Албанији препознаје 3 облика омладинског организовања: омладинска организација, организација за младе и национална репрезентативна омладинска организација. Закон не препознаје неформалне групе. Омладинске организације су непрофитна правна лица која се баве заступањем, заштитом и развојем интереса младих на свеобухватан начин (чл- 3). Омладинска организација мора имати најмање 70% чланова из категорије младих, и у статуту имати младе у областима остваривања циљева (чл. 11). Омладинска организација уписује се у евиденцију у омладинској бази података. Друга дефиниција омладинске организације описује као правна лица која се између осталог, баве и заштитом и развојем интереса младих и имају искуство у реализацији утицајних омладинских програма. Из оваквог описа рекло би се да ова дефиниција упућује на организације за младе, и да је у енглеској верзији Закона по среди непрецизан превод. Организације за младе морају у

	статуту у областима остваривања циљева имати наведене младе, и морају најмање 3 године спроводити программе и пројекте за младе (чл. 12). Организација за младе уписује се у евиденцију у омладинској бази података. Национална репрезентативна омладинска организација је удружење омладинских организација чији статус националне репрезентативне организације потврђује Институција надлежна за младе. Ова институција својим актима прописује и процедуре и критеријуме добијања статуса националне репрезентативне организације, врши проверу критеријума и додељује овај статус организацијама које су успешно задовољиле критеријуме, док Савет министара потврђује ту одлуку (чл. 13). Омладинске организације и организације за младе имају право да партиципирају на отвореним позивима за пројекте и програме. Надлежности и права Националне репрезентативне организације нису уређена.
Обавезе и одговорности ЈЛС за бригу о младима	Закон прописује обавезе ЈЛС у вођењу системске бриге о младима. С тим у вези, ЈЛС су надлежне да припремају и спроводе локалну политику за младе, као и да одређују циљеве и приоритете омладинске политике, оснивају локални омладински савет, подстичу партиципацију младих, волонтирање и неформално образовање, финансирају развој омладинске инфраструктуре и сигурних простора за младе, оснивају административне структуре за омладинска питања, обезбеђују буџетска средства за омладинске активности, программе и пројекте, прикупљају и обрађују податке и припремају извештаје о бризи о младима на својој територији (чл. 7). Међутим осим наведеног, Закон не уређује детаљније ове обавезе, нити предвиђа прекршаје и казне за ЈЛС које не примењују одредбе Закона.
Институције и сервиси за младе	Закон препознаје “Институцију надлежну за младе” као национално управно тело које оснива Савет министара и које је одговорно министру надлежном за младе (чл. 8). Институција према опису надлежности, има ингеренције које у другим земљама има министарство надлежно за младе. Закон препознаје “сигурне омладинске просторе” и “омладинску инфраструктуру” (чл. 3).

	Сигурни омладински простори су било који простори у којима млади проводе време и који испуњавају стандарде прописане у прописима о територијалном планирању и развоју. Омладинска инфраструктура је физички простор, земљиште, зграда или део зграде посебно пројектован и планиран за младе и омладинске активности. Трошкови развоја омладинске инфраструктуре финансирају се и из републичког буџета путем јавних позива (чл. 16). Омладинска инфраструктура у складу са прописима може бити у власништву државе или ЈЛС (чл. 17). Она се мора градити, реконструисати, прилагођавати и одржавати у складу са стандардом сигурног омладинског простора. Стандарде и техничке услове изградње омладинске инфраструктуре одобрава министарство надлежно за инфраструктуру. Закон не уређује сервисе за младе.
Практичне политике за младе	Закон се веома уско бави питањем практичних политика за младе. Нпр. дефинише појам омладинске политике, помиње националне и локалне омладинске политике на неколико места, помиње Националну стратгију за младе, али осим помињања, не пружа никакву другу информацију о овим документима, нити упућује да постоје други акти који ближе уређују омладинске политике. Појам “Омладинска политика” дефинисан је као одржива инклузивна активност коју предузима орган централне или локалне управе, која је усмерена на креирање подстицајних услова за лични развој младих и њиховог учешћа у јавном, друштвеном, економском и културном животу на локалном и националном нивоу, кроз активности које подстичу развој младих у земљи (чл. 3). Даље се дефинише и “Субјект омладинске политике” као било ко, институција или структура, на националном и локалном нивоу, који у оквиру свог делокруга рада демонстрира одговорност за младе људе, и учествује и писању омладинских политика.
Финансирање омладинске политике	Закон прописује да су државна средства за младе приказана у буџету министарства задуженог за младе (чл. 15). Финансирање омладинских активности, програма и пројеката спада у надлежности Институције надлежне за младе (чл. 8), а критеријуме и процедуре расподеле средстава организацијама и младима прописује Савет министара (чл. 15).

	На локалном нивоу, ЈЛС су дужне да у својим буџетима издвајају средства за финансирање омладинске политике, програма и пројеката као и за развој омладинске инфраструктуре и сигурних омладинских простора (чл. 7). Закон не прописује обим средстава који су различити нивои управе дужни да планирају за различите послове бриге о младима.
Евиденције	Институција надлежна за младе има надлежност, између осталог, да води свеобухватну базу података о младима (чл. 8). Сврха омладинске базе је да води податке о младима у земљи, и тако подржи процес планирања, надзора, управљања и евалуације омладинских политика на централном и локалном нивоу (чл. 18). База садржи примарне податке о организацијама, и младима у земљи и дијаспори, Националној репрезентативној омладинској организацији, националним и европским омладинским политикама; као и секундарне податке о финансирању омладинских пројеката и активности, студијама и анализама, евалуацијама итд. База је доступна на посебном омладинском порталу који води Институција надлежна за младе.
Извештавање	Закон у набрајању надлежности Министарства задуженог за младе, наводи и надлежност да <i>“припрема и објављује евалуационе извештаје о стању младих”</i> (чл. 5). Институција надлежна за младе има обавезу да периодично доставља извештаје о стању младих и спровођењу закона ресорном министарству (чл. 8). Ова институција такође има обавезу да на свом омладинском порталу редовно објављује извештаје о додели и утрошку државних средстава расподељених путем јавног позива (чл. 16).
Надзор над применом закона и казнене одредбе	Институција надлежна за младе задужена је за праћење стања и прикупљање података о младима, те припрему периодичних извештаја за ресорно министарство. Закон не прописује прекршаје и казне.

Предности	Недостаци
Детаљно уређено питање омладинске базе података (сврха, садржај и сл.), која је доступна на омладинском	Процедура и критеријуми за избор у Омладински савет нису прописани Законом, већ је препуштено да их

порталу, чиме се постиже висока транспарентност и јавност свих података од интереса за омладински сектор;

- Закон дефинише омладинску инфраструктуру и стандард сигурног омладинског простора према којем се морају градити и адаптирати сви омладински простори;

пропишу органи извршне власти, која и бира чланове савета, чиме се оставља простор за арбитарност у избору чланова;

- Закон не садржи механизам принуде који ће осигурати да сви нивои државне управе спроводе Закон на прописани начин;

АЗЕРБЕЈЏАН

Азербејџан је питање бриге о младима уредио још 1991. године, а од 2002. године на снази је Закон о младима Републике Азербејџан. Закон уоквирује правни основ за омладинску политику у Азербејџану и уређује односе у овој сфери. Закон је по обухвату у значајној мери интерсекторски, јер обухвата решења која се остварују у областима образовања, здравствене заштите, рада и запошљавања, и бриге о породици.

Закон појашњава значење кључних појмова попут омладинске политике, младих, омладинске организације и сл. За разлику од других посматраних законских решења, азербејџански закон уводи синтагму „млада породица“, и односи се на породицу засновану браком појединаца старосне доби до 35 година, као и самохрани родитељи који брину о најмање једном детету, и који нису старији од 35 година. Друга синтагма у појашњењу значења појмова је „талентована омладина“, која се односи на младе са посебним способностима у образовању, науци, култури, спорту и другим областима.

Закон уређује нека питања која се не срећу у упоредној пракси, и користи се терминима који нису блиски омладинској политици и вредностима које се најчешће везују за ову област. Тако нпр. назив члана 5. гласи „Морално-духовно образовање младих и њихово учешће у културном животу“. Овај члан у првом ставу уређује да државна извршна власт реализује спортске активности које имају примену у војсци, затим војно-спортске игре, и укључује младе у културне активности ради њиховог одрастања у духу патриотизма. У другом ставу истог члана се наводи да Влада пружа подршку у формирању изгледа младих у свету, припреми ТВ и радио преноса, позоришних представа и филмова, издавању литературе и медијима уопште, ради осигурања морално-духовног образовања младих. У трећем ставу се наводи да државни органи спроводе активности морално-духовног образовања младих којима се редукују или превенирају појаве међу младима попут криминала, наркоманије и други негативни утицаји, као и социјална адаптација младих

који напуштају казнено-поправне институције. Четврти став наводи да државни органи органи ЈЛС могу одобрити попусте за позориште, концерте, и изложбе, као и креативне радионице, креативна студија и лабораторије које организују млади и омладинске организације. У 5. ставу се објашњава значење „Дома омладине“ као мреже институција друштвене бриге које се баве јачањем патриотизма међу младима, организовањем слободног времена младих обезбеђивањем психосоцијалне рехабилитације, правне помоћи и информисања младих.

Закон уређује и подршку коју држава обезбеђује талентованој омладини кроз грантове и друге облике финансијске подршке, а пре свега у сфери школовања и стицања квалификација (чл. 6). Уређена је и подршка талентованим младима да студирају и обављају стручну праксу у земљи и иностранству. Закон такође уређује подршку младима у области здравствене заштите (чл. 7). Здравствене услуге се младима пружају у оквиру образовног система, а прописује се обавеза да се једном годишње реализује комплетан систематски преглед студента и ученика о трошку образовне установе. Влада предузима мере којима се осигурава запошљавање младих, кроз креирање радних места, организовање сајмова запошљавања и обука (чл. 8). Влада може пружити подршку и младм фармерима и предузетницима кроз посебне програме и пројекте.

Предмет	Закон уређује сврху, принципе, правце, правну организациону основу омладинске политике у АЗ и односе у овој сфери.
Циљ	Закон дефинише циљеве Владе у вођењу омладинске политике (чл. 4), и то: 1) припрема и спровођење законских аката и државних програма у сфери омладинске политике 2) координација активности физичких и правних лица у сфери омладинске политике 3) реализација активности у сфери образовања, обуке, физичког, психичког и моралног развоја младих, и заштите њиховог здравља 4) остваривање активности у сфери унапређења стручног образовања, обука, запошљавања и предузетништва младих у тржишној економији 5) вођење података у сфери омладинске политике 6) припрема младих за војну службу 7) финансирање активности у сфери омладинске политике 8) организовање научних истраживања о положају младих и решавање њихових проблема

	9) стварање могућности за учешће омладине у међународним догађајима, и промоцију могућности за унапређење међусобне сарадње са младима у свету као и са азербејџанском омладином у дијаспори 10) оснивање Омладинске фондације у циљу јачања мира, међусобног разумевања и сарадње са младима у свету, подстицање активности повезаних са омладинском политиком усмерене на науку, образовање, културу и друга друштвена и хуманитарна поља 11) омогућавање припреме стручњака у сфери омладинске политике 12) спровођење активности усмерених на развој талентованих и креативних младих и промоција њихових способности 13) информисање младих из области планирања породице и репродуктивног здравља;
Начела	Закон дефинише 4 главна принципа омладинске политике (чл. 3), и то: а) Брига о младима у духу поштовања историје, културног наслеђа, традиције, државног језика и симбола, национално-духовних и универзалних људских вредности, кроз призму партиотизма, националности и погледа на свет; б) Осигурање активне партиципације младих у друштвено-политичком, социоекономском и културном животу друштва, фокусирање њиховог интелектуалног и креативног потенцијала на решавања националних проблема; ц) Једнакост између жена и мушкараца у спровођењу омладинске политике; д) Неприхватљивост било каквог ограничавања права и слобода младих због година, осим у случајевима предвиђеним законом.
Дефиниција младе особе	Појединци старости од 14 – 29 година.
Омладински рад и омладинска занимања	Закон не препознаје омладински рад и омладинске раднике.
Права и одговорности младих	Младима у пограничним областима, планинским областима, младима који пресељавају свој стални боравак у ова подручја, као и младима који желе да се баве пољопривредом и руралним предузетништвом, Влада прописује право на

	земљиште и повољне зајмове обезбеђене од стране државе (чл. 8). Млади имају право да задрже посао током трајања војне службе, осим у случају банкрота послодавца. Младе породице имају право на повољне стамбене кредите и кредите за изградњу куће (чл. 9).
Механизми партиципације младих у доношењу одлука	Члан 11 дефинише могућност да млади директно или преко својих организација упућују предлоге Влади и учествују у припреми нормативних аката и програма о значаја за младе (чл. 11). Закон не пружа више детаља о механизмима партиципације младих у процесима доношења одлука.
Облици организовања младих	Закон препознаје омладинске организације као НВО-е (јавне уније и фондове) који се оснивају у складу са законом <i>„ради бављења проблемима младих, заштитом њихових права, задовољавањем њихових духовних потреба и друго“</i> (чл. 1). Влада креира могућности за оснивање и развој омладинских организација (чл. 10).
Обавезе и одговорности ЈЛС за бригу о младима	ЈЛС треба да омогући привремено запошљавање незапослених младих кроз укључивање младих у плаћени социјални рад (чл. 8). ЈЛС има обавезу и да организује стручну обуку за преквалификацију незапослених младих као и оних који су остали без посла у приватизованим субјектима. Закон прописује могућност да ЈЛС развија програме подршке младима у складу са својим могућностима (чл. 12). ЈЛС које се определе за ово, од државних органа ће добити организационо-методолошку подршку.
Институције и сервиси за младе	Закон препознаје <i>„Дом омладине“</i> као мрежу институција друштвене бриге које се баве јачањем патриотизма међу младима, организовањем слободног времена младих обезбеђивањем психосоцијалне рехабилитације, правне помоћи и информисања младих (чл. 4).
Практичне политике за младе	Оквир практичне политике за младе у Азербејџану заснива се на Уставу, овом закону, другим законским актима као и потврђеним међународним споразумима (чл. 2). Други део закона зове се <i>„Главни правци Омладинске политике“</i>.
Финансирање омладинске политике	Закон предвиђа могућност да Влада финансира пројекте омладинских организација по основу конкурса (чл. 10).
Евиденције	Закон прописује да надлежни државни орган води евиденцију младих породица (чл.9).

Извештавање	Закон не уређује ово питање.
Надзор над применом закона и казнене одредбе	Закон не прописује прекршаје и казне.

Предности	Недостаци
Закон обезбеђује оквир за подршку младим породицама.	Закон уређује бригу о младима у духу који није близак вредностима бриге о младима у европским друштвима.

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА (ЕНТИТЕТ ФЕДЕРАЦИЈА)

Федерација БиХ бригу о младима је уредила Законом о младима (2010). Закон садржи 43 члана. Надлежност да спроводи закон и координира активности других државних органа у вези са применом овог закона дата је „министарству које Влада одреди“, уз обавезу да се у називу тог министарства нађу и речи „и младих“. Закон афирмише интерсекторску координацију међу различитим ресорима. Водило се рачуна да закон буде усаглашен са другим прописима, у одредби да *„права младе особе, наведена у другим законима имају предност над правима у овом закону, која се односе на образовање, исправну бригу за добробит његовог/њеног физичког и менталног здравља и сигурности у школама и на свим мјестима гдје се образује и борави, затим на социјалну и здравствену заштиту младих, те друга права која највише користе интересима младе особе“* (чл. 41). Исто и у одредби којом се органу власти даје право да прошире дефиницију младих на лица до 35 година старости код програма деловања за младе који се тичу запошљавања, стамбеног збрињавања, образовања у подручју информационих и комуникационих технологија, учења страних језика, доквалификације и преквалификације те других питања где органи власти утврде да је то потребно.

Предмет	Закон је уредио питања од интереса за живот, положај и деловање младих људи у ФБиХ (чл. 1).
Циљ	Циљеви закона су (чл. 2): 1. стварање и спровођење политика према младима на свим нивоима власти у ФБиХ, кроз вишесекторски приступ и узимајући у обзир потребе, захтеве и интересе младих; 2. успостављање критеријума у складу с европским принципима у раду јавних управа код спровођења политика према младима; 3. утврђивање и дефинисање мера и препорука у вези са радом с младима и омладинским активностима; 4. јачање учешћа и укључења младих и њиховог

	информисања на свим нивоима одлучивања у ФБиХ кроз уређене механизме партиципације; 5. јачање волонтеризма међу младима те њиховог добровољног ангажмана у активностима у вези са питањима младих; 6. провођење принципа недискриминације, солидарности и етичности у свим активностима које се тичу питања младих; 7. јачање људских, техничких и административних капацитета омладинских удружења.
Начела	Закон у чл. 1 на декларативан начин наводи принципе, у облику изјаве о визији, а не као опште правило са којим треба да буде усклађена политика и пракса у раду са младима: <i>„Институционално организована брига о младима, омладинско удруживање и учествовање младих на свим нивоима одлучивања заснива се на принципима поштивања људских права и основних слобода, на поштивању уставног поретка, закона и међународног права те изградњи демократских институција заснованих на политичком плурализму и успостави владавине права, као и упражњавању међународноправних стандарда и најбоље међународне праксе у погледу младих и рада с младима са циљем доприноса испуњењу увјета за прикључење Босне и Херцеговине Европској унији.“</i> У чл. 4, закон наводи <i>„европске принципе у раду јавних управа“</i> на које се позива овај закон, и то су: а) поузданост и предвидивост (правна сигурност); б) отвореност и транспарентност; ц) одговорност и д) учинковитост. На овом принципу заснован је поступак вредновања предлога пројеката за младе при додели средстава (чл. 28).
Дефиниција младе особе	<i>„Омладина“</i> или <i>„млади“</i> су особе у животној доби од навршених 15 до навршених 30 година старости (чл. 4). Законом је прописана могућност да надлежни органи власти ФБиХ, кантона и ЈЛС прошире дефиницију старосне доби младих до навршених 35 година старости, код програма деловања за младе који се тичу запошљавања, стамбеног збрињавања, образовања у подручју информационих и комуникационих технологија, учења страних језика, доквалификације и преквалификације те других питања где органи власти утврде да је то потребно.

Омладински рад и омладинска занимања	Закон дефинише „рад са младима“ као планирану, сврсисходну и свесну подршку младима кроз њихово добровољно учешће (чл. 4). Рад сам младима представља (чл. 8): ваншколско образовање, које може бити комплементарно формалном образовању младих, уз опште, друштвено, природно и техничко образовање; креативне, уметничке, спортске и културне активности с младима; активности и програме који се тичу развоја њихових способности, вештина и знања, као и друштвеног ангажмана; активности које су у вези са питањима као што су дружење, радна околина, школа, породица; активности и програме који се односе на њихову добробит, социјалну и здравствену заштиту; саветовање младих; опоравак младих и њихов боравак у природи те активности у вези с омладинским туризмом; програме дизајниране за специфичне групе младих; међународни рад с младима, међукултурну сарадњу и размену; друге моделе креативног и планираног слободног времена младих. Закон не уређује питање омладинских занимања, али у јавној управи препознаје занимање „службеник/ца за младе“ који означава државног службеника/ицу који/а је стручно оспособљен за рад с младима и поседује сертификат о знању о политици према младима и раду с младима (чл. 4). Из закона се не може закључити да ли је ово занимање укључено у номенклатуру занимања, и која институција издаје сертификат, осим да ће надлежно федерално министарство одредити процедуру обуке и сертификације службеника/це за младе.
Права и одговорности младих	Закон уређује права младих (чл. 5), наводећи да млада особа има право на подршку и унапређивање свог развоја да постане одговорна за себе и друштвено одговорна личност, без дискриминације по било ком основу. С тим у вези, у циљу остваривања права младих, подршка младима треба посебно да: 1. унапређује индивидуални и социјални развој младих људи и допринесе спречавању њиховог могућег запостављања; 2. спроводи политике којима се делује на негативне трендове по младе; 3. допринесе одржавању и стварању позитивних животних услова за младе, као и окружења које је пријатно за младе; 4. штити младе од опасности карактеристичних за њихов узраст, а којима могу

	бити изложени. Млади имају право бити правовремено и истинито информисани о свим питањима која су од интереса за њих (чл. 6). Млади уживају слободу удруживања у омладинска удружења (чл. 29). Закон утврђује и обавезе младих (чл. 7), и то: 1. да активно делују на јачању својих способности, на свом образовању те на развоју интегритета властите личности; 2. да активно доприносе изградњи и неговању друштвених вредности те развоју своје заједнице; 3. да поштују и заговарају вредности мира и толеранције у комуникацији са свим људима и не дискриминишу их по било ком основу; 4. да изражавају солидарност и посебну бригу према млађим и старијим лицима, лицима са посебним потребама, припадницима националних мањина, маргинализованим групама и појединцима, припадницима конститутивних народа и осталих који представљају бројчану мањину у локалној заједници где живе и раде те према другим лицима која имају потребу за солидарношћу и разумевањем од својих суграђана; 5. да унапређују средину у којој живе.
Механизми партиципације младих у доношењу одлука	У оквиру корпуса права младих (чл. 6), закон декларативно афирмише становиште да <i>„сви нивои власти у ФБиХ требају, у складу са својим надлежностима, одржати јавне расправе и консултације уз учешће представника/ца вијећа младих у процесу усвајања: одређене секторске политике према младима; програма дјеловања за младе; стратегије према младима; дијелова буџета који се тичу питања младих.“</i> Ово декларативно становиште се операционализује кроз прописану обавезу нижих нивоа власти да при својим представничким односно извршним органим формирају Комисије за младе као стална радна тела, која ће се у оквиру своје надлежности бавити питањима младих, а у чијем раду ће учествовати представници вијећа младих (чл. 14). У истом члану се прописује и обавеза успостављања стручног радног тела за израду, ажурирање и праћење провођења локалних и кантоналних стратегија према младима у чијем ће раду учествовати представници вијећа младих или омладинских удружења. Млади имају могућност да директно учествују у координацији политике за младе на нивоу ФБиХ кроз Савет за младе. Закон прописује да Влада ФБиХ формира савет као

	међуресорно радно тело са задатком да координира и усаглашава политику према младима у ФБиХ. У савету активно учествују носиоци извршних функција министарстава и институција ФБиХ, а најмање 50% чланова чине представници Вијећа младих ФБиХ (чл. 17). Осим наведених тела, предвиђа се и формирање Комисије за младе при представничким телима ФБиХ. Комисија се бави питањима младих а најмање један члан комисије је из Вијећа младих ФБиХ (чл. 19).
Облици организовања младих	Закон препознаје омладинска удружења и вијећа младих. Омладинско удружење је удружење чије чланство и органе управљања чине 2/3 младих, чије су активности и статутарне делатности већином усмерене на младе (чл. 4). Политичке странке не могу бити оснивачи омладинских удружења, нити смеју материјално и финансијски потпомагати рад омладинских удружења (чл. 32). Омладинским удружењима се осим бављења политичким активностима, забрањује и Омладинска удружења и његови чланови не смију се бавити активностима којима се на било који начин распирује говор мржње, шири нетолеранција, ксенофобија или расизам, или врши дискриминација било кога по било којој основи (чл. 33). Вијеће младих је кровно удружење младих, а које представља интересе младих и омладинских удружења (чл. 4). Вијеће младих се оснива на нивоу ЈЛС, кантона и федерације (чл. 37), и то на следећи начин: Вијеће младих ЈЛС оснива више од 50% омладинских удружења, али најмање три удружења с пописа омладинских организација који води ЈЛС. Вијећа младих ЈЛС из више од 50% ЈЛС тог кантона, оснивају Вијеће младих кантона. Вијећа младих кантона из више од 50% кантона, оснивају Вијеће младих ФБиХ. Вијеће младих се оснива и региструје као удружење (чл. 37). Вијеће младих има право и обавезу да легитимно представља и заступа интересе удружења која су га основала (чл 38). Закон не препознаје неформалне групе младих.
Обавезе и одговорности ЈЛС за бригу о младима	Закон прецизно прописује обавезе нижих нивоа управе (кантонални, градски и општински). Нижи нивои управе дужни су самостално одредити службеника/цу за питања младих који обавља задатке у смислу овога закона (чл. 12). Такође су дужни самостално усклађивати своју подршку младима са вишим

	нивоима власти и свим другим институцијама јавне управе и органима власти који у својој надлежности имају неку од области. Нижи нивои управе дужни су: 1. да прате пружање подршке младима која долази из невладиног сектора, њен квалитет, њену самосталност у одређивању циљева и извршавању њених задатака, као и у формирању организационе структуре; 2. да воде списак свих удружења, институција, установа, међународних и других организација које раде са младима или пружају подршку омладинским активностима; 3. да координирају активности у вези са радом са младима и омладинским активностима; 4. да примећују негативне утицаје на младе било које институције, удружења или организације, укључујући и међународне организације, а које су у супротности с Уставом и законом, као и да предлажу предузимање законских мера које спроводе надлежни органи; 5. да саветују младе и њихове представнике, нарочито о правним поступцима остваривања права и извршавања обавеза заснованих на овом и другим законима (чл. 13). Закон даље прописује (чл. 14) дужност нижих нивоа управе у ФБиХ да самостално осигурају минимум мера на плану рада са младима и омладинских активности, као и механизме и капацитете који укључују: 1. осигурање прикладног простора за младе, рад с младима и омладинске активности, као и осигурање плаћања трошкова његовог одржавања; 2. осигурање буџетске ставке која се тиче питања младих, као дела укупног буџета општине, града или кантона; 3. одређивање надлежне општинске, или градске службе за питања младих; 4. осигурање годишњих грантова за пројекте за младе додијељујући их путем јавног позива с критеријима, у складу с европским принципима у раду јавних управа; 5. професионални развој и усавршавање службеника за младе те јачање капацитета свих оних који се баве радом са младима и омладинским активностима; 6. оснивање комисије за младе при општинском већу као сталног радног тела, односно при скупштини кантона која ће се у оквиру своје надлежности бавити питањима младих, а у чијем раду ће учествовати представници општинског, односно кантоналног вијећа младих; 7. успостављање стручног радног тела за израду,
--	---

	ажурирање и праћење провођења локалних и кантоналних стратегија према младима у чијем ће раду учествовати представници вијећа младих или омладинских удружења; 8. истраживање или подршку истраживању у циљу доношења стратегије према младима; 9. пружање подршке раду општинског, односно кантоналног вијећа младих. Кантонима се прописује обавеза да планирају и усвајају програме за младе у областима у којима имају законску надлежност, као и обавеза да за то обезбеде средства у буџету кантона (чл. 16). Влади ФБиХ се прописује обавеза да осигура да сви њени развојни планови, стратегије и програми деловања, уколико се тичу младих, имају уграђену компоненту која се односи на младе (чл. 17).
Институције и сервиси за младе	Закон прописује обавезу нижих нивоа власти да обезбеде прикладан простор за младе , рад с младима и омладинске активности, као и да осигурају плаћања трошкова његовог одржавања (чл. 14);
Практичне политике за младе	Окосницу омладинске политике чине „ <i>Стратегија према младима</i> “ и „ <i>Програм дјеловања за младе</i> “. Стратегија према младима је документ институција власти са програмским приступом према младима. Сви нивои власти у ФБиХ имају обавезе дефинисања, усвајања и спровођења стратегија према младима (чл. 11). Општински, градски и кантонални ниво власти имају обавезу да самостално осигурају минимум мера на плану рада са младима и омладинских активности. Програм дјеловања за младе креирају институције власти у сарадњи са омладинским сектором на основу стручног истраживања и Стратегије према младима, ради побољшавања положаја младих у одређеној области. Програм садржи јасно дефинисане потребе, начин решавања проблема, циљеве, жељене резултате, активности, време провођења, буџет и одговорне субјекте (чл. 4). На федералном и кантоналном нивоу, Стратегија према младима мора да обухвати програме деловања у областима омладинског сектора (чл. 25), који се односе на следећа питања: формално, неформално и целоживотно образовање; запошљавање, мере против незапослености те омладинско предузетништво; социјалну, здравствену и превентивну заштиту младих те репродуктивно

	здравље младих; стамбено збрињавање младих; рад са младима, јачање и развој способности младих и слободно време младих; активно учешће младих у јавном животу, изградња цивилног друштва и волонтирање; мобилност и сарадњу међу младима; информисање и саветовање младих; стручни рад и усавршавање у вези са радом с младима; усавршавање за рад у омладинским удружењима и просторима за младе; омладински туризам, опоравак младих и боравак у природи; активности младих по питању културе, спорта, естетике, етике, екологије, духовности, хуманистичких вредности, личне и друштвене одговорности; рад са младима са посебним потребама.
Финансирање омладинске политике	Закон доста прецизно уређује инструменте финансирања омладинске политике. Прописује обавезу нижих нивоа управе да у буџету обезбеде буџетску линију која се тиче питања младих, <i>„као дијела укупног буџета општине, града или кантона“</i>, као и да осигурају годишње грантове за пројекте за младе додијељујући их путем јавног позива с критеријумима (чл. 14). Закон не прописује извор средстава за ове грантове (буџетска средства или донаторска средства) али прописује обавезу да се средства обезбеде. Влади ФБиХ прописује се обавеза да установи федералне грантове и трансфере с наменом (чл. 23): 1. подршке запошљавању младих и подршке младим предузетницима, посебно младима без радног искуства; 2. подршке талентованим ученицима, студентима, као и младим ауторима, научницима, проналазачима и другим младим људима који дају значајан допринос у некој области, те генерално подршке развоју људских ресурса у ФБиХ; 3. унапређења појединих области специфичних за питања младих и омладински сектор, са нагласком на промотивне кампање и информисање младих; 4. подршке социјално угроженим категоријама младих, ресоцијализацији деликвената, зависника, и сл.; 5. подршке у другим питањима од интереса за младе у ФБиХ.
Евиденције	Закон прописује обавезу кантона и ЈЛС да воде евиденцију („списак“) свих удружења, институција, установа, међународних и других организација које раде са младима или пружају подршку омладинским активностима (чл. 13).

	Отворено питање је да ли на овај начин кантон и ЈЛС које творе кантон дуплирају евиденцију о истим субјектима. Даље се прописује надлежним опћинским службама да самостално воде списак омладинских удружења као и списак неформалних група младих чије су активности подржане од општине (чл. 15). Прописује се услов удружењима и неформалним групама да се евидентирају у овај списак ако предлажу своје пројекте за финансирање из буџета ЈЛС. Пописана је обавеза ресорном министарству да успостави и одржава свеобухватну базу података о младима у сарадњи с другим институцијама ФБиХ (чл. 21).
Извештавање	Прописана је обавеза израде годишњег извештаја о положају младих у ФБиХ. Ова обавеза је прописана Влади ФБиХ. Извештај се доставља представничким органима ФБиХ и садржи анализу стања, настојања и активности подршке младима, као и препоруке за даље унапређивање подршке младима (чл. 20).
Надзор над применом закона и казнене одредбе	Влада ФБиХ ће осигурати да једно министарство буде одговорно за сарадњу, координацију задатака у вези са младима, а надзор над провођењем овога закона вршит ће Савјет за младе ФБиХ (чл. 21). Закон прописује прекршаје и високе новчане казне за физичка и правна лица и органе управе (чл. 40). Новчаном казном за прекршај у износу од 1,500 КМ до 15,000 КМ биће кажњено правно лице ако: - у раду с младима и активностима с младима крши Устав, закон и међународне повеље и конвенције које се тичу права младих те људских права; - омладинско удружење се бави активностима којима се на било који начин шири говор мржње, нетолеранција, ксенофобија, расизам или врши дискриминација било кога по било којој основи; - органи власти не осигурају минимум мера на плану рада с младима и омладинских активности, као и механизме и капацитете у смислу овог закона; - општински и градски ниво власти не одреди самостално службеника за питања младих који обављају задатке у смислу овог закона, односно кантонални ниво власти не одреди самостално службеника или одељење за младе при министарству које обавља задатке у смислу овог закона. За прекршаје из тач. 1. -

	4. овог члана бит ће кажњена и одговорна особа у правној особи новчаном казном у износу од 200 КМ до 3,000 КМ. За прекршаје из тач. 1. 4. овог закона биће кажњена и физичка особа новчаном казном у износу од 150 КМ до 1,500 КМ.
--	--

Предности	Недостаци
• Закон прописује да се у јавној управи бригом о младима бави стручно лице обучено за тај посао; • Детаљно и таксативно прописане обавезе нижих нивоа управе у домену ангажовања стручног лица за рад са младима, обезбеђивања прописаних услова за бригу о младима, и доношења политике према младима; • Обавеза Владе да уз подршку Савјета за младе припрема годишњи извештај о положају младих; • Прописани прекршаји су добро одмерени, и имају корективну сврху, иако су прописане новчане казне високе.	

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА (ЕНТИТЕТ РЕПУБЛИКА СРПСКА)

Република Српска определила се да област бриге о младима уреди кроз Закон о омладинском организовању. Са својих 90 чланова, овај закон наизглед веома детаљно уређује бригу о младима. Међутим, многа питања која се у овом закону детаљно обрађују, већ су на сличан начин уређена другим законима, нпр. норме које уређују упис у регистар омладинских организација (чл. 46-51) и норме које уређују права и обавезе омладинских организација. Закон уређује оснивање и надлежности Комисија за младе и Управљачког тела за младе, као механизма партиципације у доношењу одлука, али без довољно јасноће о њиховом месту и значају у систему креирања и спровођења омладинске политике. Исповремено, према опису и надлежностима, рекло би се да им је улога идентична. Омладинска политика се у закону поистовећује са стратешким документом, док се омладински рад поистовећује са било каквом активношћу која се спроводи са омладином или од стране омладине. Закон садржи и поједине одредбе које могу бити спорне са аспекта основних људских права и слобода (нпр. прописивање појединих

обавеза омладинских организација у супротности су са слободом удруживања). Детаљна анализа решења од значаја за упоредну анализу, садржана је у матрици која следи.

Предмет	Закон утврђује општи интерес и програме у области младих, оснивање, удруживање омладинских организација, делатност, имовину и финансирање, права и обавезе, стручни рад и усавршавање, омладинске манифестације, међународну омладинску сарадњу, информисање и тела за развој омладинске политике (чл. 1).
Циљ	<i>„Циљеви омладинског организовања су подстицање систематског унапређења и развоја омладинског организовања и омладинске политике уз активно учешће омладине; анимирање омладине; афирмација омладинских активности; заступање интереса и права омладине; промоција учешћа младих у процесу одлучивања“</i> (чл. 4).
Начела	<i>„Омладинско организовање у Републици Српској темељи се на поштивању основних људских права и слобода, као и изворних начела демократије заснованих на Уставу Босне и Херцеговине, Уставу Републике Српске и међународним конвенцијама из области омладинских дјелатности“</i> (чл. 3).
Дефиниција младе особе	<i>„Омладину и младе“</i> чине лица од 16 до навршених 30 година (чл. 2).
Омладински рад и омладинска занимања	Закон не уређује омладинска занимања док омладински рад <i>„односно активност“</i> дефинише као облике друштвено-корисног рада из области интересовања омладине у који су укључени и којим се доприноси унапређењу положаја младих (чл. 2). Према духу овог закона, чини се да се омладински рад посматра као тематска активност (све што је ствар интересовања младих), а не као специфичан педагошки приступ у раду са младима. Закон појмове омладински рад и омладинска активност спомиње као синонине. Закон зато уређује <i>„стручан рад у омладинским организацијама“</i> . Стручни рад чланова омладинских организација обухватају: обуку, истраживачко-развојни и научно-истраживачки рад, стручно обучавање, оспособљавање и усавршавање, планирање и програмирање развоја омладинске политике, информационо-документациону делатност, међународну стручну сарадњу, пропаганду, рекламу и маркетинг, јавно

	информисање, издаваштво, професионално вођење послова и друге видове стручног рада у омладинском сектору (чл. 65). Стручни рад у омладинским организацијама обављају стручњаци из земље и иностранства, који имају искуство у омладинском раду, активностима и делатностима (чл. 66). „Секретаријат, заједно са надлежним институцијама и организацијама, припрема и реализује годишњи програм стручног усавршавања из области омладинског рада, активности и дјелатности од интереса за Републику“ (чл. 67). Надлежни органи ЈЛС припремају и реализују годишњи програм стручног усавршавања на нивоу ЈЛС (чл. 68).
Права и одговорности младих	Закон не прописује права о одговорности младих, али прописује права и одговорности чланова омладинских организација, који имају право између осталог и на (чл. 63): слободу мишљења и друштвеног деловања у складу са прописима и статутарним циљевима; укључивање у институције и доношење одлука битних за развој омладинске политике; јавно изношење ставова и критику рада и деловања свих сегмената друштвене заједнице; Омладинској организацији и њеним члановима загарантована су права која проистичу из међународних конвенција, која се односе на омладинско организовање. Обавезе омладинских организација односе се на конкретне активности (чл. 64): афирмацију омладинског волонтеризма, организацију хуманих акција са циљем опште друштвене користи, организовање спортских манифестација, борбу против болести зависности, ресоцијализирајуће активности у области малолетничке деликвенције и друге активности које су од користи за ширу друштвену заједницу.
Механизми партиципације младих у доношењу одлука	Један од прокламованих циљева омладинског организовања јесте подстицање учешћа младих у доношењу одлука (чл. 4). Овај циљ се операционализује кроз комисије за младе (чл. 22) које формирају надлежни органи БиХ-РС и ЈЛС. Чланови комисије из става 2. овог члана бирају се из реда представника омладинских савета и представника законодавне власти у БиХ-РС и ЈЛС. Комисије су стална радна тела у скупштинама ЈЛС и БиХ-РС. Још један механизам партиципације, односно тело за развој омладинске политике јесте Управљачки комитет за

	омладину који образује Влада БиХ-РС, ради давања мишљења о стручним питањима из области развоја омладинске политике и њене примене. Чланове чине: представници ресорних министарстава, Секретаријата, институција које се баве развојем омладинске политике и представници Омладинског савјета (чл. 77). Његова надлежност је (чл. 79) да разматра, предлаже и даје мишљења о циљевима, програмима и мерама предложеним омладинском политиком; програмима који се финансирају из буџета БиХ-РС или ЈЛС; омладинским активностима које су од приоритетног значаја за БиХ-РС или ЈЛС; критеријима за расподелу средстава из буџета БиХ-РС или ЈЛС; намењених за реализацију програма утврђених омладинском политиком; Надлежни органи ЈЛС могу образовати своје управљачке комитете (чл. 78).
Облици организовања младих	Закон уводи појам омладинска организација, што је у смислу овог закона добровољна организација са правним статусом удружења, која делује на принципима добровољности, демократичности и поштивању законских прописа, а својим радом доприноси побољшању статуса младих, укључивању младих у живот друштвене заједнице, као и решавању проблема младих (чл. 5). Најмање 10 омладинских организација могу се удружити у савез и чинити републичку омладинску организацију (чл. 38). Овај статус може добити и омладинска организација која самостално реализује активности у најмање 10 општина у БиХ-РС. Омладински савјет Републике Српске чине представници републичких омладинских организација (чл. 39). Омладински савјет Републике Српске делегира своје представнике у стручно-саветодавна и радна тела које формира Народна скупштина, Влада и Секретаријат у циљу развоја и реализације омладинске политике (чл 41). Омладинске организације могу основати локални омладински савјет за територију ЈЛС (чл. 44). Закон не препознаје неформалне групе младих.
Обавезе и одговорности ЈЛС за бригу о младима	Локалним самоуправама се прописује обавеза да припремају и реализују годишњи програм стручног усавршавања, воде регистар омладинских организација и информишу републички регистар о насталим променама, планирају и обезбеде средства за „<i>основно функционисање</i>“ омладинског савета

	ЈЛС. Закон за ЈЛС прописује и могућности које им стоје на располагању, попут могућности да формирају управљчко тело као интерсекторско тело, или комисије за младе при органима ЈЛС.
Институције и сервиси за младе	Закон не уређује питање институција, услуга и сервиса за младе, осим што препознаје објекте за младе. У чл 2. објашњава се значење појма омладински објекат као једнонамјенски или вишенамјенски отворен или затворен простор у коме се обављају омладинске активности. Под рубрумом „Објекти за обављање омладинске активности“, закон прописује обавезу ЈЛС да на основу утврђених критеријума, које доноси комисија за младе, обезбеди објекте и услове у којима млади могу да обављају омладинске активности (чл. 61). Закон не прописује споменуте критеријуме.
Практичне политике за младе	Појам омладинска политика се у овом закону спомиње као синоним за стратешки документ омладинске политике. У чл. 11 се наводи да се <i>„општи интерес остварује се доношењем и реализацијом утврђеног документа омладинске политике на републичком, градском и општинском нивоу.“</i> Омладинском политиком се уређују <i>„основни циљеви, правци развоја и задаци у омладинском сектору, као што су питања: васпитање младих, његовање моралних, естетских, културних и спортских вриједности, развијање физичких и духовних вриједности личности, свијест о хуманистичким вриједностима, личној и друштвеној одговорности, социјално-здравственој заштити, запошљавању, екологији и др.“</i> Омладинску политику Републике Српске за краткорочни период доноси Влада Републике Српске, док омладинску политику за средњорочни период доноси Народна Скупштина Републике Српске (чл. 14). Закон предвиђа да из омладинске политике произлазе посебни програми из различитих области омладинског живота и интересовања (чл. 17), који нарочито утврђују: задатке и мере за реализацију омладинске политике по областима; опште, материјалне, кадровске, просторне и друге услове за њихово остваривање; институције надлежне за реализацију програма омладинске политике; сарадњу са омладинским организацијама; садржај и обим омладинских

	пројеката и манифестација који се (су)финасирају из јавних средстава; извршиоце програма, начин њиховог избора и рокове за реализацију; Програми се на националном и локалном нивоу утврђују за следеће области (чл. 19): запошљавање; социјална и здравствена заштита; стручни рад и усавршавање; спорт и култура; Закон прописује да програме припремају надлежни органи БиХ-РС и ЈЛС, али не приписује процедуру нити улоге појединачних институција, нарочито оних које у посматраном сектору имају законске надлежности које проистичу из других закона који уређују посматрани сектор. На локалном нивоу Скупштине ЈЛС су надлежне за доношење средњорочних и краткорочних планова омладинске политике (који мора бити усклађен са Омладинском политиком Републике Српске), на предлог надлежне комисије за младе, уз учешће омладинског савјета ЈЛС (чл. 15).
Финансирање омладинске политике	Закон прописује да се из буџета обезбеђују средства за финансирање програма омладинске политике (чл. 18.). На овај начин се између осталог обезбеђује и подршка раду омладинских организација и институција које се баве развојем омладинске политике, изградња, опремање и одржавање омладинских објеката од републичког интереса, и подршка омладинским пројектима и манифестацијама „од републичког интереса“; Такође се прописује да се из буџета БиХ-РС обезбеђују средства за функционисање Омладинског савета Републике Српске (чл. 41). Закон прописује и обавезу ЈЛС да планира и обезбеди средства за „основно функционисање“ омладинског савета ЈЛС (чл. 45). Закон прописује и да <i>“основу финасирања омладинског рада, активности и деловања чине приходи, које омладинске организације остваре, на основу програма, из буџета Републике, града, општине, прихода од игара на срећу и других извора”</i> (чл. 53). Под другим изворима овај закон подразумева приходе од чланарина, поклона, јавних донација, реклама на омладинским манифестацијама, уступања телевизијских права, прихода који се остварују сопственим активностима и прихода од предузећа уколико су оснивачи. <i>„За средства уложена у финансирање рада омладинских организација, правна и физичка лица као</i>

	донатори остварују одређене олакшице“ (чл. 55), али закон не наводи које су то олакшице. Закон прописује и да <i>„омладинске организације остварују царинске, пореске и друге олакшице за набавку основних средстава за рад, у складу са законским прописима“</i> (чл. 56), али нема даљих референци на које се царинске, пореске и друге олакшице мисли, осим олакшица које су другим законима прописане за све кориснике, а не само омладинске организације. Закон прописује и обавезу Секретаријата да планира средства у буџету БиХ-РС за реализацију годишњег програма стручног усавршавања (чл. 67). Закон прописује и обавезу Влади да у буџету планира посебна средства за међународну омладинску сарадњу (чл. 75).
Евиденције	Закон прописује да се омладинска организација, републичка омладинска организација, омладински савет и савет ЈЛС уписују у омладински регистар <i>„који води Секретаријат односно надлежни орган града или општине“</i> (чл. 46). Омладинске организације које делују на територији више ЈЛС, дужне су да се упишу у регистар надлежног органа у ЈЛС где јој је седиште, а у другом граду или општини само се евидентирају. ЈЛС су дужне да писмено обавесте Секретаријат о сваком упису у регистар омладинских организација (чл. 50).
Извештавање	Закон не прописује механизме извештавања о спровођењу омладинске политике у Републици Српској, осим обавезе извештавања о свом раду републичких омладинских организација (чл. 38). <i>„Републичка омладинска организација дужна је да Секретаријату редовно доставља доказе о свом раду и реализованим активностима. Доказ, из претходног става овог члана, чине годишњи извјештаји о раду и потврда о том раду издата од надлежних органа општине или града у којој омладинска организација обавља активности и дјелатности.“</i>
Надзор над применом закона и казнене одредбе	Надзор над примјеном закона, као и законитошћу рада омладинских организација, врши надлежни републички орган, у чије подручје спада праћење стања у омладинском сектору (чл. 82). Закон прописује казнене одредбе у износу од 25 – 1,500 ЕУР за омладинске организације и њихова овлашћена лица за прекршаје законских одредби (чл. 83).

Предности	Недостаци
	Закон уређује бројна питања која су уређена другим општим и посебним законима.

БУГАРСКА

Закон о младима донесен је у Бугарској 2012, а измењен 2014. године. Садржи 47 чланова. За спровођење државне политике за младе задужен је Савет министара преко ресорног министра за младе (чл. 4). Закон уређује већи број питања која су уређена и Законом о младима Републике Србије. Део Закона о младима Бугарске је и **област волонтирања**. Овај закон уређује већину питања битних за област волонтирања, без потребе за доношењем посебног закона (чл. 35-42). У том погледу се утврђује обавеза државе и ЈЛС да промовишу волонтирање кроз националне и општинске програме за младе (чл. 35). Утврђују се принципи волонтирања (чл. 36): слободан избор, без надокнаде, лична одговорност, једнакост и поштовање живота, здравља и достојанства волонтера. Малолетна лица могу волонтирати уз писмену сагласност законских заступника (чл. 38), и не могу им се доделити активности које су забрањене или ограничене за извођење за одређене категорије особа због озбиљног, штетног или опасног утицаја на њихову психу и организам према важећим законима (чл. 39). За малолетне волонтере, организатор је дужан осигурати квалификованог одраслог тим лидера. Волонтери држављани земаља ЕУ, ЕЕА и Швајцарске спроводе волонтерске активности у истим условима као и бугарски држављани (чл. 40). Волонтери из трећих земаља могу добити дозволу боравка на територији Републике Бугарске за обављање волонтерских активности у оквиру Европске волонтерске службе, при чему ће се са њима закључити уговор између волонтера и организатора волонтирања из БГ. Уговор садржи: опис активности, трајање, место, контролу спровођења, услове за покривање трошкова одржавања и смештаја волонтера, коју обуку волонтер мора проћи. Закон прописује и обавезу омладинских организација да сваке године, до 1. марта, достављају Министарству омладине и спорта информације о добрим волонтерским праксама (чл. 41). За организаторе волонтирања прописана је обавеза да волонтере снабдеју упутством о безбедности на раду, или им омогуће специјализовану обуку (чл. 42). На захтев волонтера, организатор догађаја ће издати документ који потврђује учешће волонтера (чл. 43).

Предмет	Закон уређује основне принципе, управљање и финансирање активности у остваривању државне политике према младима (чл. 1).
---------	--

Циљ	/
Начела	Закон афирмише принципе државне политике према младима (чл. 3): 1. законитост, транспарентност, равноправност, сврсисходност, систематизованост и доследност политика државе, општина и друштва за развој младих; 2. координација политика за младе у области образовања, социјалне политике, здравства, културе, спорта, правосуђа, унутрашњих послова и одбране; 3. координација државне политике за младе са међународном омладинском политиком (ЕУ, Савета Европе и УН); 4. интеграција политика за децу и младе; 5. гарантовање дијалога и учешћа младих у формирању омладинске политике; 6. слобода удруживања младих, слобода омладинских иницијатива, самоуправа омладинских организација; 7. децентрализација омладинске политике;
Дефиниција младе особе	Млади од 15-29 година старости.
Омладински рад и омладинска занимања	Омладински радник је дефинисан као одрасла особа која је прошла посебну обуку за рад са младима и / или стекла професионално искуство за рад са младима и спровођење омладинских активности (чл. 32). Омладински радник подржава активности омладинских организација анализом, планирањем, организовањем, праћењем и вредновањем активности младих, на основу индивидуалног приступа и процене потреба младих (чл.33). Закон прописује и обавезу националног и локалног нивоа управе да у своје програме за младе укључују активности за подршку развоју и посебној обуци омладинских радника (чл. 34) чиме се осигурава континуирани развој омладинског рада. Закон не одређује да ли је занимање омладински рад део националне номенклатуре занимања.
Права и одговорности младих	Закон не уређује ово питање.

Механизми партиципације младих у доношењу одлука	Партиципација младих утврђена је као општи принцип државне политике за младе (чл. 2). Закон препознаје Национални савет за младе као саветодавно тело министра омладине које даје мишљења о нацртима нормативних аката и стратешких докумената који се односе на омладинску политику, предлаже мере за постизање циљева државне политике за младе, разматра друга питања о спровођењу омладинске политике (чл. 10). Његов састав чине заменици министара задужених за омладину и спорт, привреду, туризам, рад и социјалну политику, здравља, културе, унутрашњих послова, правде, регионалног развоја и јавних радова, финансија, просвете и науке, затим заменик председника Државне агенције за дечију заштиту, представник Националне асоцијације општина, представник Националног савета ученика и по један представник из сваке националне репрезентативне омладинске организације.
Облици организовања младих	Закон препознаје омладинску организацију, савез омладинских организација, националну репрезентативну омладинску организацију. Омладинска организација је удружење чије чланство чини 70% младе особе од 15-29 година старости (чл. 19). Омладинска организација се може основати и на други начин, у складу са другим законима (чл. 20). Савез удружења је омладинска организација под истим условима. Национална репрезентативна омладинска организација је омладинска организација која има најмање 900 чланова појединаца и која обавља активности у најмање 30% општина у земљи (чл. 22). Овај статус додељује се на 3 године и може се обновити, а по добијању статуса организација се уписује се у списак национално репрезентативних омладинских организација (чл. 23-28).
Обавезе и одговорности ЈЛС за бригу о младима	Нижи нивои управе (регионални и локални) учествују у спровођењу државне политике бриге о младима. Гувернери округа ће обезбедити спровођење државне политике за младе на територији округа у блиској сарадњи са Министарством омладине и спорта и са омладинским организацијама округа, и одговорни су за анализу стању младих у округу и формулисање приоритета, циљева и мера за развој

	регионалне омладинске политике (чл. 13). Гувернер припрема годишњи регионални план за младе, сумирајући општинске планове за младе (чл. 14). Начелници ЈЛС су одговорни за спровођење државне омладинске политике у ЈЛС (чл. 15). Блиско сарађују са ресорним министарством, гувернером округа и омладинским организацијама.
Институције и сервиси за младе	Закон не уређује питање институција и услуга за младе, осим области волонтирања.
Практичне политике за младе	Основни документ политике за младе је Национална стратегија за младе са годишњим планом као пратећим оперативним документом. Доноси је Парламент Бугарске на предлог Савет министара, на период од 10 година. Стратегија утврђује дугорочне циљеве и приоритете државне политике за младе (чл. 4). Стратегија садржи анализу изазова пред омладинском политиком, главне и посебне циљеве и приоритете државне политике за младе, активности за постизање циљева стратегије, радње за праћење, евалуацију и ажурирање стратегије. У складу са стратегијом Савет министара доноси и Националне програме за младе (чл. 7). На регионалном нивоу Гувернери округа доносе годишњи Регионални план за младе, којим се утврђују циљеви и приоритети регионалне омладинске политике у складу са Националном стратегијом за младе, са регионалном стратегијом развоја и са потребама младих у регион (чл 14). План садржи анализу потреба, приоритете и посебне циљеве, опис активности, организацију и координацију активности, активности праћења и евалуације, редослед и начин давања информација и јавности рада. Годишње, до 1. марта, гувернери достављају регионалне планове за младе министру омладине и спорта. Локална политика за младе уобличава се у годишњи Општински план за младе који доноси ЈЛС, и најкасније до 31. јануара га доставља гувернеру округа. Општински план за младе утврђује циљеве и приоритете општинске политике за младе, као и финансијска средства за њено остваривање у складу са Националном стратегијом за младе. План садржи анализу потреба, приоритете и посебне циљеве, опис активности, организацију и координацију активности,

	активности праћења и евалуације, редослед и начин давања информација и јавности рада (чл. 16).
Финансирање омладинске политике	Држава обезбеђује средства у буџету за финансирање националних програма за младе (чл. 8). Услови и поступак финансирања пројеката у оквиру националних програма за младе утврдиће се правилником министра омладине и спорта у координацији са министром финансија. Финансијска средства за реализацију општинског плана за младе планирају се у буџетима ЈЛС.
Евиденције	Министарство омладине и спорта води Национални информациони систем за младе ради пружања ажурних информација о потребама младих у земљи, као и за планирање, праћење, управљање и евалуацију омладинских политика на националном, регионалном и општинском нивоу (чл. 44). Национални информациони систем за младе садржи: 1. подаке за омладинске организације у земљи; 2. списак национално репрезентативних омладинских организација; 3. истраживање о стању младих, анализе и процене за спровођење омладинских политика на националном, регионалном и општинском нивоу; 4. национална и европска документа који се односе на спровођење омладинске политике; 5. ажурне информације о могућностима финансирања омладинских активности. Национални информациони систем за младе је јавно доступан путем веб странице Министарства омладине и спорта. Омладинске организације, које конкуришу за финансирање у оквиру националних и европских програма за младе, као и националне репрезентативне омладинске организације обавезне су да буду регистроване у Националном информационом систему за младе (чл. 45).
Извештавање	Парламент годишње одобрава извештај о младима који му до 30. априла подноси Савет министара (чл. 5). У годишњем извештају утврђују се промене у социо-економском положају младих од почетка спровођења Националне стратегије за младе и оствареност приоритета и циљева Стратегије. Годишње, до 1. марта, гувернери округа достављају

	регионалне планове за младе министру омладине и спорта (чл. 14). Начелници ЈЛС дужни су до 31. јануара доставити гувернеру округа општински план за младе та текући и извештај о реализацији општинског плана за прошлу годину (чл. 16).
Надзор над применом закона и казнене одредбе	Закон не прописује прекршаје и не садржи казнене одредбе.

Предности	Недостаци
• Закон је на суптилан и сразмеран начин уредио област волонтирања младих у оквиру Закона о младима. • Закон је уредио вођење информационог система са јасно назначеном сврхом прикупљања података, и начинио га јавно доступним свим заинтересованим странама у процесима планирања, праћења, и спровођења активности. • Закон је утврдио претпоставке за континуирани развој омладинског рада и као и основе за професионализацију занимања омладински радник у систему бриге о младима.	

ЦРНА ГОРА

У Црној Гори је нови Закон о младима донет 2019. године. Садржи 35 чланова и уређује **начин утврђивања и спровођења омладинске политике**, као и мере и активности које се предузимају у циљу **унапређивања друштвеног положаја младих** и стварања услова за остваривање потреба младих у свим областима од интереса за младе. По садржају и обухвату је упоредив са нашим Законом о младима. Закон дефинише омладинску политику као скуп мера и активности које државни органи, органи државне управе, органи локалне самоуправе, невладине организације, студентски и ученички парламенти и друга правна лица предузимају за побољшање положаја младих, њиховог личног и друштвеног развоја и укључивања у друштвене токове.

Закон утврђује јавни интерес у области омладинске политике (чл. 5) и то као: 1) креирање и унапређење омладинске политике; 2) успостављање институционалног оквира за спровођење омладинске политике; 3) стварање и унапређење услова за рад омладинских сервиса; 4) подстицање проактивног учешћа младих у креирању и спровођењу омладинске политике на државном и локалном нивоу; 5) едукацију младих о механизмима њиховог укључивања у активне мере запошљавања; 6) подстицање укључивања младих у креирање културних садржаја; 7) подстицање мобилности младих; 8) подстицање укључивања младих у неформално образовање; 9) промоција здравих стилова живота и волонтеризма код младих; 10) подстицање других области од значаја за развој младих.. Јавни интерес у области омладинске политике спроводе Влада Црне Горе и ресорно министарство, органи државне управе и други органи управе надлежни за поједине области од значаја за младе, ЈЛС, и друга правна лица.

Предмет	Закон уређује начин утврђивања и спровођења омладинске политике, као и мере и активности које се предузимају у циљу унапређивања друштвеног положаја младих и стварања услова за остваривање потреба младих у свим областима од интереса за младе (чл. 1).
Циљ	Закон не уређује ово питање.
Начела	Закон прописује 5 начела у форми општих правила, на којима се заснива омладинска политика, и то: начело једнакости, начело волонтеризма, начело солидарности, начело активног учешћа и начело информисаности младих. Начело једнакости наводи да су сви млади једнаки у остваривању права, без обзира на узраст, физи ч ку способност, физи ч ки изглед, здравствено стање, инвалидитет, националну, расну, етни ч ку или верску припадност, пол, језик, полити ч ко опредељење, друштвено порекло и имовинско стање, сексуалну оријентацију, родни идентитет и друго ли ч но својство (чл. 8). Начело волонтеризма младих наводи да млади доприносе изградњи и неговању друштвених вредности и развоју друш тва путем разли ч итих облика волонтерских активности (чл. 9). Начело солидарности младих наводи да млади изра жавају међугенерациску солидарност и раде на стварању услова за

	једнако учешће у свим аспектима друштвеног живота младих (чл. 10). Начело активног учешћа младих наводи да млади активно учествују у процесу креирања и спровођења омладинске политике кроз координацију и развијање међусекторских партнерстава, сарадњу са младима и субјектима који планирају и спроводе омладинску политику (чл. 11). Начело информисаности младих наводи да су субјекти који спроводе омладинску политику, обезбеђују младима потпуне, тачне, правовремене, приступачне и употребљиве информације о планирању и спровођењу омладинске политике из своје надлежности и објављују их на својим интернет страницама (чл. 12).
Млади	Млади, у смислу овог закона, су лица од навршених 15 до навршених 30 година живота (чл. 2).
Омладински рад и омладинска занимања	Омладински рад је дефинисан као активности које се реализују у сарадњи са младима и за младе са циљем њиховог осамостаљивања и преласка у одрасло доба, учења, личног и друштвеног развоја, у складу са њиховим потребама и могућностима, а заснивају се на методама неформалног образовања (чл. 4). Закон не уређује питање омладинских занимања и професионализације омладинског рада.
Права и одговорности младих	Закон не уређује ово питање.
Механизми партиципације младих у доношењу одлука	Основни механизам за партиципацију младих у доношењу одлука у Црној Гори чини институција Савјета за младе који се може образовати на националном и локалном нивоу. Савјет за младе (на националном нивоу) образује ресорно министарство као стручно и саветодавно тело ради подстицања развоја омладинске политике (чл. 16). Савјет има 9 чланова, од чега 6 предлажу министарства, 1 правна лица која управљају омладинским сервисима, 2 предлажу репрезентативни савези НВО-а које спроводе омладинску политику, од којих је најмање 1 из реда младих. Надлежности Савјета су да даје предлоге за унапређење омладинске политике; даје сугестије у поступку припреме Стратегије; делегира свог члана за учешће у поступку припреме закона из

	области којима се уређују питања од значаја за младе; прати положај младих и предлаже мјере за њихово унапређење; даје мишљење о другим питањима од значаја за младе. Ради подстицања и унапређења развоја омладинске политике, јачања сарадње и унапређења положаја младих на локалном нивоу, у ЈЛС се може образовати локални Савјет за младе, као стручно-саветодавно тело (чл. 18). Најмање један члан Савјета је представник НВО-а које спроводе омладинску политику.
Облици организовања младих	Закон не прави разлику између организација младих и за младе. С тим у вези, закон прописује да свака НВО може спроводити омладинску политику у складу са овим законом, односно у складу са Стратегијом и акционим плановима, ако у свом статуту има прописано бављење омладинском политиком као један од циљева, односно области деловања (чл. 19). НВО које спроводе омладинску политику могу основати репрезентативни савез, који у свом саставу мора имати најмање 30 НВО које спроводе омладинску политику, из најмање 6 ЈЛС, од којих су по 2 из Приморског, Средишњег и Сјеверног региона. Репрезентативност савеза утврђује министарство на период од годину дана издавањем потврде о репрезентативности. Репрезентативни савез има право да делегира представника у национални Савет за младе. Закон не препознаје неформалне групе младих.
Обавезе и одговорности ЈЛС за бригу о младима	Закон уређује да су ЈЛС одговорне за спровођење јавног интереса у области омладинске политике на локалном нивоу: „<i>Ради сарадње надлежних органа општине са осталим субјектима из става 2 овог члана, општина у оквиру својих органа или служби, одређује спровођење јавног интереса у области омладинске политике</i>“ (чл. 5). С тим у вези Закон прописује императивне норме са јасним и прецизним и таксативно наведеним обавезама ЈЛС (и роковима), попут: - обавезе ЈЛС да донесе локални акциони план за младе (у даљем тексту: ЛАП за младе) најкасније до 31. децембра текуће године (чл. 14), - обавезе ЈЛС да нацрт ЛАП-а за младе достави ресорном министарству, ради давања мишљења о његовој

	усаглашености са Стратегијом, најкасније до 31. октобра текуће године, - обавезе ЈЛС да достави ресорном министарству годишњи извештај о реализацији ЛАП-а за младе, - обавезе ЈЛС да на захтев ресорног министарства обезбеди простор за омладински сервис (чл. 24), - обавезе ЈЛС да обавља административно-техничке послове потребне за редовно функционисање омладинских сервиса (чл. 26), - обавезу ЈЛС да у буџету обезбеди средства за отварање и функционисање омладинских сервиса које је образовала ЈЛС, као и за активности које у складу са локалним акционим планом за младе спроводе НВО. Закон прописује ЈЛС могућност да: - у оквиру својих надлежности и могућности, обезбеђују услове и простор за рад омладинских сервиса (чл. 24); - ЈЛС у организовању обављања административно-техничких послова потребних за редовно функционисање омладинских сервиса, ове послове уступи трећој страни по основу јавног позива (чл. 26).
Институције и сервиси за младе	Закон уређује оквир за рад омладинских институција, које се у закону називају „омладински сервиси“, и образују се као омладински клуб и омладински центар (чл. 21-23). Омладински клуб је простор прилагођен за потребе младих у циљу спровођења омладинских активности, док је Омладински центар опремљен, мултифункционални простор за потребе младих, који се користи за спровођење омладинских активности и омладинског рада. Министарство, односно ЈЛС, у оквиру својих надлежности и могућности, обезбеђују услове за рад омладинских сервиса, а простор за омладински сервис обезбеђује орган управе надлежан за послове имовине или општина, на захтев Министарства (чл. 24). Омладински сервис могу основати и ресорно министарство и ЈЛС, као и други субјекти који спроводе омладинску политику (нпр. удружења).
Практичне политике за младе	Оквир омладинске политике у Црној Гори чине Стратегија за младе са акционим планом, и Програм остваривања јавног

	интереса у области омладинске политике (национални ниво), као и ЛАП-ови за младе (локални ниво). Правци развоја и унапређења омладинске политике утврђују се Стратегијом за младе коју доноси Влада на период од 4 године. За спровођење Стратегије, Министарство доноси акциони план за период од 2 године. ЈЛС је дужна да донесе ЛАП за младе за период важења од 2 године, најкасније до 31. децембра текуће године. Локални акциони план за младе садржи мере и активности омладинске политике на локалном нивоу, ради остваривања интереса и потреба младих. Једном у 2 године ресорно министарство доноси и Програм остваривања јавног интереса у области омладинске политике, чему претходи анализа потреба младих. Закон не уређује ближе предмет и обухват Програма, као ни друге битне детаље о Програму.
Финансирање омладинске политике	Закон прописује и да се из буџета Црне Горе обезбеђују средства за спровођење Програма из чл. 15, затим за изградњу, реконструкцију, адаптацију и опремање омладинских сервиса, за функционисање омладинских сервиса које је образовало Министарство, као и средства за активности које ресорно министарство и НВО спроводе у складу са Стратегијом и акционим планом. Закон прописује да ресорно министарство уз сагласност Владе може финансирати и суфинансирати изградњу, реконструкцију, адаптацију или опремање омладинског сервиса у вредности до или преко 30.000 ЕУР. Из буџета ЈЛС обезбеђују се средства за отварање и функционисање омладинских сервиса које је образовала ЈЛС, као и за активности које у складу са ЛАП-ом за младе спроводе НВО.
Евиденције	Закон не прописује вођење евиденције.
Извештавање	Прописана је обавеза ресорног министарства да израђује годишњи извештај о спровођењу Стратегије за младе и акционог плана.
Надзор над применом закона и казнене одредбе	Надзор над спровођењем закона и других прописа донесених на основу овог закона врши ресорно министарство, док инспекцијски надзор врши надлежни инспектор (чл. 28). Закон прописује прекршаје и новчане казне у износу од 500 ЕУР до

	2.000 ЕУР за одговорно лице у органу ЈЛС ако не донесе ЛАП за младе у прописаном року; ако ЈЛС у прописаном року не достави ресорном министарству нацрт локалног акционог плана за младе, ради давања мишљења о његовој усаглашености са Стратегијом; ако ЈЛС у прописаном року не достави ресорном министарству годишњи извештај о реализацији ЛАП за младе.
--	---

Предности	Недостаци
• Омладинска политика је дефинисана као јавни интерес и свим нивоима управе је прописана одговорност да спроводе тај јавни интерес; • Обавезе локалних органа власти су прописане јасно и прецизно, таксативно су наведене и садрже рокове; • Уређује се положај омладинских сервиса на националном нивоу и у локалној заједници кроз формирање омладинских клубова и центара, постоје јасне одредбе о финансирању и обезбеђивању физичког простора чији су оснивач ресорно министарство или ЈЛС, сервисе могу основати удружења и други актери; • Закон прописује прекршаје и казне за органе локалне самоуправе чиме се обезбеђује механизам принуде.	

ЕСТОНИЈА

Закон о омладинском раду (1999, 2014) садржи 19 чланова. Закон уређује област омладинског рада са фокусом на омладинске кампове.

Предмет	Закон уређује правни оквир за организовање омладинског рада (чл. 1).
Циљ	/
Начела	Принципи омладинског рада су (чл. 5):

	1) омладински рад се обавља у корист и заједно са младима укључивањем у процес доношења одлука; 2) при стварању услова за стицање знања и вештина полази се од потреба и интереса младих; 3) рад са младима заснива се на учешћу и слободној вољи младих; 4) омладински рад подржава иницијативу младих; 5) рад са младима полази од принципа једнаког третмана, толеранције и партнерства;
Дефиниција младе особе	Млада особа је лице узраста од 7 – 26 година (чл. 3).
Омладински рад и омладинска занимања	Омладински рад је дефинисан као стварање услова за промовисање разноврсног развоја младих који им омогућава да буду активни ван својих породица, формално образовање стечено у систему образовања одраслих и да раде на основу њихове слободне воље (чл. 4). Закон не уређује занимање омладински радник нити питање професионализације али прописује да омладински или пројектни камп могу водити само квалификовани менаџери омладинског кампа са квалификацијама стеченим у Естонији или у иностранству уз пратећу процедуру признавања квалификација.
Права и одговорности младих	Закон не уређује ово питање.
Механизми партиципације младих у доношењу одлука	ЈЛС може основати Омладински савет као оквир за партиципацију младих у доношењу одлука (чл. 9). Омладински савет чине млади са територије ЈЛС. Начин избора прописује ЈЛС. Савет расправља о питањима младих која су у надлежности ЈЛС, дају предлоге и мишљења у доношењу локалних аката.
Облици организовања младих	Закон препознаје следеће облике омладинског организовања: „Асоцијација за омладински рад“, „Омладинска организација“, „Савез омладинских организација“ (чл. 3). Асоцијација за омладински рад је непрофитно удружење или савез удружења или фондација, и бави се заступањем интереса омладинских радника, агенција за омладински рад и других пружаоца омладинског рада. Омладинска организација је удружење које чине 2/3 младих и које спроводи омладински рад.

	Савез омладинских организација је савез удружења чији су чланови млади (2/3). Закон не препознаје омладинске групе.
Обавезе и одговорности ЈЛС за бригу о младима	Регионални гувернери су одговорни за спровођење Националног програма омладинског рада на територији округа, праћење стања у домену омладинског рада у округу и за надзор над спровођењем Закона у округу (чл. 7). ЈЛС су одговорне (чл. 8) да утврђују приоритете рада са младима на својим административним територијама и утврђују задатке потребне за њихово постизање у својим развојним плановима; одобравају подршку удружењима младих; подржавају програме за младе и омладинске пројекте удружења младих у случају постојећих буџетских средстава; консултују се са Омладинским саветом, ако постоји, о планирању, спровођењу и оцени рада са младима; одобравају услове и дозволу за спровођење Пројектног кампа на територији ЈЛС;
Институције и сервиси за младе	Закон препознаје „Агенцију за омладински рад“, „Омладински камп“, „Пројектни камп“. Агенција за омладински рад бави се организовањем омладинског рада. Може бити приватна и јавна, а могу је основати држава, ЈЛС, удружење и тд (чл. 3). Омладински камп је лиценцирана активност која је доступна младима најмање 60 дана годишње са сменама у трајању од најмање 6 дана. Камп може основати правно лице, предузетник или орган ЈЛС. Пројектни камп је лиценцирана активност која је доступна младима најмање 60 дана годишње са сменама у трајању од најмање 6 дана а спроводи се у сарадњи са ЈЛС. Камп може основати правно лице, предузетник или орган ЈЛС. За одржавање омладинског и пројектног кампа мора се прибавити лиценца од ресорног министарства (чл. 10), а за пројектни камп и одобрење локалне самоуправе.
Практичне политике за младе	Министарство доноси „Национални програм омладинског рада“ (чл. 6) као оквир државне политике бриге о младима.
Финансирање омладинске политике	Финансирање активности, програма, пројеката и организација је у надлежности ресорног министарства и ЈЛС у складу са могућностима. У оквиру буџета ресорног министарства планирају се средства за грантове за следеће намене (чл. 14):

	1) програми и пројекти за младе; 2) национални програми за развој омладинског рада; 3) истраживање младих; 4) агенције за рад са младима; 5) међународна сарадња у раду са младима; 6) обука омладинских радника; 7) омладинска радна удружења; 8) активности удружења младих (годишњи грант). Условe и процедуре за доделу грантова прописује министар. Годишњи грантови за омладинске организације намењени су повећању капацитета удружења и постизању националних циљева омладинске политике. За годишњи грант могу конкурисати: 1) омладинска организација чије чланство укључује најмање 500 младих и чије локалне јединице делују у најмање 1/3 округа; 2) савез омладинских организација у чијем саставу је најмање 30 организација; 3) савез ученичких парламената који преко својих чланова окупља најмање 1/3 ученика основних, средњих или стручних школа; 4) савез студентских унија у чије чланове улази најмање 1/2 свих студентских унија.
Евиденције	Законом су престали да постоје регистар омладинских организација и регистар омладинских кампова у складу са прописом који уређује јавно информисање (чл. 19). Све евиденције и подаци уносе се и јавно објављују у Образовном информационом систему Естоније .
Извештавање	Закон не уређује ово питање.
Надзор над применом закона и казнене одредбе	Надзор над применом Закона врши ресорно министарство и регионални гувернер за своје области.

Предности	Недостаци
Образовни информациони систем за унос и приказивање података у области омладинског рада.	

ФИНСКА

Финска је области бриге о младима уредила Законом о младима (2006, 2016) и Актом о омладинском раду и политици (2017). У првом члану се наводи да осим Закона, у области важе и преузете међународне норме. Закон о младима има 30 чланова. Интерсекторска сарадња у остваривању циљева Закона, дефинисана је као принцип, тј. опште и у свакој околности примењиво правило. Закон утврђује одговорност државе ресорног министарства за целокупну администрацију, координацију и развој националне омладинске политике, као и за стварање повољних услова за спровођење омладинске политике на националном нивоу (чл. 4). Закон утврђује и одговорност регионалних владиних агенција за административна задужења у вези са локалном омладинском политиком (чл. 4), док се локалним властима утврђује одговорност за поље омладинског рада и политике, као и обавеза стварања услова за омладински рад и активности, нарочито обезбеђивањем сервиса и простора за младе (чл. 8). Ова задужења ближе се уређују другим владиним актима. У остваривању наведених одговорности, држава сарађује са ЈЛС, омладинским НВО, другим актерима и младим људима.

Закон успоставља **Национални омладински савет и Комисију за оцењивање и државну помоћ** која помаже министру у управљању грантовима за националне омладинске организације (чл. 7). Рад Комисије је детаљније регулисан актом Владе.

ЈЛС су дужне да развијају неопходне предуслове за локални омладински рад и активности обезбеђивањем омладинских сервиса и просторија за младе и подржавајући њихов ангажман. Закон уређује како удружења и фондације кој и остварују циљеве и промовишу принципе из закона могу бити препознате као националне организације за омладински рад и конкурисати за државну помоћ. Закон уређује и доделу државних грантова националним центрима стручности у омладинском раду, као и питање омладинских радника.

Предмет	Закон уређује промоцију омладинског рада и активности, омладинску политику и одговорности централне Владе и ЈЛС, питање сарадње и државно финансирање (чл. 1).
Циљ	Циљ Закона је да промовише социјалну инклузију младих и могућности да утичу, затим да омогући унапређивање вештина и способности младих да функционишу у друштву, да подржи раст младих, самосталност и осећај за заједницу, и да подржи стицање знања, усвајање вештина и активности слободног времена у цивилном друштву, као и да афирмише недискриминацију, и уживање грађанских права уз унапређење индивидуалног раста и побољшања квалитета живота (чл. 2).

Начела	Циљеви закона остварују се кроз принципе солидарности, мултикултурализма, интернационализма, одрживог развоја, здравих животних стилова, поштовања живота и животне средине, и интерсекторске сарадње.
Дефиниција младе особе	Закон младе види као лица испод 29 година старости.
Омладински рад и омладинска занимања	Омладински рад односи се на напоре да се осигура подршка расту, самосталности и социјалној инклузији младих у друштвену заједницу (чл. 3). Закон спомиње обученог и квалификованог омладинског радника као профил представника ЈЛС који треба да на терену одржава контакте са младима (чл. 10).
Права и одговорности младих	Закон не уређује ово питање, али имплицитно младима даје право да уживају могућност да партиципирају у процесима доношења одлука које их се тичу (чл. 8).
Механизми партиципације младих у доношењу одлука	Влада именује Национални омладински савет као саветодавно тело под покровитељством ресорног министра. Савет се бави широким спектром питања од значаја за младе и процењује утицај мера које је Влада предузела на младе људе и услуге и активности које су им намењене (чл. 6). Закон не прописује састав Савета нити на који начин млади учествују у раду Савета, већ овлашћује Владу да својим актом уреди сва питања о раду Савета. Закон утврђује обавезу нижих нивоа управе да омогуће младима учешће у доношењу одлука (чл. 24).
Облици организовања младих	У облицима организовања, закон прави разлику између „Националне омладинске организације“ и „Националне организације за омладински рад“ (чл. 3). Национална омладинска организација је удружење које спроводи циљеве и принципе из овог закона на подручју целе земље. Национална организација за омладински рад је удружење или фондација која реализује омладинске активности или пружа услуге омладинског рада, а спроводи циљеве и принципе из закона на подручју целе земље. Само овакве организације могу бити финансиране из државног буџета, при чему се води рачуна о националној покривености организације, квалитету, обухвату, и друштвеном утицају на младе, као и на који начин организација промовише

	недискриминацију, једнакост и социјално укључивање младих (чл. 17).
Обавезе и одговорности ЈЛС за бригу о младима	Закон утврђује одговорност локалних власти (ЈЛС) за поље омладинског рада и политике, као и обавезу стварања услова за омладински рад и активности, нарочито обезбеђивањем сервиса и простора за младе, узимајући у обзир локалне могућности (чл. 8). ЈЛС се упућују да подстичу интерсекторску сарадњу у заједници кроз формирање међуресорних тимова за младе (чл. 9). Тимове или сличне форме чиниће локалне институције а оствариваће сарадњу са омладинским НВО. Тимови ће бити задужени да додатним информацијама подрже процес доношења локалних одлука за младе, унапређују координацију услуга и сервиса за младе, и усаглашавају међусобне процедуре и протоколе у пружању услуга младима. У члановима 10-12 се доста прецизно прописује обавеза локалне самоуправе да организује бригу и о младима који су потенцијални НЕЕТ млади. С тим у вези упућује се на теренски рад општински омладински радник и уређује се размена личних података између ЈЛС и школе, тренинг центра, и војне установе, односно институција које су младе особе у НЕЕТ ризику напустиле. ЈЛС ова задужења могу препустити и другом правном лицу кроз јавни позив. Закон предвиђа да централна власт путем трансфера обезбеђује део средстава ЈЛС за спровођење њихових надлежности које проистичу из овог Закона (чл. 16).
Институције и сервиси за младе	Од институција за младе, Закон препознаје „Национални центар стручности у омладинском раду“ као правно лице које развија и промовише стручни рад и компетенције у омладинском раду на подручју целе земље (чл. 3). Закон препознаје и „националне омладинске центре“ , и уређује њихово коришћење државне помоћи из буџета (чл. 20), али не пружа више детаља о профилу институције, оснивачима, управљачима, намени и другим детаљима. Када је реч о сервисима, закон препознаје „омладинске радионице“ као едукативне активности кроз које млади развијају знања и вештине и остварују лични раст и развој (чл. 13). Из описа се чини да су радионице нека врста афирмативне/превентивне/каријерне мере коју младој особи

	прописује нека друга јавна установа. Осим путем упућивања, млади се на радионице могу пријавити и самостално. Радионице могу организовати једна или више ЈЛС и други пружаоци омладинских сервиса.
Практичне политике за младе	Омладинска политика је координирана делатност којом се унапређују раст и услови живота младих, као и међугенерациска интеракција (чл. 3).
Финансирање омладинске политике	Закон предвиђа трансфере са државног на локални ниво управе у вези са овим Законом (чл. 16), који потичу од државних прихода од клађења и игара на срећу (чл. 26). Средства за финансирање националне омладинске организације и националних центара стручности у омладинском раду могу се директно предвидети у буџету (чл. 18, 19). Средства у буџету се могу планирати и за националне омладинске центре и за омладинске радионице (чл. 20, 21). Средства се могу предвидети и за истраживања у области омладинског рада и омладинске политике, међународног омладинског рада и сарадње, изградњу, реновирање и адаптацију омладинских простора, теренски рад са НЕЕТ младима, и друго. Финансирање националних организација за омладински рад, националних центара стручности у омладинском раду, националних омладинских центара и омладинских радионица ближе су уређени нижим актима.
Евиденције	Закон не уређује питање евиденција.
Извештавање	Закон не уређује питање извештавања.
Надзор над применом закона и казнене одредбе	Надзор над применом закона има ресорно министарство. Закон не утврђује прекршаје и не прописује казне.

Предности	Недостаци
• Закон уређује обавезе локалне самоуправе да организује бригу и о младима који су потенцијални НЕЕТ млади; • Закон доприноси професионализацији омладинског рада кроз одредбе којима се уређује да се пословима рада са	

младима у ЈЛС бави омладински радник;

ХРВАТСКА

Хрватска је 2014. године донела нови „Закон о савјетима младих“ са 30 чланова. Посматрајући обухват нормирања, ово, као и претходно законско решење из 2007. године, ограничено је на тему **партиципације младих у доношењу одлука на локалном нивоу**. С тим у вези, специфичност овог закона је што се не бави националним нивоом, већ искључиво локалним нивоом, те **прописује норме поступања органа у јединицама локалне и регионалне самоуправе** у домену рада омладинских савета. Даље, законске норме се мање односе на НВО, а више на поступање локалних/регионалних органа управе. С тим у вези, позитивно је што је закон у нормирању обавеза и процедура поступања локалних/регионалних самоуправа детаљан и прецизан. Истовремено, закон не прописује прекршаје и не садржи корективне и казнене механизме, те се не може закључити како се обезбеђује примена закона у случају да нижи орган власти не поступа на прописан начин. Овим законом нису уређена многа битна питања која су уређена Законом о младима у РС, попут начела, омладинског рада, практичних политика за младе, финансирања, и сл.

Предмет	Законом се уређује оснивање Савјета младих , њихов делокруг, поступак избора чланова савјета, те друга питања од значаја за рад савјета (чл. 1).
Циљ	Циљ закона је да омогући учешће младих у одлучивању о управљању јавним пословима од интереса и значаја за младе, активно укључивање младих у јавни живот те информисање и саветовање младих у јединицама локалне/регионалне самоуправе (чл. 1).
Начела	Закон прописује начела (чл. 5) којих се ЈЛС морају придржавати приликом оснивања савјета (начело недискриминације, начело партнерства, начело сарадње и активног учешћа младих), али се она не односе и на друге органе јавне управе који раде са младима.
Дефиниција младе особе	Лица од навршених 15 година до навршених 30 година живота.
Омладински рад и омладинска занимања	Закон не уређује ово питање.
Права и одговорности младих	Закон не уређује ово питање, али имплицитно, млади имају право да буду бирани у Савјет младих.

Механизми партиципације младих у доношењу одлука	Закон уређује положај Савјета младих као основног облика партиципације младих у доношењу одлука на локалном нивоу. Савјети младих (општински, градски и жупанијски) оснивају се као саветодавна тела јединица локалне/регионалне самоуправе која промовишу и заговарају права, потребе и интересе младих на локалном/регионалном нивоу. Оснивају их, и њихове чланове бирају представничка тела јединица локалне/регионалне самоуправе, у складу са овм Законом, законом и систему локалне/регионалне самоуправе, и општим актима локалне/регионалне самоуправе. Закон прописује обавезне елементе Одлуке о оснивању савјета младих коју доноси представничко тело локалне/регионалне самоуправе, у које између осталог спадају и одредбе о начину финансирања рада и програма Савјета младих, осигуравању просторних и других услова за рад савјета и одредбе о праву на накнаду трошкова за учешће у раду. 2 или више ЈЛС могу основати заједнички Савјет младих, а начин рада уређују споразумом. Чланове Савјета младих и њихове замјенике на јавном конкурс у бира представничко тело јединице локалне/регионалне самоуправе. Кандидате номинују удружења која се баве младима, студентски и ученички парламенти омладинске секције политичких странака и синдиката, неформалне групе младих и сл. Савјетима младих је дат широк делокруг рада који обезбеђује партиципацију младих у доношењу свих битних одлука за младе на нивоу локалне /регионалне самоуправе, и то да расправља о питањима значајним за рад савјета, те о питањима из делокруга представничког тела јединице локалне/регионалне самоуправе који су од интереса за младе, иницира доношење одлука од значаја за младе, учествује у изради, спровођењу и праћењу локалних програма за младе, подстиче информисање младих, развој финансијског оквира спровођења политике за младе и подршке развоју организација младих и за младе, те учествује у програмирању приоритета конкурса и одређивања критеријума финансирања организација младих и за младе; Закон детаљно уређује поступак избора и конституисања Савјета за младе, мандате, делокруг рада савета, начин рада.
--	---

	Јединице локалне/регионалне самоуправе дужне су, у оквиру расположивих средстава, да осигурају савјетима: подршку у информисању; учешће у раду представничког тела јединица локалне/регионалне самоуправе; укључивање у активности сарадње на националном и међународном нивоу, размену добрих пракси и израду јавних политика за младе и у вези с младима; Чланови савјета немају право на накнаду за свој рад осим надокнаде одређених трошкова (превоз и други путни трошкови непосредно везани за рад у савјету). Законом је у посебном делу прописан однос савјета и представничког и извршног тела локалне/локалне самоуправе (чл. 24 и 25). Тако је прописано да је представничко тело дужно да Савјету младих достави све позиве и материјале за своје седнице, те записнике с одржаних седница у истом року, као и члановима представничког тела, те на други прикладан начин информише савјет о свим својим активностима. Затим је прописано да је председник представничког тела дужан да најмање свака 3 месеца, одржава заједнички састанак са Савјетом младих, на који по потреби позива и друге чланове представничког тела и других тела. Прописана је и обавеза да представничко тело на предлог Савјета младих расправља питање од интереса за младе, и то најкасније на првој следећој седници (чл. 24). Закон прописује обавезу општинском начелнику, градоначелнику и жупану, да најмање свака 3 месеца, одржавају заједнички састанак са Савјетом младих, а на којем расправљају о свим питањима од интереса за младе. Према истој одредби, општински начелник, градоначелник и жупан сваких 6 месеци писаним путем обавештава савјет о својим активностима које су од важности или интереса за младе (чл- 25).
Облици организовања младих	Закон не уређује ово питање али у појединим члановима спомиње омладинске организације и организације за младе.
Обавезе и одговорности ЈЛС за бригу о младима	Овај закон у потпуности уређује питања из надлежности ЈЛС у оснивању и раду Савјета за младе. Закон прописује императивне норме локалним/регионалним самоуправама у вези поступања у овој области.

Институције и сервиси за младе	Закон не уређује ово питање.
Практичне политике за младе	Закон не уређује ово питање.
Финансирање омладинске политике	Закон уређује финансирање Савјета за младе и њихових програма рада, не и других области од интереса за младе. Локалном/регионалном нивоу управе прописана је обавеза да обезбеди средства неопходна за реализацију усвојеног програма рада савјета, али је локалном представничком телу дата и надлежност да одобрава програм рада савјета. Поред финансијских средстава, прописана је и обавеза да локална/регионална самоуправа осигура простор за одржавање седница савјета (чл. 22). Савјет подстиче развој финансијског оквира спровођења политике за младе и подршке развоју организација младих и за младе, те учествује у програмирању приоритета конкурса и одређивања критеријума финансирања организација младих и за младе.
Евиденције	Ресорно министарство води базу савјета коју ажурира кроз редовни годишњи контакт с јединицама локалне/регионалне самоуправе.
Извештавање	Закон прописује обавезу нижим нивоима управе да извештавају ресорно министарство о раду савјета.
Надзор над применом закона и казнене одредбе	Надзор над применом закона је поверен ресорном министарству надлежном за младе. Надзор обухвата редовно годишње праћење броја основаних савјета, њихово функционисање и сарадњу с јединицама локалне/регионалне самоуправе. Надзор се врши годишњим прикупљањем података од локалне/регионалне самоуправе, израдом стручних анализа и елабората те на друге прикладне начине. Ресорно министарство сваке године објављује извештај о спровођењу закона и доставља га одборима хрватског Сабора надлежнима за младе и локалну/регионалну самоуправу. Јединице локалне/регионалне самоуправе дужне су да до 30. априла, ресорном министарству доставе податке о спровођењу овога закона. У прелазним и завршним одредбама јединице локалне/регионалне самоуправе упућују се да ускладе своје статуте и друге опште акте с одредбама овога закона у року од 90 дана од дана ступања на снагу. Закон

	не прописује прекршаје и казнене одредбе за непоступање по одредбама закона.
--	--

Предности	Недостаци
• Закон на детаљан и прецизан начин уређује механизам партиципације младих у доношењу одлука на локалном и регионалном нивоу; • Закон на јасан и недвосмислен начин прописује обавезу нижим нивоима управе да редовно извештавају о предузетим мерама из своје надлежности утврђене овим законом; • Закон прописује обавезу нижим нивоима власти да у задатом року ускладе своје интерне акте са одредбама закона;	• Не прописује прекршаје, нити садржи корективне и казнене норме; • Закон не уређује питање финансирања других аспеката омладинске политике, осим финансирања рада Савјета за младе и њихових годишњих програма рада на нивоу локалних/регионалних самоуправа; • Закон не уређује питање омладинског рада;

ИСЛАНД

Исланд је бригу о младима уредио Законом о младима (2007/2011). Закон је кратак (укупно 14 чланова) и уопштен, а министар има право да поједина питања из закона ближе уреди нижим актом. С обзиром на наведена ограничења у спровођењу истраживања, предмет анализе нису била нижа акта (са претпоставком да су донета), па је утисак о бројним одредбама закона да су декларативне и недовољно разрађене. Када је реч о циљној популацији, Закон се односи **на децу и младе**, а нарочито од 6 до 25 година старости, међутим не наводи старосне нити друге критеријуме за одређење ове 2 категорије становништва. Закон настоји да унапреди оквир у којем омладински клубови и организације, Влада и ЈЛС, школе и друге институције остварују омладинске активности, а које нису уређене другим прописима (чл.2). Закон налаже да се Влада и ЈЛС старају да млади имају приступ омладинским активностима (чл.3). Интересантно је да **Закон не уређује питање политика за младе**, али уређује да су брига о младима и планирање политика за младе на Исланду **засновани на чињеницама** односно на налазима извештаја о омладинском истраживању (чл. 12). Панел између осталог чине и по један омладински представник и 1 представник Асоцијације општина и градова.

За разлику од нашег закона, Закон о младима на Исланду прописује забране, и то забрану водитељима, инструкторима, волонтерима и другом особљу конзумирање алкохола и

других токсичних супстанци током трајања организованих омладинских активности или током путовања са децом и младима (чл. 10). Забрањује се и рад у омладинским клубовима, организацијама, школама и другим институцијама које раде са младима до 18 година старости, осуђиваним лицима и лицима која су у последних 5 година осуђена по основу Закона о наркотицима. С тим у вези, у процесу запошљавања ове институције имају право да од регистра казни затраже информацију о лицима која траже запослење.

Предмет	Предмет закона је подршка омладинским активностима.
Циљ	Сврха закона је да подржи учешће деце и младих у омладинским активностима (чл.1).
Начела	Закон успоставља опште правило (чл. 10) да они који раде за младе или са младима морају имати одговарајућу обуку, образовање, знање и искуство неопходно за обављање таквог посла.
Дефиниција младе особе	Закон не одређује старосне границе деце и младих али се односи на децу и младе узраста од 6 – 25 година старости.
Омладински рад и омладинска занимања	Закон не уређује област омладинског рада нити омладинска занимања, осим општег правила да сви који раде са младима морају имати одговарајуће квалификације (образовање, обуку, знање и искуство).
Права и одговорности младих	Закон не уређује ово питање.
Механизми партиципације младих у доношењу одлука	Исландски закон препознаје Национални омладински савет, локалне комисије за младе и Панел о омладинском истраживању као механизме партиципације младих у процесима креирања политика и доношења одлука. Национални омладински савет је механизам учешћа младих у доношењу одлука на националном нивоу. Чине га 9 представника које бира надлежни министар, од чега 5 на предлог омладинских организација (чл. 5). Још 2 члана номинује Асоцијација градова и општина. Надлежности савета су између осталог и: 1. Саветује органе власти у домену омладинске политике 2. Предлаже приоритете у јавним политикама за младе; 3. Даје мишљење о омладинским активностима; 4. Подстиче мултисекторску сарадњу међу актерима из различитих сектора; ЈЛС је дужна да успостави локалну комисију за младе или слично и упоредиво тело, са задатком да саветује ЈЛС о питањима од значаја за младе који

	живе у тој ЈЛС (чл. 11). Начин избора и друга питања у вези са радом комисије, уређује локална самоуправа. С тим у вези, на ЈЛС је одлука да ли ће у комисији бити заступљени и млади. Омладински савет номинује и 1 представника у панел о омладинском истраживању .
Облици организовања младих	Закон препознаје омладинске организације, омладинске клубове и „националне уније омладинских организација“ , али не пружа више података о профилу ових облика организовања.
Обавезе и одговорности ЈЛС за бригу о младима	Закон јасно прописује поједине надлежности и обавезе ЈЛС у домену бриге о младима. Локални ниво управе одговоран је за бригу о младима на локалном нивоу и за обезбеђивање средстава у буџету за финансирање пројеката омладинских клубова и организација. С тим у вези, одговорни су да креирају комисију или слично упоредиво тело за младе које ће се бавити актуелним темама за младе у локалној заједници. Локални ниво укључен је у доношење одлука и планирање политика за младе и преко представника Асоцијације општина и градова у Омладинском савету и у Панелу о омладинском истраживању.
Институције и сервиси за младе	Закон спомиње омладинске клубове, али не пружа више информација о овим институцијама. Такође закон не уређује питање омладинских сервиса.
Практичне политике за младе	Закон у појединим одредбама само спомиње креирање политика, али не уређује конкретне практичне политике за младе.
Финансирање омладинске политике	Прописано је (чл. 3) да Влада обезбеђује средства за рад Омладинског фонда и националних унија омладинских организација, док се у буџетском плану ЈЛС утврђују средства за локалне омладинске клубове и организације. Обим средстава није прописан. Средства за Омладински фонд обезбеђују се у државном буџету (чл. 7). Омладински фонд подржава пројекте омладинских клубова и организација, и то: пројекте активне партиципације деце и младих, обуке, иновативне и развојне пројекте, заједничке пројекте клубова и организација (чл. 8).
Евиденције	Закон не прописује да се воде евиденције.

Извештавање	Закон не уређује обавезу извештаваја о положају младих, омладинској политици нити другим темама од значаја за бригу о младима.
Надзор над применом закона и казнене одредбе	Институција задужена за примену закона је ресорно министарство за образовање и културу. Закон не прописује прекршаје и не садржи казнене одредбе.

Предности	Недостаци
	Закон има мали опсег и не уређује многа питања од значаја за бригу о младима.

ЛЕТОНИЈА

Летонија је област бриге о младима уредила кроз Закон о младима (2009). Закон има 13 чланова и уређује ко је одговоран за спровођење омладинске политике, надлежност у области омладинске политике, учешће младих у развоју и имплементацији омладинске политике, као и основна начела за одобравање финансирања иницијатива, за учешће у одлучивању и друштвеном животу и за омладински рад. Закон **промовише интерсекторску сарадњу државних органа у спровођењу омладинске политике**, и ресорном министарству прописује обавезу да обезбеди развој јединствене националне омладинске политике, њено координирано спровођење, и методолошки оквир за планирање, спровођење и оцењивање омладинског рада локалних самоуправа.

Закон утврђује и обавезу институција државне управе да након спровођења омладинске политике у домену своје надлежности, **евалуирају њен утицај** на младе. Закон не уређује ближе волонтирање младих нити рад волонтерских омладинских организација, већ упућује на Закон о волонтирању (чл. 9-10).

Закон се декларативно дотиче и питања економског оснаживања младих (чл. 11), те наводи да ће држава промовисати економске активности и запошљавање младих људи, посебно:

- 1) оспособљавање младих у питањима везаним за почетак пословне активности;
- 2) подршку започињању економске активности младих;
- 3) подршку пројектима за промоцију запошљавања младих, посебно младих људи који су у опасности од социјалне искључености.

Закон прописује могућност да поједине административне задатке у домену омладинске политике ресорно министарство повери појединцима, удружењима и фондацијама ради ефикаснијег спровођења мера омладинске политике (чл. 13).

Предмет	Закон утврђује ко је одговоран за спровођење омладинске политике, надлежност у области омладинске политике, учешће младих у развоју и имплементацији омладинске политике, као и основна начела за одобравање финансирања иницијатива, за учешће у одлучивању и друштвеном животу и за омладински рад (чл. 2).
Циљ	Сврха закона је да побољша квалитет живота младих промовишући њихове иницијативе, радну етику, патриотизам и учешће у доношењу одлука и друштвеном животу, као и подржавајући омладински рад (чл. 1).
Начела	Основни принципи омладинске политике су следећи (чл 2а): 1) принцип учешћа - осигурати да млади људи имају прилику да се укључе у дискусију о одлукама које утичу на омладинску политику пре њеног доношења; 2) принцип доступности информација - промовисати пружање информација младима које одговарају њиховим развојним потребама; 3) принцип једнаких могућности - осигурати младим људима прилику да активно учествују у активностима јавног, политичког, културног и економског живота без икакве дискриминације; 4) принцип уважавања интереса младих - да се поштују интереси, права, потребе и могућности младих при решавању питања која се односе на младе; 5) принцип повољних економских предуслова - промовисати стварање таквих услова у којима млади људи имају прилику да буду економски независни становници Летоније; 6) принцип интеграције младих - промовисати међукултурни дијалог у свим фазама развоја и спровођења омладинске политике; 7) принцип мобилности и међународне сарадње - како би се осигурало да млади људи имају прилику да буду мобилни, да стичу знања и вештине изван места свог пребивалишта и да

	промовише размену препорука, као и најбоље праксе других земаља и њихово увођење у омладинску политику ЛВ.
Дефиниција младе особе	Лица од 13-25 година живота (чл. 1).
Омладински рад и омладинска занимања	Закон одређује омладински рад као скуп планираних практичних мера оријентисаних ка младима који обезбеђују спровођење омладинске политике, формирање вредносне оријентације младих и јачање универзалних вредности (чл 2). Задаци омладинског рада (чл. 2а) су да: 1) подржи и промовише омладинске иницијативе стварањем повољних услова за њихов интелектуални и креативни развој; 2) обезбеди да млади имају прилику да стекну вештине, знања и компетенције неформалног образовања неопходне за њихов живот; 3) обезбеди да млади имају прилику да користе слободно време на користан начин; 4) младим људима омогући приступ информацијама које одговарају њиховим развојним потребама. Закон превиђа да ако је за рад са младима на локалном нивоу задужен специјалиста за омладинска питања, да мора проћи одговарајућу обуку.
Права и одговорности младих	Закон не уређује ово питање, али имплицитно младима утврђује право на учешће у развоју и спровођењу омладинске политике: 1) ангажовањем у стицању и пружању неформалног образовања и обављањем добровољног рада; 2) обављањем послова у локалним самоуправама образовних установа; 3) развијањем и спровођењем пројеката, али и других иницијатива; 4) учешћем у активностима омладинских организација, али и других удружења и фондација; 5) укључивањем у процес доношења одлука државних и локалних власти које утичу на омладинску политику; 6) ангажовањем у другим активностима које су усмерене на промовисање учешћа младих у развоју и спровођењу омладинске политике.”
Механизми партиципације младих у доношењу одлука	Право младих да партиципирају у процесима доношења омладинских политика и њиховом спровођењу потврђено је у члану 7: „Млади имају право да учествују у развоју и спровођењу омладинске политике: 1) ангажовањем у стицању и пружању неформалног образовања и обављањем добровољног рада; 2) обављањем послова у локалним

	самоуправама образовних установа; 3) развијањем и спровођењем пројеката, али и других иницијатива; 4) учешћем у активностима омладинских организација, али и других удружења и фондација; 5) укључивањем у процес доношења одлука државних и локалних власти које утичу на омладинску политику; 6) ангажовањем у другим активностима које су усмерене на промовисање учешћа младих у развоју и спровођењу омладинске политике.“ Закон предвиђа формирање Саветодавног омладинског већа (чл. 4) које оснива Влада ради промовисања развоја, имплементације и координације омладинске политике, и обезбеђивања учешћа младих у доношењу одлука и у друштвеном животу. Веће чине делегирани представници државне управе, локалних самоуправа и омладинских организација. Делегирани представници омладинских организација чине најмање 1/2 састава. ЈЛС може формирати локални Савет за младе као оквир за партиципацију младих у доношењу одлука у ЈЛС (чл. 5). Савет прати и анализира потребе младих у ЈЛС и сходно предлаже мере које ће унапредити положај младих у ЈЛС.
Облици организовања младих	Закон препознаје „омладинску организацију“ као основни облик организовања младих. Омладинска организација је удружење уписано у Евиденцију омладинских организација коју чине најмање 2/3 деце и младих, где млади учествују у органима управљања и чији статут наводи младе као циљну групу или област остваривања циљева, и која спроводи омладински рад (чл. 6). Закон препознаје и неформалне групе које могу партиципирати у процесима доношења одлука.
Обавезе и одговорности ЈЛС за бригу о младима	ЈЛС је дужна да осигура „институционални систем за омладински рад“, и изради планске документе локалне управе за развој омладинске политике (чл. 5). По успостављању институционалног система за омладински рад, ЈЛС има право: 1) да одреди орган надлежан за омладински рад; 2) да запосли стручњака за омладинске послове - особу која планира, обавља и координира рад са младима; 3) да оснује саветодавну комисију за омладинске послове која промовише планирање и спровођење омладинског рада локалне управе,

	као и учешће младих у доношењу одлука; 4) да оснује омладински центар; 5) да оснује локални савет за младе; Локална управа ће осигурати да омладинске организације и иницијативе (неформалне групе) имају прилику да се укључе у процес доношења одлука од интереса за младе.
Институције и сервиси за младе	ЈЛС може основати Омладински центар као локалну институцију за младе (чл. 5). Улога омладинског центра је да обавља омладински рад којим ће се осигурати: 1) спровођење мера, пројеката и програма неформалног образовања; 2) ангажовање младих људи у омладинским организацијама или неформалним групама младих и волонтерски рад; 3) укључивање младих људи који су у ризику од социјалне искључености у своје вршњачко окружење; 4) међукултурни дијалог међу младима; 5) саветовање младих о темама које су актуелне; 6) укључивање младих у омладински рад локалне управе и мере, пројекте и програме који се на тај начин организују;
Практичне политике за младе	Закон одређује „<i>Политику према младима</i>“ као скуп циљаних акција које треба спровести у свим областима националне политике које промовишу потпуни и свеобухватни развој, укључивање у друштво и побољшање квалитета живота младих. Политику према младима спроводе институције државне управе и ЈЛС према својој надлежности, а такође и омладинске организације и друга физичка и правна лица. Ресорно министарство припрема годишњи Државни програм омладинске политике у којем су утврђени годишњи приоритети (чл. 3).
Финансирање омладинске политике	Финансијска средства из државног буџета намењена младима и њиховим организацијама, одобравају се у отвореном поступку у оквиру годишњег државног програма за омладинску политику (чл. 12). Омладинска организација има право на финансирање из државног буџета, ако испуњава све критеријуме: 1) организација је уписана у Евиденцију омладинских организација; 2) спроводи програме неформалног образовања за младе;

	3) пуноправни је члан мреже међународне сарадње сродне области деловања; 4) има најмање 300 чланова; 5) спроводи омладински рад у најмање 3 планска региона; 6) организује најмање 1 конференцију годишње на националном нивоу за своје чланове и друге заинтересоване стране о актуелним питањима везаним за омладинску политику; ЈЛС може у складу са могућностима одобравати финансијска средства за локалну омладинску политику, по основу отвореног позива.
Евиденције	Закон прописује да ресорно министарство води Евиденцију омладинских организација (чл. 6).
Извештавање	Закон не уређује ово питање.
Надзор над применом закона и казнене одредбе	За надзор је задужено ресорно министарство. Закон није прописао прекршаје, нити казне.

Предности	Недостаци
- Закон уређује институционални систем за омладинску политику на локалном нивоу. - Закон у посебном члану, иако декларативно, подвлачи право младих да учествују у процесима доношења и спровођења одлука.	

ЛИТВАНИЈА

Литванија је бригу о младима уредила кроз Закон о оквиру за омладинску политику (2003, 2018) који садржи 9 чланова. Закон се фокусира на креирање омладинске политике, омладински рад, положај омладинских организација и организација за младе у систему бриге о младима. Закон ствара оквир за ефикасан рад са младима за категорије НЕЕТ и другим рањивим геупама младих. Закон дефинише „Мобилни рад са младима“ као рад са младим људима који се селе у стамбено насеље без инфраструктуре за рад са младима, узимајући у обзир индивидуалне потребе младих људи који живе на том подручју. Закон дефинише и појам „неактивна млада особа“ (или НЕЕТ) као млада особа која не студира,

није на обуци, не ради по уговору о раду или самостално, нема друге правне односе еквивалентне запослењу, не бави се неплаћеним запослењем и не тражи посао.

Предмет	Закон утврђује посебности креирања и спровођења омладинске политике, омладинског рада, саветодавне институције, надлежности омладинских организација и организација за младе (чл. 1).
Циљ	/
Начела	Омладински рад заснива се на следећим принципима (чл. 6): 1) отворена и неформална комуникација - однос између особе која ради са младом особом и младе особе заснива се на међусобном поверењу, еквивалентности и узајамном учењу; 2) добровољно учешће - рад са младима заснива се на добровољном опредељењу младе особе и њеном укључивању у активности; 3) заједничке активности - рад са младима укључује учење о томе како се могу решавати проблеми у групи, доносити одлуке у сарадњи са другим младима, као и о заједничком доприносу активностима и подели одговорности; 4) индивидуалност - рад са младима је организован према потребама сваке младе особе са којом се ради; 5) учење из искуства - рад са младима заснива се на личном искуству и самопроцени младе особе; 6) упућивање - млада особа, узимајући у обзир њене индивидуалне потребе, шаље се у државне и / или општинске институције и / или установе, друге субјекте који јој могу пружити неопходну подршку и (или) информације; 7) безбедно окружење - младима се морају обезбедити услови за безбедно учење, деловање, примену идеја без сусрета са физичким и психичким насиљем.
Дефиниција младе особе	Млада особа је лице од 14 до 29 година (чл. 2).
Омладински рад и омладинска занимања	Омладински рад је активност усмерена на стварање услова за младу особу да се бави личним, професионалним и друштвеним развојем и развојем својих компетенција (чл. 2). Закон разликује неколико облика омладинског рада: 1) отворен рад са младима;

	2) рад са младима на улици; 3) мобилни рад са младима; 4) развој практичних вештина младих; Омладински рад на улици је рад са младима у неинституционалном окружењу, директно на неформалним местима окупљања младих (јавни простори, улице, паркови, кафићи, спортски терени, клубови итд.).
Права и одговорности младих	Закон не уређује ово питање.
Механизми партиципације младих у доношењу одлука	Механизам партиципације младих у процесима доношења одлука на националном нивоу у Литванији је Савет за питања младих, који је састављен од делегираних представника државних институција, Савеза литванских општина, Савета омладинских организација Литваније и Светске организације младих Литваније (чл. 4). Савет за питања младих разматра питања у вези са омладинском политиком у Литванији и подноси предлоге Влади, министарствима, другим државним и општинским институцијама и телима, о политици према младима, њеној примени, приоритетима финансирања омладинске политике, мерама спровођења, сарадњи са страним литванским омладинским организацијама, нацртима закона који се односе на спровођење омладинске политике и другим питањима. Механизам партиципације на локалном нивоу јесу Општински савет за питања младих - јавна саветодавна институција коју образују представници ЈЛС и савета општинских омладинских организација које делују на територији ЈЛС (чл. 5).
Облици организовања младих	Закон препознаје више облика омладинског организовања. Основни облик омладинског организовања је Омладинска организација као удружење основано ради заступања интереса младих, при чему су најмање 2/3 чланова млади (чл. 2). Организација за младе је правно лице чији је један од циљева обављање активности са младима. Савет омладинских организација Литваније је кровна омладинска организација чија је главна сврха представљање младих и омладинских организација на нивоу Литваније.

	Светска литванска омладинска унија је страна литванска омладинска организација, чија је главна сврха да уједини стране литванске омладинске организације широм света и да их представља. Савет општинских омладинских организација је омладинска организација чија је главна сврха да уједини и представља омладинске организације које делују на територији ЈЛС. Литванска омладина у иностранству - омладина литванског порекла која живи у страним земљама. Страна литванска омладинска организација је страно удружење регистровано у иностранству, чије представничко тело чини најмање 2/3 страних младих држављана литванског порекла. Закон не препознаје неформалне групе.
Обавезе и одговорности ЈЛС за бригу о младима	За потребе спровођења омладинске политике на локалном нивоу, Закон у органима локалне самоуправе утврђује позицију општинског координатора за омладинске послове, који има статус државног службеника у ЈЛС (чл. 3). Опис посла општинског координатора за омладинске послове утврђује министар. Општински координатор за питања младих припрема и спроводи програме и мере омладинске политике и мере које се спроводе у општини, анализира положај младих, омладинских организација и организација које раде са младима у општини, развија сарадњу између општинских институција и тела која раде у области омладинске политике, одржава односе са страним литванским омладинским организацијама и обавља друге функције наведене у опису посла општинског координатора за питања младих.

Институције и сервиси за младе	На националном нивоу Закон успоставља јавну установу “Агенција за међународну сарадњу младих”, чији је оснивач ресорно министарство, а успоставља се ради управљања програмима међународне заједнице и Европске уније у области омладинске политике. На локалном нивоу Закон препознаје 2 врсте институција за младе: „Отворени омладински центар” и „Отворени простор за младе”. Отворени омладински центар је правно лице које спроводи омладински рад и укључује их у своје активности (чл. 2). Отворени простор за младе је простор којим управља правно лице које из области културе, образовања, физичког васпитања и спорта или социјалне заштите, у којем се обавља омладински рад, на основу добровољног учешћа младих.
Практичне политике за младе	Закон не уређује ово питање.
Финансирање омладинске политике	Закон не уређује питање финансирања.
Евиденције	Закон не уређује ово питање.
Извештавање	Закон не уређује ово питање.
Надзор над применом закона и казнене одредбе	Министарство социјалне заштите и рада Републике Литваније формулише омладинску политику, организује, координира и контролише њено спровођење (чл. 3).

Предности	Недостаци
- Закон утврђује и описује позивију општинског координатора за младе који је задужен за питање омладинске политике у ЈЛС; - Закон ствара оквир за ефикасан рад са младима за категорије НЕЕТ и другим рањивим геупама младих;	Закон не уређује битна питања из области бриге о младима попут практичне политике за младе и финансирања;

РУМУНИЈА

Закон садржи 32 члана. Закон налаже свим нивоима управе, јединицама, установама и јавним службама које су им подређене, обавезу да подржавају активност младих и осигурају одговарајући оквир за њен развој на националном и локалном нивоу (чл. 3).

Закон успоставља **Национални орган за младе** као специјализовано тело централне управе које разрађује владине политике у области младих и координира њихову примену (чл. 5). Такође се успоставља и **Међуминистарски савет за образовање, културу, истраживање, омладину, спорт и мањине**, који својом одлуком формира Влада (чл. 6). По карактеру и сврси, ово тело је слично републичком Савету за младе у Србији, али има шири тематски обухват (не само бригу о младима), и чине га представници ресорних министарстава, без учешћа представника цивилног друштва.

Закон уређује подршку **економском оснаживању младих** (чл. 17). С тим у вези, утврђује се обавеза подршке предузетничким иницијативама младих кроз бесповратна финансијска средства за њихов приступ консултантским услугама специфичним за покретање посла; подршка младим људима за оснивање малих и средњих предузећа и за реализацију инвестиција, кроз **програме преференцијалних кредита**, са приоритетом у руралним подручјима и у географским подручјима са ниским економским нивоом; Држава ће одобрити олакшице у облику **смањења пореза и дажбина**, у периоду од најмање 1 године, за компаније које су основали млади, без обзира на степен њиховог образовања; Држава подржава обуку младих људи за будуће предузетнике и менаџере организовањем бесплатних курсева из области менаџмента и пословне администрације. Појединости у вези са овим сетом подршке, уређују се подзаконским актом.

Млади уживају слободан **приступ књижном фонду** и изворима информација којима управљају јавне библиотеке, док млади људи који долазе из центара за смештај или из породица са смањеним материјалним могућностима и који желе да наставе школовање у високом образовању у државном систему имају право на **бесплатно школовање**, на буџету Министарства задуженог за просвету (чл. 18). Закон утврђује и да држава подстиче **враћање у земљу младих стручњака** који су завршили академске студије у иностранству (чл. 19).

Закон уређује и обавезу државе да **подстиче волонтирање младих**. Утврђује обавезу државе да подржава НВО које организују волонтирање, као и обавезу да употпуни правни оквир за остваривање и признавање волонтерских активности за младе људе, како за румунске тако и за стране држављане, како на територији Румуније, тако и на територији

других држава, у складу са међународним конвенцијама чији је Румунија уговорна страна (чл 20).

У члану 23 препознаје се настојање да се обезбеде **мере превенције преласка младих у стање НЕЕТ**. Овај члан уређује обавезу државе да предузима низ превентивних мера на пољу олакшавања и подстицања професионалног укључивања младих, попут: а) осигурава стварање и функционисање система каријерног саветовања; б) осигурава услове за професионалну интеграцију младих са физичким инвалидитетом; ц) промовише недискриминаторну политику у циљу запошљавања младих жена, са приоритетом за младе мајке; д) олакшава приступ младих људима тржишту рада, стимулисањем физичких или правних лица која приоритетно запошљавају младе, према важећим прописима; е) осигурава потребне услове за преквалификацију и професионални повратак младих људи привремено ван тржишта рада.

Закон уређује и обавезу државе да води и **социјалну бригу о младима** (чл. 24), па тако прописује обавезу да обезбеди пружање савета о планирању породице; приступ субвенционисаним кредитима за младе породице; развија национални програм у области изградње социјалних станова, за младе и породице младих људи са ниским приходима; подржава изградњу или стицање стамбеног простора за младе. Држава усваја посебне мере усмерене на стварање могућности за младе људе или младе породице у руралном подручју (чл. 25).

Закон уређује и обавезе државе у области **јавног здравља младих** (чл. 26), и то: а) развија посебне програме за спречавање и борбу против конзумирања алкохола, дувана, дрога и других штетних супстанци, као и малолетничке делинквенције; б) обезбеђује пружање бесплатног медицинског третмана и мера за друштвену реинтеграцију младих људи зависних од алкохола, дувана, дрога или других штетних супстанци; ц) обезбеђује пружање бесплатне медицинске помоћи младима који похађају акредитовани облик образовања; д) обезбеђује пружање бесплатног медицинског третмана младима који болују од хроничних болести; е) предузима мере за друштвено-професионалну реинтеграцију младих преступника из завода, центара за преваспитавање и медицинско-образовних завода; ф) обезбеђује слободан приступ младима програмима здравственог образовања.

Предмет	Закон уређује правни оквир за којим се осигуравају услови за друштвено-професионалну интеграцију младих, према њиховим потребама и тежњама (чл. 1).
Циљ	/

Начела	Закон наводи 10 општих принципа на којима се заснива систем бриге о младима (чл. 4): а) разрада и промоција глобалних и интегрисаних стратегија и њихово поткрепљивање на основу резултата актуелних друштвених истраживања; б) осигуравање учешћа младих у одлукама које се тичу њих, укључујући развој, промоцију и имплементацију омладинских политика, посебно путем невладиних структура младих; ц) повећање степена учешћа младих у јавном животу и подстицање на преузимање индивидуалних или групних одговорности; д) подржавање и усмеравање младих људи како би активно учествовали у економском, образовном и културном животу земље; е) подстицање сарадње централних и локалних јавних власти и институција са невладиним структурама младих, успостављањем саветодавних већа састављених од невладиних и омладинских организација при сваком централном или локалном јавном органу или институцији која управља средствима за младе; ф) гарантовање права на образовање, обуку и стручно усавршавање; г) подстицање приступа младих информацијама и информационим технологијама; х) подстицање мобилности међу младима; и) подстицање волонтирања међу младима; ј) промовисање међукултурног дијалога и борба против расизма, ксенофобије и нетолеранције међу младима.
Дефиниција младе особе	Млади људи - грађани старости између 14 и 35 година (чл. 2).
Омладински рад и омладинска занимања	Закон не уређује област омладинског рада, питање професионализације нити питање омладинских занимања.
Права и одговорности младих	Закон не уређује ово питање, али имплицитно, млади имају право на слободан приступ књижном фонду и изворима информација којима управљају јавне библиотеке (чл. 18). Млади који долазе из центара за смештај или из породица са смањеним материјалним могућностима имају право на бесплатну школарину за похађање високошколског програма.

Механизми партиципације младих у доношењу одлука	Закон препознаје Национални савет за младе као невладино аутономно удружење (чл. 15) које представља национални омладински форум и главног невладиног партнера Влади у области бриге о младима. Влада је дужна да се консултује са Саветом приликом израде практичне политике која је од интереса за младе. Савет има свог делегата у Економско-социјалном савету Румуније, који има право саветодавног мишљења (чл. 16). Закон не уређује начин оснивања, састав и управљање Саветом за младе.
Облици организовања младих	Закон прави разлику између <i>„Омладинских организација“</i> и <i>„Организација за младе“</i>, њихових савеза, а препознаје и <i>„Регионалне фондације за младе“</i> и <i>„Националну фондацију за младе“</i>. Омладинска НВО је организација коју чини 2/3 младих и статутом уређује да је циљ организације рад са младима (чл. 11). Организација за младе као свој статутарни циљ мора имати дефинисан рад са младима (чл. 12). Регионалне фондације за младе чине омладинске организације и организације за младе на територији одређеног региона (чл. 13). Национална фондација за младе је правно лице које оснивају регионалне фондације за младе (чл. 14). Национална фондација наследник је непокретне имовине заостале иза Савеза комунистичке омладине.
Обавезе и одговорности ЈЛС за бригу о младима	Закон утврђује (чл. 10) одговорност ЈЛС да обезбеђују институционални оквир и потребне услове за учешће младих у доношењу одлука у области младих. Прописује се обавеза ЈЛС да организује процедуру консултација са омладинским НВО, у вези са свим питањима која се тичу младих.
Институције и сервиси за младе	Национална управа за младе може основати националне центре за информисање и саветовање младих као јединице са правним субјективитетом, или у партнерству са НВО за младе или са органима ЈЛС (чл. 9). Закон прописује обавезу државе да обезбеди низ услуга и услова за остваривање посебних афирмативних права за младе, у областима образовања, запошљавања, предузетништва, научноистраживачке делатности, социјалне и здравствене

	заштите, и становања (чл. 17-26). Закон прописује и претпоставке за превенцију стања НЕЕТ међу младима.
Практичне политике за младе	Закон не садржи одредбе о практичним политикама за младе нити упућује на друге акте који уређују ову материју.
Финансирање омладинске политике	Закон уређује да органи јавне управе одвајају средства у својим буџетима за политику бриге о младма. Прописана је могућност свим нивоима власти да установе Фонд за младе из којег ће се финансирати трошкови активности за младе (чл. 28). Закон прописује и да је неекономски приход омладинских организација и организација за младе неопорезив (чл. 29).
Евиденције	Закон не уређује ово питање.
Извештавање	Закон не уређује ово питање.
Надзор над применом закона и казнене одредбе	Закон не уређује ово питање и не прописује прекршаје и казнене одредбе.

Предности	Недостаци
- Закон има снажан интерсекторски карактер, утврђује одговорност државе да осигура одговарајуће мере у областима образовања, запошљавања, предузетништва, становања, социјалне и здравствене заштите младих као битних аспеката бриге о младима; - Закон се на суптилан начин дотиче и питања младих у руралним подручјима, повратка младих кадрова из иностранства, економског оснаживања рањивих категорија попут младих са инвалидитетом, девојака и младих мајки;	Веома скромно су уређена питања партиципације младих у доношењу одлука, осим принципа, конкретни механизми се не виде;

СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

„Закон о партиципацији младих и омладинској политици“ је донет 2020. године и садржи 29 чланова. Закон уређује бројна питања из домена омладинске политике, а нарочито омладинско организовање, партиципацију младих у доношењу одлука, документа

омладинске практичне политике, активности и мере органа управе на националном и локалном нивоу којима се унапређује положај младих и друга питања.

Предмет	Предмет закона су облици омладинског организовања, учешће младих у процесу креирања омладинских политика и доношења одлука, стратешки документи на националном и локалном нивоу, активности и мере које предузимају органи државне управе и локалне самоуправе за промоцију положаја младих у друштву, као и информисање и заједничко планирање активности за младе.
Циљ	1) стварање и спровођење политике према младима на свим нивоима кроз мултисекторски приступ, полазећи од потреба и интереса младих; 2) јачање учешћа младих у процесима креирања политика за младе, активног информисања, промоције и заштите интереса младих, као и јачање свести о значају младих и њиховој друштвеној улози; 3) промовисање међугенерациског партнерства за подршку учешћу младих у процесу доношења одлука; 4) подршка и промоција омладинских организација; 5) подстицање структурног дијалога на националном и локалном нивоу; 6) подстицање волонтирања, омладинског активизма и омладинског рада, 7) подстицање личног, професионалног и социјалног развоја младих.
Начела	Закон у чл. 4 дефинише начела као и обавезу свих органа јавне управе и локалне самоуправе и омладинских организација да их примењују у раду са младима. Начела: 1) једнакост, једнаке могућности и забрана дискриминације; 2) независност, плурализам и демократија у свим облицима организовања младих; 3) транспарентност и јавност; 4) подизање свести о значају младих и њиховој друштвеној улози; 5) мултикултурализам, интеркултурализам и инклузивност у активном учешћу младих; 6) међуетничко укључивање и повезивање омладине у организовању и вођењу омладинских јавних политика; 7) одговорност и солидарност међу младима, 8) међуинституционална сарадња у креирању и спровођењу политика за младе.
Дефиниција особе	Особе старости од 15 до 29 година. (чл.3).

Омладински рад и омладинска занимања	Закон у чл. 3 објашњава значење појмова „омладински рад“ и „омладински радници“. Омладински рад је дефинисан као „организовани и систематски процес образовања и подршке аутентичном развоју младих у циљу постизања њиховог пуног личног, социјалног и друштвеног потенцијала и њиховог активног укључивања у живот заједнице“. Омладински радници су дефинисани као „квалификоване особе које имају компетенције за рад са младима спровођењем активности које подржавају њихов лични и социјални развој кроз неформално и информално учење“.
Права и одговорности младих	Закон не уређује ово питање.
Механизми партиципације младих у доношењу одлука	У чл. 3 се наводи значење појма „партиципација младих“ и то као „поступак који омогућава младим људима да учествују и заједнички доносе одлуке и програме који обликују живот младих“. У складу са овим значењем, у закону се могу препознати следећи облици партиципације младих: Национална скупштина младих, Национално саветодавно тело за младе, локални савети за младе, локалне скупштине младих. Национална скупштина младих (чл. 10-12) је тело које бира представнике младих у национално саветодавно тело (9 од 17 чланова), дефинише приоритете и политике представника младих, и координира и надгледа њихов рад (у даљем тексту: Скупштина младих). Националну скупштину чине представници организација уписаних у Регистар омладинских организација и организација за младе. Национално саветодавно тело за политику према младима (чл. 14-15) је тело за сарадњу представника младих и државне управе, и има саветодавну и надзорну улогу у спровођењу омладинских политика и активности за младе. Успоставља се одлуком Владе РНМ. Чини га 17 чланова, од којих 8 именују тиела државне управе, и 9 представника младих које бира Национална скупштина младих. Национално саветодавно тиело има између осталих и следеће надлежности: даје мишљења и препоруке о примени прописа и политика за младе, о буџетским средствима намењених младима, даје

	предлоге, мишљења и препоруке за финансирање активности за младе, предлаже успостављање механизма за вредновање партиципације младих и остваривање интереса младих у друштвеном животу. Важна за партиципацију младих је и одредба у чл. 15. да Национално саветодавно тело предлаже успостављање механизма за вредновање партиципације младих и остваривање интереса младих у друштвеном животу. Локални савети за младе су тела кроз које се обезбеђује партиципација младих у доношењу одлука на локалном нивоу. Закон прописује да ЈЛС статутом треба да предвиде оснивање ових тела. Савети имају саветодавну и представничку улогу у ЈЛС у оквиру политика за младе, са надлежностима између осталог да: предлажу тачке дневног реда већа ЈЛС, које се тичу омладинске политике, покрећу питања од значаја за младе из делокруга надлежности ЈЛС, и иницирају процес израде локалне стратегије за младе. Број чланова локалних савета младих је непаран и не прелази више од 1/3 чланова већа ЈЛС. Чланове локалних савета младих бирају локалне скупштине младих. Локалне скупштине младих чине представници омладинских организација и организација за младе, омладине политичких странака и синдиката, средњошколских и студентских организација и други облици организовања младих. Представници су млади од 15-29 година, морају имати пребивалиште на територији ЈЛС у чију локалну скупштину младих се бирају, а могу их делегирати организације које у тој ЈЛС спроводе активности и програме, без обзира на место седишта организације.
Облици организовања младих	Закон препознаје 4 облика организовања младих, и то: омладинска организација, организација за младе, кровна организација младих и национална скупштина младих. Од наведених облика, национална скупштина младих има карактер механизма за партиципацију младих, док кровна организација може имати такав карактер. Специфичност омладинске организације (чл. 6) је да се њено највише тело које доноси одлуке састоји од најмање 2/3 младих, и да су њени циљеви и активности и усмерени на промоцију интереса младих. Специфичност организације за

	младе (чл. 7) је у томе што су њени програмски циљеви и активности усмерени на промоцију интереса младих, иако њоме не управљају млади. Организације за младе нпр. могу бити и подмлаци омладинских странака и синдиката. Кровна организација младих (чл. 8-9) је облик сличан нашем кровном савезу, јер их чине организације младих и за младе који су уједињени ради постизања заједничких циљева у одређеним областима од интереса за младе. Кровна организација младих треба да има најмање 10 чланова из најмање 5 планских регија РНМ, да 2/3 младих чине највише управљачко тело, да је регистрована у складу са Законом о удружењима и фондацијама, и да има свој статут. За разлику од нашег решења у којем МОС издаје потврду о испуњености услова за добијање статуса кровног савеза, македонски закон не прописује ближе како се утврђује испуњеност услова за стицање статуса кровне организације. Кад је реч о надлежностима (чл. 9), кровна организација између осталог може учествовати у процесу креирања закона и других стратешких докумената од интереса за младе, спровођењу, праћењу и евалуацији омладинских политика, предлагати мере доносиоцима одлука итд. Закон не препознаје неформалне групе младих.
Обавезе и одговорности ЈЛС за бригу о младима	ЈЛС су одговорне за спровођење омладинске политике на локалном нивоу. Оснивају Канцеларије за младе (КзМ) и именују омладинске координаторе као службенике КзМ. Могу оснивати и омладинске центре. ЈЛС су одговорне за финансирање омладинске политике на подручју своје територије.
Институције и сервиси за младе	Закон препознаје канцеларије за младе и омладинске центре као основне јавне институције које спроводе омладинску политику непосредно радећи са младима. Канцеларије за младе оснивају ЈЛС ради координирања омладинске политике у локалној заједници (чл. 21). Органи ЈЛС су дужни да именују службеника за младе, који ће бити одговоран за рад КзМ. Омладински центар оснива ЈЛС у сарадњи са другим облицима омладинског организовања (чл. 22). Омладински

	центар припрема и спроводи програме за младе и у њима су за рад с младима одговорни омладински радници. Закон помиње „Агенцију за омладину и спорт“ која између осталог, води и регистар омладинских организација и организација за младе, али ни једна одредба у закону није посвећена овој институцији.
Практичне политике за младе	Закон се детаљније бави питањем Националне стратегије за младе (чл. 19.) и локалних стратегија за младе. Национална стратегија за младе (НСМ) поставља средњорочне (5-годишње) циљеве и приоритете за развој омладинских политика и промоције интереса младих и утврђује организационе, финансијске и административне мере за њихово постизање. НСМ садржи и Акциони план са дефинисаним активностима, динамиком, носиоцима активности и пројекцијом буџетских средстава, као и услове и индикаторе евалуације. НСМ припрема Агенција за омладину и спорт кроз консултативни, инклузиван и транспарентан процес и на основу претходно прибављеног мишљења Саветодавног тела за младе. Локална стратегија за младе је у опису слична НСМ, али се односи на локални ниво и припремају је органи ЈЛС у сарадњи са локалним саветом за младе.
Финансирање омладинске политике	Финансирање омладинске политике подељено је између Владе РНМ и ЈЛС. За спровођење овог закона, у буџету РНМ годишње се обезбеђују средства у износу од најмање 0,3%, а у буџетима ЈЛС издвајају се средства на годишњем нивоу у износу од најмање 0,1% буџета ЈЛС.
Евиденције	Постоји Регистар омладинских организација и организација за младе (Поглавље 3) који води Агенција за омладину и спорт. Приликом уписа у Регистар организација је дужна да надлежном телу достави између осталог и следеће податке: програм рада, годишњи извјештај о активностима за младе, укупан број чланова организације и број чланова од 15-29 година. Регистар је јаван и доступан је на веб страни надлежног државног органа.
Извештавање	Влада РНМ дужна је да годишње припрема и доставља Парламенту РСМ извештај о спровођењу НСМ и Акционог плана. Службеници за младе при КзМ одговорни су за

	припрему годишњег извештаја о раду институција у области младих, који достављају Агенцији за омладину и спорт.
Надзор над применом закона и казнене одредбе	Питање надзора над применом закона није уређено. У прелазним и завршним одредбама се прописују рокови у којима назначени државни орган ии ЈЛС треба да испуне законом прописане обавезе. Ипак, закон не предвиђа корективне механизме и казнене одредбе органа који не поступе у складу са законом.

Предности	Недостаци
• Закон дефинише вишеслојни механизам партиципације младих у доношењу одлука од значаја за младе; • Водећи се СМАРТ критеријумима, закон утврђује механизам финансирања омладинске политике на националном и локалном нивоу, као проценат националног/локалног буџета; • Закон прописује обавезу другим државним органима и нивоима власти да у задатом року спроведу назначене одредбе закона;	• Не постоји механизам који би извршио принуду над државним органом или ЈЛС која не спроводи одредбе закона;

СЛОВАЧКА

Словачка је Закон о подршци омладинском раду донела 2008. године. Закон садржи 21 члан са неколико подчланова. Закон се фокусира на омладински рад као делатност кроз коју се обезбеђује брига за младе. Закон је у потпуности уредио питање професионализације омладинског рада. Омладинским радом могу се бавити само акредитоване организације и појединци који обављају једно од 5 омладинских занимања. Акредитација се стиче на период од 5 година. Одобрава је Комисија за акредитацију а издаје министар. Звање омладинских занимања стиче се похађањем акредитованих обука и стручном праксом у акредитованим организацијама за омладински рад. Програм и испит којим се стиче звање, развија акредитовани пружалац услуге а одобрава Комисија за акредитацију у поступку акредитације. Омладинским радом се под истим условима могу бавити и организације чији је оснивач верска заједница. Омладинским радом се не могу бавити осуђивана лица и ова околност се утврђује у поступку запошљавања. Закон уређује и област волонтирања младих на целовит начин и без потребе за доношењем посебног закона којим би се уредило

волонтирање (чл. 11-13). Волонтирање обавља омладински волонтер који може бити било које домаће или страно физичко лице од 15-30 година старости које није осуђивано, није тражилац азила, није протеривано из СК, и није у радном односу. Волонтерска услуга је активност од општег интереса коју волонтер обавља у оквиру омладинског рада и на основу писаног уговора са акредитованом организацијом за омладински рад (организатором волонтирања). Волонтеру се мора обезбедити надокнада путних трошкова у вези са обављањем волонтерске службе, надокнада трошкова исхране, смештаја и волонтерски џепарац (чл. 12). Волонтер може добити и обуку. Организатор волонтирања има следеће обавезе (чл. 13): а) да обезбеди све што је потребно за обављање волонтирања, обезбедити здравствено осигурање за волонтера, ако то произилази из уговора о волонтирању, закључи важећи уговор о осигурању своје одговорности за евентуалну штету која може настати обављањем волонтерских активности, упутити волонтера о безбедности и заштити здравља при обављању волонтерске службе, издати волонтеру писмену потврду о трајању и садржају волонтирања, припремити писмену евалуацију волонтерског рада, да волонтеру који није држављанин СК обезбеди учење словачког језика током трајања волонтирања. Уговор са волонтером може се закључити на најдуже годину дана, осим ако активност траје дуже (чл. 12).

Предмет	Закон уређује подршку омладинском раду, неформално образовање у области омладинског рада, финансирање омладинског рада, акредитацију образовних програма из области рада са младима и волонтерски рад у области рада са младима (чл. 1).
Циљ	/
Начела	Закон не прописује начела, али прописује забрану дискриминације (чл. 4).
Дефиниција младе особе	Млада особа је лице до 30 година (чл. 2).
Омладински рад и омладинска занимања	Закон дефинише омладински рад и 5 омладинских занимања, и прописује да је за обављање делатности омладинског рада потребна стручна оспособљеност за једно од 5 занимања (омладински радник, омладински лидер, координатор омладинског рада и предавач у области рада с младима) (чл. 10). Оспособљеност се односи на скуп стручних знања, вештина и навика стечених током обуке или на стручној пракси. Стручна оспособљеност може се стећи и у акредитованом субјекту за омладински рад. Садржај и обим теоријског и практичног дела обуке, као и начин и обим испита

	за обављање делатности омладинског рада део су образовног програма акредитоване институције. Да би се лице бавило омладинским занимањем и засновало радни однос, не сме бити осуђивано за кривична дела. С тим у вези закон за сва занимања прописује услов да лице има интегритет (чл. 2а) и добру репутацију и да није осуђивано. Омладински рад је активност образовна и партиципативна активност која се спроводи са младима и за младе како би се осигурао њихов лични и професионални развој и друштвени развој кроз неформално образовање (чл. 2). Неформално учење у области омладинског рада значи даље усавршавање младих људи, младих лидера, омладинских лидера, омладинских радника и координатора за младе у циљу стицања нових знања, практичног искуства, компетенција и вештина потребних за рад са младима. Млади лидер је особа од најмање 15 и највише 17 година, има добар углед, активно учествује у организовању омладинских догађаја под вођством омладинског лидера или омладинског радника. Омладински лидер је особа од најмање 18 година, има добар углед, води и организује омладинске догађаје. Омладински радник је особа која подржава младе људе у њиховом личном развоју и развоју њиховог знања, вештина и компетенција, припрема и организује догађаје или програме у области омладинског рада, има пословну способност, у радно-правном односу је у институцији која ради са младима, и обавља добровољне активности у области рада са младима. Координатор омладинског рада је особа која има добар углед и планира, усмерава и координира рад са младима. Наставник у области омладинског рада је особа која има добар углед и образовним активностима развија компетенције омладинских радника, омладинских лидера, младих лидера и других лица које се баве омладинским радом (чл. 2). Акредитација је право на обављање делатности омладинског рада (чл. 8). Услов за издавање уверења о акредитацији је подношење документа о стручној оспособљености професионалног лица и предавача у области омладинског рада и подношење образовног програма. Решење о акредитацији се додељује на период од 5 година.
--	--

	Закон успоставља Комисију за акредитацију у области омладинског рада (чл. 7) као саветодавно тело при Министарству коју чине стручњаци из области омладинског рада, које именује и разрешава министар. Задаци Комисије су да оцењује пријаве за акредитацију за обављање омладинског рада, и пријаве за доделу ознаке квалитета (ознака „Савремени омладински центар“). Закон дефинише и занимање „омладински волонтер“ (чл. 11), али не као професионално занимање, већ волонтерско (без надокнаде и заснивања радног односа).
Права и одговорности младих	Закон не уређује ово питање.
Механизми партиципације младих у доношењу одлука	Партиципација младих је активно укључивање младих у процес планирања, одлучивања и спровођења догађаја и пројеката у области друштвеног и економског живота (чл. 2). ЈЛС може формирати Парламент младих (чл. 6а) који разматра нацрте локалних прописа, нацрте других докумената и мера о којима је расправљало веће ЈЛС, а који се тичу младих, сарађује са парламентима младих у другим ЈЛС и позивају се на седнице вијећа ЈЛС. Иако је надлежност ЈЛС да ближе уреди начин избора у Омладински парламент, претпоставка је да су чланови парламента младих младе особе и да га можемо сматрати механизмом партиципације младих у процесима доношења одлука.
Облици организовања младих	Закон не уређује облике организовања младих.
Обавезе и одговорности ЈЛС за бригу о младима	ЈЛС у области бриге о младима подржава омладински рад на својој територији и ствара услове за развој омладинског рада, подржава и подстиче учешће младих. ЈЛС може именовати координатора омладинског рада. ЈЛС са статусом града дужна је да донесе концепт развоја омладинског рада и осигура његово спровођење (чл. 6).
Институције и сервиси за младе	Закон не уређује институције и сервисе за младе, али уређује надлежност министра да додели ознаку квалитета „Савремени омладински центар“ пружаоцу омладинског рада који испуни прописане критеријуме (8а). Пружалац услуге може бити физичко или правно лице као и организације које оснивају верске заједнице.

Практичне политике за младе	Закон не уређује ово питање, осим што у члану 6 утврђује да је ЈЛС са статусом града дужна да донесе концепт развоја омладинског рада и осигура његово спровођење (чл. 6).
Финансирање омладинске политике	Држава обезбеђује средства у буџету за грантове у области омладинског рада. Грантови се могу давати за бројне таксативно наведене намене (пројекти, обуке, организовање волонтерских активности, међународна сарадња, информисање и сл.) али до максималног износа од 90% укупног трошка.
Евиденције	Закон не уређује питање евиденција, али с обзиром да постоји поступак акредитације за делатност омладинског рада на период од 5 година, мора постојати и евиденција.
Извештавање	Закон не уређује ово питање.
Надзор над применом закона и казнене одредбе	За надзор над применом Закона задужено је ресорно министарство (чл. 19). Закон не утврђује прекршаје и не прописује казне.

Предности	Недостаци
Закон детаљно уређује професионализацију омладинског рада, омладинска занимања и начин стицања омладинских звања.	Осим навођења принципа, и могућности оснивања омладинских парламената на локалном нивоу, закон не пружа довољно информација и норми којима се обезбеђује партиципација младих у доношењу одлука.

СЛОВЕНИЈА

Словенија се определила да област омладинске политике нормира кроз 2 акта: Закон о јавном интересу у области омладинског сектора и Закон о омладинским саветима. Закон о јавном интересу у области омладинског сектора садржи 34 члана и у њему су наведена значења основних појмова. „Омладински сектор“ је дефинисан као подручје у којем се креирају и спроводе омладинске политика и омладински рад. „Омладинска политика“ је усаглашени скуп мера различитих секторских јавних политика са циљем промоције и олакшавања интеграције младих у економски, културни и политички живот заједнице и одговарајућих механизма подршке за развој омладинског рада и рада омладинских организација, који се спроводи у сарадњи са омладинским, стручним и другим организацијама. Јавни интерес у омладинском сектору се остварује у 9 области (чл. 4), и то:

аутономија младих; неформално учење и обука и повећање компетенција младих; приступ младих тржишту рада и развој омладинских предузећа; брига о младима са мање могућности; волонтирање, солидарност и међугенерациско учешће младих; мобилност младих и међународна интеграција; здрави животни стилови и спречавање различитих облика зависности; приступ младих културним добрима и промоција креативности и иновација међу младима, и учешће младих у управљању јавним пословима у друштву. Јавни интерес у омладинском сектору се остварује на 2 начина: стварањем регулаторних и других услова за развој омладинског рада и укључивање питања из омладинске политике у стратегије, политике и мере које утичу на младе, и кроз финансијску подршку омладинским програмима и програмима за младе, укључујући финансијску подршку за развој омладинске инфраструктуре (чл. 5). Закон о омладинским саветима садржи 18 чланова и дефинисао је значење, положај, надлежности и друга питања о раду омладинских савета. Оба акта дефинишу улогу локалних нивоа власти у спровођењу јавног интереса у омладинском сектору, али не прописују императивне норме. Док Закон о јавном интересу у области омладинског сектора, који се у великој мери односи на поступање државних органа, не прописује казнене одредбе, Закон о омладинским саветима их прописује за прекршаје које направе приватно-правна лица и њихова одговорна лица.

Закон о јавном интересу у области омладинског сектора

Предмет	Закон утврђује шта се сматра омладинским сектором и јавним интересом за омладински сектор , као и начин спровођења јавног интереса у омладинском сектору (чл. 1).
Циљ	/
Начела	Закон афирмише принципе демократије, плуралности, интегритета, међугенерациске солидарности, једнакости, недискриминације и правде, мултикултурализма, међукултурног дијалога, волонтирања, промовисања здравог начина живота, поштовања живота и животне средине и учешћа невладиних организација у управљању јавним пословима (чл. 2), али их не појашњава прецизније.
Дефиниција младе особе	Особе старости од 15 до 29 година (чл.3).
Омладински рад и омладинска занимања	Закон дефинише „Омладински рад“ али не појашњава даље његово место и значај у омладинском сектору. Омладински рад је организовани и циљно оријентисани облик омладинског деловања и намењен је младима, у оквиру којег млади, на основу сопствених напора, доприносе сопственом укључивању у друштво, јачају своје компетенције и доприносе

	развоју заједнице. Примена различитих облика омладинског рада заснива се на волонтерском учешћу младих без обзира на њихов интерес, културно или политичко опредељење (чл. 2). Закон не уређује питање занимања нити професионализације омладинског рада.
Права и одговорности младих	Закон не уређује ово питање.
Механизми партиципације младих у доношењу одлука	Закон предвиђа формирање Владиног саветодавног тела за младе са широким овлашћењима, у којем представници омладинских организација чине половину чланова (чл. 8). Други облик партиципације младих у доношењу одлука јесу Омладински савет Словеније (национални ниво) и локални омладински савети (локални ниво), који су предмет посебног Закона о омладинским саветима.
Облици организовања младих	Омладинске организације и организације за младе, заједно са Омладинским саветима третирају се субјектима јавног интереса у омладинском сектору. (чл. 9). Организације које испуне утврђене критеријуме (300+ чланова, активности у већини региона), и омладинске организације националних мањина, могу добити статус националне омладинске организације .
Обавезе и одговорности ЈЛС за бригу о младима	Органи ЈЛС одговорни су за спровођење јавног интереса у омладинском сектору на локалном нивоу (чл. 4). Закон прописује надлежност ЈЛС да спроводи омладинску политику на локалном нивоу у складу са својим интересима, потребама, могућностима и околностима као што су број и структура становника, економска снага ЈЛС, просторне и кадровске могућности и сл. (чл. 27). Прописана је могућност да ЈЛС доноси локални програм за младе, образује радно или консултативно тело за младе, обезбеди средства у буџету за суфинансирање програма у омладинском сектору, предузима друге мере у складу са законом.
Институције и сервиси за младе	Закон дефинише омладински центар као организован функционални центар у којем се на локалном нивоу спровode програми у омладинском сектору и омладинском раду. (чл. 28)
Практичне политике за младе	Закон утврђује Национални програм за младе као основни стратешки програмски документ који дефинише приоритете и мере које су од јавног интереса у омладинском сектору (чл. 16).

	Доноси се на период од 9 година. Садржи опис програма, финансијски план са трошковима и изворима, пружаоце услуга, очекивани развојни утицај и индикаторе процене утицаја, период и рокове примене овог програма. Доноси га Парламент СИ на предлог Владе.
Финансирање омладинске политике	У буџету Владе СИ обезбеђују се средства за суфинансирање програма у омладинском сектору, при чему програмски и буџетски оквир за суфинансирање чини Национални програм за младе. Закон налаже да се финансирање реализује путем тендера и јавних позива (чл. 18). Средства се путем тендера могу наменити за тачно спецификоване услуге припреме и евалуације јавних позива док се сва друга средства намењена остварењу програма за младе реализују путем јавних позива . Јавни позиви намењени су омладинским организацијама, омладинским саветима и јавним институтима у омладинском сектору. Законом су прописани и обавезни елементи позива за понуде (чл. 19) и јавног позива (чл. 20), процедура (чл. 21), разматрање (чл. 22) и евалуација пријава (чл. 23), доношење одлуке (чл. 24-25), уговарање (чл. 26). На локалном нивоу, Закон прописује могућност да ЈЛС на исти начин обезбеђују средства за суфинансирање програма у омладинском сектору, при чему програмски и буџетски оквир за суфинансирање чини локални програм за младе (чл. 27).
Евиденције	Закон прописује вођење Регистра организација од јавног интереса у омладинском сектору (чл. 14). Регистар се води ради обједињавања и јавног публикувања података битних за правни промет о организацијама од јавног интереса, са циљем да се повећа правна сигурност и транспарентност у раду ових организација.
Извештавање	Питање извештавања није обухваћено овим законом.
Надзор над применом закона и казнене одредбе	Надзор над спровођењем закона врши ресорно министарство надлежно за младе. Закон не прописује казнене одредбе.

Закон о омладинским саветима

Предмет	Закон уређује положај, рад, активност и финансирање Савета младих Словеније и савета младих локалних заједница (чл. 1).
Циљ	/

Начела	/
Дефиниција младе особе	Овај закон не уређује ово питање.
Омладински рад и омладинска занимања	Овај закон не уређује ово питање.
Права и одговорности младих	Закон не уређује ово питање.
Механизми партиципације младих у доношењу одлука	Омладински савет Словеније је добровољно удружење националних омладинских организација које имају статус организација од јавног интереса у омладинском сектору у складу са законом којим се уређује јавни интерес за омладински сектор. Омладински савет локалне заједнице укључује омладинске организације дефинисане у закону којим се уређује јавни интерес за омладински сектор, а које имају најмање 90 процената чланова млађих од 29 година и 70 процената чланова руководства старости од 15 до 29 година и имају седиште у овој ЈЛС (чл. 2). Омладински савет Словеније и Омладински савет локалне заједнице су правна лица приватног права са правима, обавезама и одговорностима утврђеним законом и основним актом (чл. 3). Закон прописује (чл. 6) да Влада, министарства и друга државна тела и тела ЈЛС морају да консултују Омладински савет Словеније или омладинске локалних заједница пре утврђивања предлога закона и других прописа који директно утичу на живот и рад младих.
Облици организовања младих	Овај закон не уређује ово питање.
Обавезе и одговорности ЈЛС за бригу о младима	Закон прописује обавезу ЈЛС да консултују свој локални омладински савет у вези политика које доносе а које су релевантне за положај младих.
Институције и сервиси за младе	Овај закон не уређује ово питање.
Практичне политике за младе	Овај закон не уређује ово питање.
Финансирање омладинске политике	Омладински савет Словеније и омладински савети локалних заједница средства прибављају из буџета Владе Словеније и ЈЛС и из других извора попут чланарина, имовинских права, привредне делатности, донација и сл. (чл. 7)

Евиденције	Регистар Омладинског савета Словеније и савета младих локалних заједница води и њиме управља министарство надлежно за образовање и спорт (чл. 11).
Извештавање	Закон не уређује ово питање.
Надзор над применом закона и казнене одредбе	Надзор над спровођењем закона врше органи надлежни за спровођење закона о удружењима (чл. 13а). Ревизијски суд надгледа законитост, сврху, економску и ефикасну употребу јавних средстава која су за спровођење активности додељена Омладинском савету Словеније и омладинским саветима локалних заједница (чл. 9). Закон садржи и казнене одредбе и то у износу од 1,000-2,000 ЕУР за омладински савет и 200-400 ЕУР за овлашћено лице за таксативно наведене прекршаје (чл. 14).

Предности	Недостаци
У Закону о јавном интересу у области омладинске политике су детаљно и прецизно уређена питања и процедуре за суфинансирање омладинске политике на националном и локалном нивоу.	Не постоји механизам који би извршио принуду над државним органом или ЈЛС која игнорише законску обавезу, да спроведе одредбу закона.

КЉУЧНА ПИТАЊА ЗА ОМЛАДИНСКИ СЕКТОР И ДОНОСИОЦЕ ОДЛУКА

У процесу поновног разматрања Закона о младима и појединих решења, посебно је важно да се добро размотре следећа кључна питања, око којих ће се вероватно јављати различита мишљења и супротстављени ставови.

1. Обухват закона, његов интерсекторски карактер и усаглашеност (бар појединих одредби) са другим законима. Упоредна анализа указује да је већина земаља која се определила да посебним законом уреди бригу о младима, урадила то кроз закон о младима, омладинском организовању или омладинском раду. Без обзира на назив, анализирани закони су веома упоредиви када је реч о обухвату. Тако и наш закон, према обухвату је упоредив, али када се посматра квалитет појединачних решења, постоји простор да се она унапреде. Закључак је да је овакав тип закона фокусиран на креирање подршке младима у оним областима у којима није уређена подршка ни једним другим законом, а то су управо ова питања: партиципација у доношењу одлука, начела рада са младима која мењају парадигму државних службеника, подршка организовању младих, и професионализација омладинског рада и слично. Ови закони не уређују подршку младима у оним областима које су већ уређене, нпр. образовање, рад, здравље, безбедност, што не значи да је у тим областима све уређено како треба и да решења не треба иновирати и унапређивати. Али смисао закона о младима у посматраним земљама је да обезбеди координацију и механизме да млади партиципирају и у тим процесима. У вези са тим, Закон о младима треба да обезбеди чврст терен на којем се развијају млади и њихове организације, и са којег партиципирају у процесима доношења одлука у свим областима које су од интереса за младе. Да би оваква идеја заживела важно је да закон садржи механизме интерсекторске сарадње. У већини земаља тај механизам је садржан у Савету за младе као мешовитом саветодавном телу које се формира на националном нивоу а може се формирати по истим принципима и на локалном. Кроз Савет се са другим ресорима дели одговорност за спровођење јавног интереса у области младих.

2. Начела у раду са младима – важно је у процесу разматрања нових решења, као и за остваривање интерсекторске сарадње, да се постигне сагласност шта жели да се постигне навођењем начела у закону. Да ли је то (декларативна) промоција неких идеја и вредности, или су начела општа правила са којима морају бити усклађене све норме, и која су у том смислу обавезујућа? У упредном прегледу евопских законских решења присутна су оба приступа. Декларативно начело у форми изјаве о идеји, није претерано корисно и сврсисходно за акт са снагом закона. Начело у форми општег правила појашњава дух нормирања и поставља одређене граничне вредности у нормирању. За област каква је

брига о младима, начела као општа правила могу бити драгоцене, нарочито са аспекта тежње, да се осигура партиципација и интерсекторска сарадња. Зато је пожељно да начела буду конкретна (одређена) и јасна, као и да њихова намера буде јасна.

3. Партиципација је у свим законским оквирима популаран појам који се користи у афирмативном значењу. Ипак, конкретна решења су скромнија и неопходно је о томе аргументовано и детаљно разговарати. Ако то јесте опредељење друштва, онда треба конкретне механизме партиципације понудити и објаснити шта и млади и друштво имају од такве партиципације. То се нарочито ових дана може илустровати примерима из свакодневнице попут питања вакцинације младих или питања увођења обавезног војног рока, или питања повратка младих из иностранства, или питања безбедности у саобраћају са бројним жртвама међу младима. Сва ова питања баш ових дана и месеци спадају у неке од најактуелнијих друштвених проблема, на које друштво нема прави одговор, а решавају са без партиципације младих у креирању тих решења. Зато је кључно питање и за доносиоце одлука и за омладински сектор, да ли се заиста жели права партиципација, или не. Сретна околност је да у Србији постоје предуслови за пуну партиципацију младих. Постоји републички, интерсекторски и мешовити Савет за младе и министарство које администрира његов рад, постоји национални репрезентативни савез. У многим општинама и градовима постоје искуства рада канцеларија за младе и савета за младе. Ови предуслови се могу искористити а нова решења у Закону о младима могу понудити надоградњу кроз зрела и прецизна решења којима би се боље дефинисали механизми партиципације. С тим у вези, искорак у правцу остваривања пуне партиципације био би и када би се министарства обавезала да у припреми прописа морају затражити мишљење националног репрезентативног савеза ако се пропис односи на младе. Савет са друге стране треба да саветује доносиоце одлука о битним питањима на које друштво нема прави одговор.

4. Професионализација омладинског рада – да ли је то педагошки приступ који спроводи ко жели, или је то занимање. Ако је занимање оно мора имати и своју примену у конкретним радним срединама. Тада то постаје обавеза и рад са младима добија други квалитет. Пожељно је да доносиоци одлука, и организације које спроводе омладински рад са младима размотре и постигну консензус о следећим питањима битним за уређење система:

- На којим позицијама у јавном/приватном сектору је неопходно имати образовање/обуку из омладинског рада?
- Акредитација организација за област омладинског рада
- Која институција има надлежност, и кроз какав поступак да врши акредитацију?

- У чему се огледа предност акредитованих организација у односу на неакредитоване (шта је интерес организација да прођу поступак акредитације)?
- Доступност и услови за похађање акредитованих програма различитим групама корисника (малолетни млади, пунолетно млади, службеници у институцијама за младе чији је оснивач република, покрајна, ЈЛС, затим комерцијални пружалаци услуга и сл.).

Повољна околност је чињеница да је занимање "омладински радник" од 2019. године део јединствене номенклатуре занимања у Србији.

5. **Канцеларије за младе и општински савети за младе** су до сада функционисали на бази добровољности и време је показало да је то и највећа претња за њихов опстанак. Тај проблем је нарочито изражен у великим срединама где има пуно младих. Разуме се да Канцеларија за младе или Савет за младе вероватно није најоптималнији оквир за бригу о младима у местима попут нпр. Црне Траве где је мало младих. Али градови попут Београда, Ниша, Зрењанина, Крушевца и слично, нарочито места која су и велики универзитетски центри, морају имати одговарајући механизам спровођења бриге о младима.

6. Једно од актуелних питања је и питање **евиденције и информационог система**. У разматрању овог питања важно да се постигне консензус око сврхе и употребне вредности такве евиденције са свим подацима који се прикупе. Затим треба се осврнути и какви подаци се прикупљају за евиденцију, да ли су оправдани и употребљиви, и да ли постоји административно савременији начин евиденције кроз е-управу, који би поједноставио а тиме и подстакао евиденцију. Такође је велики интерес у сектору да постоји и информациони систем који би све податке објединио и начинио доступним да истраживачке и развојне потребе и даљи развој праксе рада са младима.

7. Питање **финансирања** је такође тема за коју влада велики јавни интерес. Досадашња пракса путем конкурса је добра и подударна је са решењима која се примењују у другим земљама. Код конкурса је неопходно прецизније уредити критеријуме и осврнути се на кључне коментаре из консултативног процеса са корисницима, али треба размотрити и решења других земаља које су уредиле да се критеријуми развијају у сарадњи са младима. Тј. ово је још једно поље у којем је партиципација младих важна да би се осигурало решење које ће и млади прихватити.

8. Многе земље су се на непосредан или посредан начин у својим законским решењима осврнуле и на просторе, институције и сервисе за младе, што говори о томе колико су **простори/сервиси** у којима млади проводе време, али који им нуде и неки садржај, заправо важна тема у вођењу бриге о младима. Албанија је дефинисала и концепт сигурног простора за младе и стандарде таквог простора. Црна Гора и Албанија су креирале основ

за финансирање изградње, адаптације и опремања таквих простора. Такви простори које млади идентификују као своје сигурне просторе, могу имати сврху и у организовању мера за рањиве категорије младих и НЕЕТ младе.

9. С обзиром на чињеницу да се паралелно са разматрањем неких решења у Закону о младима разматрају и нека нова решења у Закону о волонтирању, треба сагледати упоредна искуства земаља које су својим законима за маде обухватила и тему **волонтирања младих** и размотрити колико су она релевантна за нашу ситуацију.

10. **Прекршаји и казне** су још једна тема око које постоје супротстављена становишта. Овакву меру је увело неколико земаља у окружењу. Анализа показује да су прекршаји (и казне) прописани углавном за она поступања која су таксативно наведена и за која су дефинисани рокови.

ПРЕПОРУКЕ

ПРЕДМЕТ И ЦИЉ

Препорука 1.1: Дефинисати бригу о младима као јавни интерес и сходно преформулисати први члан који уређује предмет и циљ

Препорука 1.2: Дефинисати циљ бриге о младима, а циљ закона изоставити и навести у образложењу измена

Постојеће решење	Предлог новог решења
Овим законом уређују се мере и активности које предузимају Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе, а које имају за циљ унапређивање друштвеног положаја младих и стварање услова за остваривање потреба и интереса младих у свим областима које су од интереса за младе. Циљ закона је стварање услова за подршку младима у организовању, друштвеном деловању, развоју и остваривању потенцијала на личну и друштвену добробит.	Овим законом уређују се мере и активности које предузимају Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе у остваривању јавног интереса у области бриге о младима. Брига о младима јесте област од јавног интереса за Републику Србију. Циљ бриге о младима јесте унапређивање друштвеног положаја младих и стварање услова за остваривање потреба и интереса младих у свим областима које су од интереса за младе. За спровођење јавног интереса у области бриге о младима задужени су Влада, органи аутономних покрајина и јединица локалних самоуправа у складу са законом.

Образложење: На овај начин утврђује се да је брига о младима јавни интерес који спроводе сви нивои и органи управе. Тежиште се помера на област (системске) бриге о младима, која је шири појам од омладинског организовања.

НАЧЕЛА

Препорука 2.1: Након члана 3, а пре члана 4, ДОДАТИ нови рубрум II. НАЧЕЛА ЈАВНОГ ИНТЕРЕСА БРИГЕ О МЛАДИМА

Препорука 2.2: СПОЈИТИ чланове 4 и 5 у један члан.

Препорука 2.3: **ДОДАТИ 3 нова начела, и то начело информисаности, начело интерсекторске и међуинституционалне сарадње у области бриге о младима, и начело интегритета.**

Постојеће решење	Предлог новог решења
Начело једнакости и забране дискриминације Члан 5. Сви млади су једнаки. Забрањено је свако прављење разлике или неједнако поступање према младима, посредно или непосредно, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, верског убеђења, језика, друштвеног порекла, имовног стања, чланства у политичким, синдикалним и другим организацијама, психичког или физичког инвалидитета, здравственог стања, физичког изгледа, сексуалне оријентације, родног идентитета и другог стварног, односно претпостављеног личног својства. Начело једнаких шанси Члан 6. Млади имају право на једнаке шансе и учешће у свим областима друштвеног живота у складу са сопственим избором и способностима.	II. НАЧЕЛА ЈАВНОГ ИНТЕРЕСА БРИГЕ О МЛАДИМА Начело једнакости, једнаких шанси и забране дискриминације Члан 5. Сви млади су једнаки. Млади имају право на једнаке шансе и учешће у свим областима друштвеног живота у складу са сопственим избором и способностима. Забрањено је свако прављење разлике или неједнако поступање према младима, посредно или непосредно, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, верског убеђења, језика, друштвеног порекла, имовног стања, чланства у политичким, синдикалним и другим организацијама, психичког или физичког инвалидитета, здравственог стања, физичког изгледа, сексуалне оријентације, родног идентитета и другог стварног, односно претпостављеног личног својства. Начело информисаности Члан 9. Субјекти омладинске политике пружају младима тачне, правовремене и потпуне информације у процесу креирања, доношења и спровођења одлука од интереса за младе.

	Начело интерсекторске и међуинституционалне сарадње у области бриге о младима Члан 10. Органи државне управе и локалне самоуправе сарађују и деле одговорност за вођење бриге о младима у доменима своје надлежности и доменима у којима се надлежности укрштају. Начело интегритета Члан 10. Рад са младима спроводе лица са интегритетом која нису осуђивана.
--	---

Образложење: Додавање рубрума I: НАЧЕЛА ЈАВНОГ ИНТЕРЕСА БРИГЕ О МЛАДИМА у први план се стављају правила у раду са младима и имплицитно се поручује органима јавне управе који су задужени за бригу о младима, на који начин се очекује да се тај рад одвија. Начело информисаности треба да буде практично начело које треба међу органима јавне управе да промовише културу (утврђивањем обавезе) да пружају информације младима и буду отворени за интересовања која долазе од младих; Начело интерсекторске и међуинституционалне сарадње у области бриге о младима треба да буде практично начело које треба међу органима јавне управе да промовише културу сарадње (утврђивањем обавезе) са другим органима када јер реч о младима; Начело интегритета је вредносна норма која афирмише лични интегритет као пожељну друштвену вредност, коју закон треба да промовише у раду са младима.

СТАРТЕГИЈА ЗА МЛАДЕ

Препорука 3.1: **ИЗМЕНИТИ став 3 у члану 12 и додати рок до којег нижи нивои управе достављају Министарству годишњи извештај о спровођењу Стратегије**

Препорука 3.2: **Размотрити могућности да се извештај подноси кроз информациони систем.**

Препорука 3.3: **Ускладити нумерацију рубрума и чланова са претходним и наредним изменама.**

Постојеће решење	Предлог новог решења
Члан 12.	Члан н (бивши 12).

Средства за реализацију Стратегије обезбеђују се у буџету Републике Србије, као и у буџету аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе и из других извора, у складу са законом. У складу са Стратегијом, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе утврђују акционе планове за спровођење Стратегије на својој територији и у свом буџету обезбеђују средства за реализацију тих планова. Аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе достављају на захтев Министарства, а најмање једном годишње, извештај о спровођењу акционог плана за спровођење Стратегије на својој територији.	Средства за реализацију Стратегије обезбеђују се у буџету Републике Србије, као и у буџету аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе и из других извора, у складу са законом. У складу са Стратегијом, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе утврђују акционе планове за спровођење Стратегије на својој територији и у свом буџету обезбеђују средства за реализацију тих планова. Аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе достављају министарству до (УНЕТИ ДАТУМ) извештај о спровођењу акционог плана за спровођење Стратегије на својој територији.
---	--

Образложење: извештавање је интегрални корак у циклусу јавне политике на којем се заснива фаза евалуације и процене учинка, те је неопходно тај корак начинити обавезним са унапред познатим роковима, без посебног захтева Министарства. Може се додатно прописати став да Министарство може и ванредно затражити извештај. Поступак подношења извештаја и обраде и чувања података би се значајно поједноставио ако би поступак извештавања могао да се реализује преко информационог система. Тако прикупљени и обрађени подаци би били доступнији и за јавну употребу.

ОМЛАДИНСКИ РАД

Препорука 4.1: **ДОДАТИ** нови члан и дефинисати да стручан рад са младима у институцијама омладинског сектора које реализују програме и активности за младе, чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе, или се финансирају средствима из јавних прихода, обавља омладински радник. За ову одредбу оставити транзициони период за прилагођавање у трајању од 36 месеци.

Препоруке 4.2: **ДОДАТИ** нови члан и дефинисати профил омладинског радника.

Препорука 4.3: **Дефинисати** обуку за омладинског радника организују акредитовани пружаоци са акредитованим програмима. Подзаконским актом у сарадњи са струковним организацијама за омладински рад дефинисати услове и поступак акредитације у року од 12 месеци.

Препорука 4.4: Додати нови рубрум III. ОМЛАДИНСКИ РАД.

Препорука 4.5: Ускладити нумерацију рубрума и чланова са претходним и наредним изменама.

Постојеће решење	Предлог новог решења
/	III. ОМЛАДИНСКИ РАД Члан н+1 Стручан рад са младима у институцијама омладинског сектора које реализују програме и активности за младе, чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајна или јединица локалне самоуправе или се финансирају средствима из јавних, обавља омладински радник. Члан н+2 Омладински радник је лице оспособљено за стручан рад са младима које поседује одговарајућу квалификацију. Поступак и начин стицања квалификације прописује министар задужен за омладину у року од 12 месеци.

Образложење: Квалитетан рад са младима може се постићи професионализацијом стручног рада. Неопходно повећање нивоа одговорности у раду са младима такође се може постићи увођењем елемената професионалне обавезе и професионалног стандарда у раду.

ИВ. САВЕТ, КАНЦЕЛАРИЈА И АГЕНЦИЈА ЗА МЛАДЕ

Препорука 5.1: У мали рубрум Савет за младе додати реч Национални.

Препорука 5.2: Након члана 16 ДОДАТИ нови члан који ће уредити да Савет нарочито даје мишљење на нацрте закона и стратегија који су од интереса за младе као и да репрезентативни савез младих може издвојити своје мишљење ако је оно друкчије од мишљења Савета.

Препорука 5.3: Раздвојити члан 17 на н+а и н+б, тако да одредбе о покрајинском и локалном савету буду одвојени чланови.

Препорука 5.4: Испред члана н+а, ДОДАТИ мали рубрум Покрајински савет за младе

Препорука 5.5: У члану н+а изменити први став тако да се аутономној покрајни препоручи оснивање покрајинског савета за младе.

Препорука 5.6: У члан н+а додати нови став који ће дефинисати да састав, начин и процедуру избора чланова савета прописаће извршни орган аутономне покрајине али да 1/3 чланова морају чинити млади које су делегирале омладинске организације, организације за младе и њихови савези са територије аутономне покрајне.

Препорука 5.7: У члану н+а, ДОДАТИ нови састав који ће дефинисати да Савет нарочито даје мишљење у вези са нацртом прописа од интереса за младе и буџета који доноси јединица локалне самоуправе, и да представници младих могу издвојити своје мишљење уз мишљење Савета ако је оно друкчије од мишљења Савета.

Препорука 5.8: Након члана н+а а испред члана н+б, ДОДАТИ мали рубрум Савет за младе јединице локалне самоуправе.

Препорука 5.9: У члан н+б након првог а пре другог става, ДОДАТИ нови став који ће обавезати извршни орган локалне самоуправе да оснује локални савет за младе ако на територији јединице локалне самоуправе боравиште има најмање 10000 младих.

Препорука 5.10: У члан н+б ДОДАТИ нови став који ће дефинисати да састав, начин и процедуру избора чланова савета прописаће извршни орган локалне самоуправе али да 1/3 чланова морају чинити млади.

Препорука 5.11: У члану н+б, ДОДАТИ нови састав који ће дефинисати да Савет нарочито даје мишљење у вези са нацртом прописа од интереса за младе и буџета који доноси јединица локалне самоуправе, и да представници младих могу издвојити своје мишљење уз мишљење Савета ако је оно друкчије од мишљења Савета.

Препорука 5.12: Ускладити нумерацију рубрума и чланова са претходним и наредним изменама.

Постојеће решење	Предлог новог решења
/	Национални савет за младе Члан н. Савет нарочито даје мишљење о нацртима прописа који су од интереса за младе, које припремају министарства. Репрезентативни савез може приложити издвојено мишљење уз мишљење Савета.

Покрајински савет за младе и савет за младе јединице локалне самоуправе Члан 17. Ради усклађивања активности у вези са остваривањем омладинске политике на територији аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе, надлежни орган аутономне покрајине и надлежни орган јединице локалне самоуправе може основати покрајински, градски и општински савет за младе.	Покрајински савет за младе Члан н+а (бивши 17) Ради усклађивања активности у вези са остваривањем омладинске политике на територији аутономне покрајине, надлежни орган аутономне покрајине може основати покрајински савет за младе. Састав, начин и процедуру избора чланова савета прописује извршни орган аутономне покрајине, при чему најмање 1/3 чланова морају бити млади представници омладинских организација, организација за младе и њихових савеза са територије аутономне покрајине. Савет нарочито даје мишљење у вези са нацртом прописа од интереса за младе и буџета који доноси орган аутономне покрајине, односно орган јединице локалне самоуправе, при чему представници младих могу издвојити своје мишљење уз мишљење Савета ако је оно друкчије од мишљења Савета. Савет за младе јединице локалне самоуправе Члан н+б (бивши 17) Ради усклађивања активности у вези са остваривањем омладинске политике на територији јединице локалне самоуправе, надлежни орган јединице локалне самоуправе може основати градски и општински савет за младе. На територији јединице локалне самоуправе на којој боравиште има најмање 10000 младих, надлежни орган јединице локалне самоуправе оснива градски и општински савет за младе.
--	--

	Састав, начин и процедуру избора чланова савета прописује извршни орган локалне самоуправе, при чему најмање 1/3 чланова морају бити млади. Савет нарочито даје мишљење у вези са нацртом прописа од интереса за младе и буџета који доноси орган јединице локалне самоуправе, при чему представници младих могу издвојити своје мишљење уз мишљење Савета ако је оно друкчије од мишљења Савета.
--	---

Образложење: Значајна је улога савета за младе као мешовитог саветодавног тела Владе. Фокус треба да буде на координацији мера и активности бриге о младима. Репрезентативни савез треба да даје мишљење о предлозима закона.

Савет за младе треба више да користи свој интерсекторски карактер за осигурање интерсекторске сарадње и координације. Са друге стране, ово тело није извршно, већ саветодавно. Зато је вредније да у Савету буду заступљени сви релевантни ресори, као и млади, и да то буде један од оквира за увезивање различитих сектора, неговање комуникације младих са различитим секторима, него да млади у њему чине већину. Овде није само интерес да се чује глас младих (то се постиже учешћем омладинског представника), већ и да млади имају прилику да чују глас институција са којима иначе немају пуно контакта.

Као такво (интерсекторско тело – форум), савет треба да разматра и саветује (не само министра омладине, већ и друге државне органе) у вези са свим друштвеним питањима која су од значаја за младе. Нпр. питање јавног интереса да се млади вакцинишу против COVID-19. Питање како осигурати да се млади масовно вакцинишу је од великог значаја за јавно здравље, и такво питање треба да се разматра на Савету и да Савет саветује Кризни штаб како да постави стратегију према младима. Питање безбедности у саобраћају и великог броја незгода са смртним исходом међу младима је још једно питање које превазилази оквир надлежне институције (Агенције за безбедност саобраћаја) и треба да се разматра на Савету, па да се Агенцији упути савет како да приступи младима. Затим питање економских миграција младих, питање враћања обавезног војног рока, и сл. све су то важна питања од великог и дугорочног утицаја за младе, која по свом значају излазе из својих ресора и постају друштвена питања која треба да се разматрају на нивоу Савета.

Покрајински ниво доношења одлука је ниво на којем се доносе важне одлуке од интереса за младе у покрајини и у складу са начелима подршке младима и активног учешћа младих треба се омогућити да млади учествују у процесима доношења одлука.

Јединице локалне самоуправе на којима боравиште има најмање 10000 младих (нпр. студентски центри) морају осигурати да постоји механизам кроз који ће млади моћи да учествују у процесима доношења одлука које их се тичу, те је таквим локалним самоуправама пожељно прописати обавезу. Другим јединицама локалне самоуправе које имају сразмерно мањи удео младе популације, треба оставити могућност.

Издвојено мишљење Репрезентативног савеза у националном савету, односно мишљења младих у покрајинском и локалном савету, допринеће бољој видљивости мишљења младих у процесу доношења одлука.

КАНЦЕЛАРИЈА ЗА МЛАДЕ

Препорука 6.1: У члану 18 након првог става, ДОДАТИ став који дефинише обавезу ЈЛС у којој боравиште има најмање 10000 младих да оснује Канцеларију за младе.

Препорука 6.2: У члану 18 након првог става, ДОДАТИ још један став који дефинише могућност да Канцеларија за младе у сарадњи са другим органима државне управе и локалне самоуправе обавља послове пружања подршке младима по принципу једношалтерског система (one-stop shop), и да ће услове и поступак обављања послова по one-stop shop принципу прописати орган локалне самоуправе.

Препорука 6.3: После члана 18, ДОДАЈЕ СЕ нови члан који у рад КзМ уводи елементе професионализације рада са младима и утврђује да је координатор КзМ је општински службеник са квалификацијом омладинског радника.

Препорука 6.4: После члана 18, ДОДАЈЕ СЕ још један нови члан који у утврђује могућност да ЈЛС при КзМ оснује и омладински клуб као физички простор за младе и омладински рад.

Препорука 6.5: Ускладити нумерацију рубрума и чланова са претходним и наредним изменама.

Постојеће решење	Предлог новог решења
Канцеларија за младе Члан 18. Ради обезбеђивања услова за активно укључивање младих у живот и рад друштвене заједнице, оснаживања младих, пружања подршке организовању различитих друштвених активности младих, учењу, и креативном испољавању потреба младих, јединица локалне самоуправе може, у оквиру својих	Канцеларија за младе Члан н (бивши 18) Ради обезбеђивања услова за активно укључивање младих у живот и рад друштвене заједнице, оснаживања младих, пружања подршке организовању различитих друштвених активности младих, мобилности, учењу, и креативном испољавању потреба младих, јединица локалне самоуправе може, у оквиру својих

овлашћења, потреба и могућности, основати канцеларију за младе. Канцеларија за младе финансира се из буџета јединице локалне самоуправе, као и из других извора, у складу са законом. Активности из става 1. овог члана реализују се у складу са Стратегијом и локалним акционим плановима за младе.	овлашћења, потреба и могућности, основати канцеларију за младе. Јединица локалне самоуправе у којој боравиште има најмање 10000 младих оснива Канцеларију за младе. Канцеларија за младе у сарадњи са другим органима државне управе и локалне самоуправе може обављати послове пружања подршке младима по принципу једношалтерског система. Услове и поступак обављања послова по принципу једношалтерског система прописује орган локалне самоуправе. Канцеларија за младе финансира се из буџета јединице локалне самоуправе, као и из других извора, у складу са законом. Активности из става 1. овог члана реализују се у складу са Стратегијом и локалним акционим плановима за младе. Члан н+1 Координатор канцеларије за младе је општински службеник са квалификацијом омладинског радника. Члан н+2 Ради обезбеђивања услова за квалитетно провођење слободно времена младих и спровођење програма омладинског рада са младима, јединица локалне самоуправе може основати омладински клуб. Омладински клуб је физички простор намењен младима којим управља Канцеларија за младе.
---	---

Образложење: Прописивањем обавезе јединицама локалне самоуправе са најмање 10000 младих који имају боравиште на територији те јединице, да формирају канцеларију за младе и да њоме управља лице које има квалификацију омладинског радника, осигурава

се остваривање бриге о младима у местима где постоји значајан интерес. Истовремено се обезбеђује и професионализација омладинског рада и постојање професионалне одговорности координатора за обављање посла.

Утврђивањем могућности да канцеларија за младе обавља послове подршке младима по принципу једношалтерског система, постављају се основе за увођење one-stop shop приступа у раду са младима, нарочито са рањивим групама младих и младима из категорије НЕЕТ и младима који остварују мобилност.

Утврђивањем могућности да јединица локалне самоуправе формира клуб за младе, обезбеђују се правне претпоставке да локална самоуправа даље развија омладински клуб, према потреби усклади свој статут са овом одредбом, и планира средства у буџету за адаптацију и опремање простора.

АГЕНЦИЈА ЗА МЛАДЕ

Препорука 7.1: **БРИСАТИ члан 19.**

Образложење: Не постоји потреба за формирањем Агенције за младе.

ФИНАНСИРАЊЕ ПРОГРАМА И ПРОЈЕКТА ОД ЈАВНОГ ИНТЕРЕСА У ОБЛАСТИ ОМЛАДИНСКОГ СЕКТОРА

Препорука 8.1: **ИЗМЕНИТИ рубрум изнад члана 20, тако да гласи ФИНАНСИРАЊЕ ПРОГРАМА И ПРОЈЕКТА ОД ЈАВНОГ ИНТЕРЕСА У ОБЛАСТИ БРИГЕ О МЛАДИМА**

Препорука 8.2: **ДОДАТИ** нови став којим ће се обезбедити могућност да МОС заједно са другим министарством креира програм и позив за финансирање пројекта који ће бити интерсекторског карактера, и где ће део средстава уплатити министарство омладине а део друго министарство.

Препорука 8.3: **Ускладити нумерацију рубрума и чланова са претходним и наредним изменама.**

Постојеће решење	Предлог новог решења
ФИНАНСИРАЊЕ ПРОГРАМА И ПРОЈЕКТА ОД ЈАВНОГ ИНТЕРЕСА У ОБЛАСТИ ОМЛАДИНСКОГ СЕКТОРА Члан 20. У буџету Републике Србије обезбеђују се средства за финансирање програма и	ФИНАНСИРАЊЕ ПРОГРАМА И ПРОЈЕКТА ОД ЈАВНОГ ИНТЕРЕСА У ОБЛАСТИ БРИГЕ О МЛАДИМА Члан н (бивши 20) У буџету Републике Србије обезбеђују се средства за финансирање програма и

пројеката од јавног интереса у областима омладинског сектора којима се: 1) обезбеђују услови за развој и унапређивање омладинских активности кроз подстицање младих да активно учествују у друштвеним токовима; 2) подстичу удружења младих, удружења за младе и савези да учествују у спровођењу омладинских активности и остваривању циљева Стратегије; 3) млади информишу о питањима од значаја за младе и издају публикације од значаја за младе; 4) подстиче каријерно вођење и саветовање младих и организују обуке, семинари и манифестације од значаја за запошљавање, самозапошљавање и предузетништво младих; 5) подстиче неформално образовање младих у областима омладинског сектора и развија квалитет неформалног образовања младих; 6) врши друштвено оснаживање младих, нарочито кроз подстицање волонтеризма и омладинског рада и изградњу капацитета удружења младих; 7) млади подстичу за активно и квалитетно провођење слободног времена, неговање здравих и безбедних стилова живота, као и за задовољавање потреба младих у области културе; 8) подстиче активност младих у областима омладинског сектора на локалном нивоу кроз подршку реализацији локалних акционих планова за младе и програма и пројеката локалних канцеларија за младе; 9) спроводе истраживања о положају и потребама младих у Републици Србији;	пројеката од јавног интереса у областима омладинског сектора којима се: 1) обезбеђују услови за развој и унапређивање омладинских активности кроз подстицање младих да активно учествују у друштвеним токовима; 2) подстичу удружења младих, удружења за младе и савези да учествују у спровођењу омладинских активности и остваривању циљева Стратегије; 3) млади информишу о питањима од значаја за младе и издају публикације од значаја за младе; 4) подстиче каријерно вођење и саветовање младих и организују обуке, семинари и манифестације од значаја за запошљавање, самозапошљавање и предузетништво младих; 5) подстиче неформално образовање младих у областима омладинског сектора и развија квалитет неформалног образовања младих; 6) врши друштвено оснаживање младих, нарочито кроз подстицање волонтеризма и омладинског рада и изградњу капацитета удружења младих; 7) млади подстичу за активно и квалитетно провођење слободног времена, неговање здравих и безбедних стилова живота, као и за задовољавање потреба младих у области културе; 8) подстиче активност младих у областима омладинског сектора на локалном нивоу кроз подршку реализацији локалних акционих планова за младе и програма и пројеката локалних канцеларија за младе; 9) спроводе истраживања о положају и потребама младих у Републици Србији;
---	---

10) реализује и афирмише међународна сарадња у областима омладинског сектора; 11) пружа подршка младим талентима кроз награђивање, стипендирање и усавршавање ученика и студената. За финансирање подршке младим талентима кроз награђивање, стипендирање и усавршавање ученика и студената, средства у буџету Републике Србије обезбеђују се у оквиру буџетског фонда који је Влада основала за те намене (у даљем тексту: Фонд за младе таленте), у складу са законом којим се уређује буџетски систем.	10) реализује и афирмише међународна сарадња у областима омладинског сектора; 11) пружа подршка младим талентима кроз награђивање, стипендирање и усавршавање ученика и студената. За финансирање подршке младим талентима кроз награђивање, стипендирање и усавршавање ученика и студената, средства у буџету Републике Србије обезбеђују се у оквиру буџетског фонда који је Влада основала за те намене (у даљем тексту: Фонд за младе таленте), у складу са законом којим се уређује буџетски систем. Министарство задужено за омладину може заједно са другим министарствима удружити средства и суфинансирати заједничке програме од јавог интереса, у складу са Стратегијом за младе и другим стратешким документима Владе.
--	--

Образложење: Обезбеђивањем могућности да МОС заједно са најмање једним или више министарстава формирају заједнички програм од општег интереса у оквиру којег ће се финансирати интерсекторски пројекти, појављује се интерсекторски карактер бриге о младима.

ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Препорука 9.1: Обавезати ЈЛС ускладе своје статуте са одредбама закона у року од 12 месеци (нарочито одредбе које се тичу КзМ и Савета за младе).

ПРИЛОГ 1: ЕВИДЕНЦИЈА АНАЛИЗИРАНИХ ЗАКОНА

1. ХОРИЗОНТАЛНО ЗАКОНОДАВСТВО

1.1. Закон о удружењима („Сл. гласник РС“, бр. 51/2009, 99/2011 - др. закони и 44/2018 - др. закон)

1.2. Закон о јавној својини („Сл. гласник РС“, бр. 72/2011, 88/2013, 105/2014, 104/2016 - др. закон, 108/2016, 113/2017, 95/2018 и 153/2020)

2. ОБРАЗОВАЊЕ И КУЛТУРА

2.1. Закон о основама образовања и васпитања („Сл. гласник РС“, бр. 88/2017, 27/2018 - др. закон, 10/2019, 27/2018 - др. закон и 6/2020)

2.1.1. Правилник о ученичким задругама („Сл. гласник РС“, број 31/2018-105)

2.2. Закон о средњем образовању („Сл. гласник РС“, бр. 55/2013, 101/2017, 27/2018 - др. закон, 6/2020 и 52/2021)

2.3. Закон о дуалном образовању („Сл. гласник РС“, бр. 101/2017 и 6/2020) и подзаконски акти

2.4. Закон о високом образовању („Сл. гласник РС“, бр. 88/2017, 73/2018, 27/2018 - др. закон, 67/2019, 6/2020 - др. закони, 11/2021 - аутентично тумачење, 67/2021 и 67/2021 - др. закон)

2.5. Закон о студентском организовању („Сл. гласник РС“, бр. 67 од 2. јула 2021.)

2.6. Закон о образовању одраслих („Сл. гласник РС“, бр. 55/2013, 88/2017 - др. закон, 27/2018 - др. закон и 6/2020 - др. закон)

2.7. Закон о Националном оквиру квалификација Републике Србије („Сл. гласник РС“ бр. 27/18)

2.8. Закон о култури („Сл. гласник РС“, бр. 72/2009, 13/2016, 30/2016 - испр., 6/2020 и 47/2021)

3. ИНФОРМИСАЊЕ И МЕДИЈИ

3.1. Закон о јавном информисању и медијима („Сл. гласник РС“, бр. 83/2014, 58/2015 и 12/2016 - аутентично тумачење)

3.2. Закон о јавним медијским сервисима („Сл. гласник РС“, бр. 83/2014, 103/2015, 108/2016 и 161/2020)

3.3. Закон о радиодифузији („Сл. гласник РС“, бр. 42/02, 97/04, 76/05, 79/05 - др. закон, 62/06, 85/06 и 41/09)

3.4. Закон о заштити података о личности („Сл. гласник РС“, бр. 87/2018)

4. НАУКА И ИСТРАЖИВАЊЕ

4.1. Закон о науци и истраживању („Сл. гласник РС“, 49/2019-3)

5. МИГРАЦИЈЕ

5.1. Закон о управљању миграцијама („Сл. гласник РС“, бр. 107/2012)

5.2. Закон о азилу и привременој заштити („Сл. гласник РС“, бр. 24/2018)

5.3. Закон о дијаспори и Србима у региону („Сл. гласник РС“, бр. 88/2009)

5.4 Стратегија о економским миграцијама Републике Србије за период 2021-2027 (21/2020-45)

5.5 Акциони план за спровођење Стратегије 2021-2023 („Службени гласник РС“, 21/20)

6. СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА И ЗАПОШЉАВАЊЕ

6.1. Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености („Сл. гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 38/2015, 113/2017, 113/2017 - др. закон и 49/2021)

6.2. Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом („Сл. гласник РС“, бр. 36/2009 и 32/2013)

6.3. Закон о раду („Сл. гласник РС“, бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 - одлука УС, 113/2017 и 95/2018 - аутентично тумачење)

6.4 Закон о социјалној заштити („Сл. гласник РС“, бр. 24/2011)

6.5 Породични закон („Сл. гласник РС“, бр. 18/2005, 72/2011 - др. закон и 6/2015)

6.6 Закон о финансијској подршци породици са децом („Сл. гласник РС“, бр. 113/2017, 50/2018, 46/2021 - одлука УС, 51/2021 - одлука УС, 53/2021 - одлука УС и 66/2021)

6.7 Закон о волонтирању („Сл. гласник РС“, бр. 36/2010-6)

7. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА И ЗАШТИТА ПОТРОШАЧА

7.1. Закон о здравственој заштити („Сл. гласник РС“, бр. 25/2019)

7.2. Закон о заштити потрошача („Сл. гласник РС“, бр. 62/2014, 6/2016 - др. закон и 44/2018 - др. закон)

7.3. Закон о дувану („Сл. гласник РС“, бр. 101/2005, 90/2007, 95/2010, 36/2011, 6/2012 - усклађени изн., 69/2012 - усклађени изн., 93/2012, 8/2013 - усклађени изн., 64/2013 - усклађени изн., 108/2013, 4/2014 - усклађени изн., 79/2014 - усклађени изн., 5/2015 - усклађени изн., 67/2015 - усклађени изн., 5/2016 - усклађени изн., 65/2016 - усклађени изн., 8/2017 - усклађени изн., 76/2017 - усклађени изн., 18/2018 - усклађени изн., 62/2018 -

усклађени изн., 95/2018, 4/2019 - усклађени изн., 91/2019, 91/2020 - усклађени изн. и 11/2021 - усклађени изн.)

7.4. Закон о оглашавању („Сл. гласник РС“, бр. 6/2016 и 52/2019 - др. закон)

8. ПРАВДА, СЛОБОДА И БЕЗБЕДНОСТ

8.1. Кривични законик („Сл. гласник РС“, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019)

8.2. Закон о малолетним учioniцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица („Сл. гласник РС“, бр. 85/2005)

8.3. Закон о прекршајима („Сл. гласник РС“, бр. 65/2013, 13/2016, 98/2016 - одлука УС, 91/2019 и 91/2019 - др. закон)

8.4. Закон о држављанству Републике Србије („Сл. гласник РС“, бр. 135/2004, 90/2007 и 24/2018)

8.5. Закон о личној карти („Сл. гласник РС“, бр. 62/2006, 36/2011 и 53/2021)

8.6 Закон о Војсци Србије

9. САОБРАЋАЈ

9.1 Закон о безбедности саобраћаја на путевима („Сл. гласник РС“, бр. 41/2009, 53/2010, 101/2011, 32/2013 - одлука УС, 55/2014, 96/2015 - др. закон, 9/2016 - одлука УС, 24/2018, 41/2018, 41/2018 - др. закон, 87/2018, 23/2019 и 128/2020 - др. закон)

10. ЕУ СТРАТЕГИЈА ЗА ЗАПАДНИ БАЛКАН

ПРИЛОГ 2: УПОРЕДНИ ПРЕГЛЕД ЗАКОНСКИХ ДЕФИНИЦИЈА МЛАДИХ ПРЕМА КРИТЕРИЈУМУ УЗРАСТА

ЗЕМЉА (ЕНТИТЕТ)	УЗРАСТ	ОДСТУПАЊЕ
АЛБАНИЈА	15 – 30 г.	/
АЗЕРБЕЈЏАН	14 – 29 г.	/
БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА (ЕНТИТЕТ ФЕДЕРАЦИЈА БиХ)	15 – 30 г.	Изузетно, надлежни органи власти ФБиХ, кантона и ЈЛС могу проширити дефиницију старосне доби младих до навршених 35 година старости, код програма деловања за младе који се тичу запошљавања, стамбеног збрињавања, образовања у подручју информационах и комуникационих технологија, учења страних језика, доквалификације и преквалификације, те других питања где органи власти утврде да је то потребно.
БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА (ЕНТИТЕТ РЕПУБЛИКА СРПСКА)	16 – 30 г.	/
БУГАРСКА	15 – 29 г.	/
ЦРНА ГОРА	15 – 30 г.	/
ЕСТОНИЈА	7 – 26 г.	/
ФИНСКА	≤ 28 г.	/
ХРВАТСКА	15 – 30 г.	/
ИСЛАНД	/	Закон о младима не одређује старосне границе деце и младих али се односи на децу и младе узраста од 6 – 25 година старости.
ЛЕТОНИЈА	13 – 25 г.	/
ЛИТВАНИЈА	14 – 29 г.	/
РУМУНИЈА	14 – 35 г.	/
СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА	15 – 29 г.	/
СЛОВАЧКА	≤ 30 г.	/
СЛОВЕНИЈА	15 – 29 г.	/

